

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lenka Ziembská, DiS.

**Kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí v systému
náhradní rodinné péče v Moravskoslezském kraji**

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, pod odborným vedením Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D., a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Ostravě dne 17. 06. 2012

.....

Lenka Ziembinská, DiS.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí diplomové práce paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za laskavé odborné vedení, nepřebornou pomoc a užitečné rady při psaní diplomové práce.

Dále děkuji všem sociálním pracovníkům a kolegům v zaměstnání, kteří přispěli svými cennými pracovními zkušenostmi a podněty ke zpracování praktické části diplomové práce.

Obrázek č. 1 Rodičovský vztah ¹

„Dítě za své rodiče přijímá ty, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chovají a mají je rádi“.

Zdeněk Matějček

---

¹ Vlastní

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lenka Ziembinská, DiS.
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí v systému náhradní rodinné péče v Moravskoslezském kraji
Název v angličtině:	Competences of the child's social and legal protection institutions in the foster care system in the Moravian-Silesian Region
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na seznámení se systémem kompetencí orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice v oblasti náhradní rodinné péče. Vymezuje pěstounskou péči jako jednu z forem pomoci dítěti v ohrožení. Charakterizuje kompetence státní orgánů v oblasti realizace pěstounské péče. Výzkumná část je orientována na zachycení vzájemné provázanosti příslušných orgánů Moravskoslezského kraje v oblasti pěstounské péče. Nastiňuje vývoj pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010 prostřednictvím statistické analýzy. Porovnává ve Městě Orlová pěstounskou péči s dalšími typy náhradní rodinné péče za období 2007 až 2011. Zkoumá stanoviska sociálních pracovníků OSPOD na obecních úřadech obcí III. typu k současné legislativě v oblasti náhradní rodinné péče. A v rámci kasuistik zachycuje vliv pěstounské péče na vývoj dítěte.
Klíčová slova:	rodina, systém náhradní rodinné péče, legislativa náhradní rodinné péče, formy náhradní rodinné péče, pěstounská péče, sociálně-právní ochrana dětí, kompetence sociálního pracovníka

Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on introducing the system of competences of the child's social and legal protection institutions in the foster care system in the Czech Republic. It defines foster care as a form of help the child at risk. Characterizes the competences state authorities in the implementation of foster care. Research is focused on capturing the interaction between the competent authorities of the Moravian-Silesian Region in foster care. It outlines the development of foster care in the Moravian-Silesian Region for the period 2005 to 2010 by statistical analysis. Compares in Orlova foster care with other types of foster care for the period 2007 to 2011. It examines the social workers of child's social and legal protection institutions at municipal offices communities III. type of the current legislation in the area of foster care. And in the case studies shows the impact of foster care on child development.
Klíčová slova v angličtině:	family, system of foster care, foster care legislation, forms of foster care, foster care, child's social and legal protection institutions, competencies of social worker
Přílohy vázané v práci:	1. Dotazník 2. Pracovní náplň sociální pracovníce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, Odboru sociálního a zdravotního Městského úřadu v Orlové 3. Orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v Moravskoslezském kraji 4. Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči v Moravskoslezském kraji 5. Výsledky dotazníkového šetření
Rozsah práce:	143 stran
Jazyk práce:	český

OBSAH

ÚVOD	9
1 KONCEPCE NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICCE	12
1.1 Náhradní výchova.....	14
1.2 Legislativa náhradní rodinné péče.....	16
1.3 Formy náhradní rodinné péče	20
2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	29
2.1 Vymezení pojmu pěstounská péče	29
2.2 Historický vývoj pěstounské péče	30
2.3 Vznik a obsah pěstounské péče	35
2.4 Druhy pěstounské péče.....	35
2.5 Motivace k pěstounské péči.....	38
2.6 Předpoklady pro vznik pěstounské péče.....	41
2.7 Předpoklady pro svěření dítěte do pěstounské péče	42
2.8 Hmotné zabezpečení pěstounské péče.....	43
2.9 Zánik pěstounské péče.....	44
3 KOMPETENCE STÁTNÍCH ORGÁNŮ V OBLASTI REALIZACE PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	47
3.1 Obecní úřad obce s rozšířenou působností	48
3.2 Krajský úřad	51
3.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí.....	54
3.4 Soud.....	55
4 ČINNOST MĚSTSKÉHO ÚŘADU ORLOVÁ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI.....	59
4.1 Kompetence sociálního pracovníka.....	59
4.2 Sociální šetření v pěstounské rodině	64
4.3 Pomoc a podpora poskytována pěstounským rodinám	66
4.4 Spolupráce s dalšími institucemi a odborníky.....	68
4.5 Pořádání aktivit pro pěstounské rodiny	69
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	72
5.1 Demografie Moravskoslezského kraje	72
5.2 Stanovení cílů a pracovních předpokladů.....	75
5.3 Metodologie, organizace a cílové skupiny	76
5.4 Vlastní výzkum.....	79
5.5 Výzkumné závěry	138
ZÁVĚR	141
SEZNAM ZKRATEK	143
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	
SEZNAM TABULEK	
SEZNAM OBRÁZKŮ	
SEZNAM GRAFŮ	
SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Existuje převážná většina dětí, ke kterým byl osud od narození laskavě příznivý, a mohou vyrůstat ve fungující biologické rodině, která pro ně vytváří pozitivní a empatické rodinné zázemí, které přispívá k jejich plnohodnotnému uspokojení biopsychosociálních potřeb odrážejících se na jejich kladném rozvoji a socializaci. Toto funkční rodinné zázemí je jednou z priorit rodinné politiky České republiky.

Ovšem v této společnosti žijí i děti, které neměly to štěstí, a nemohou se z různých příčin vyvíjet ve funkční biologické rodině. Zde nemohou žít ani přes opakované intervence a sanační snahy orgánů sociálně-právní ochrany dětí a různých institucí pedagogického, zdravotního či psychologického charakteru. V tomto případě nastupují zákonná opatření státu, jejichž smyslem je dítě uchránit od nevhodného rodinného prostředí a zmírnit tak jeho nepříznivý osud. Kompenzující opatření musí být použita tak, aby měla co nejmenší negativní dopad na další průběh socializace dítěte. Mezi tyto opatření patří zajištění alternativních způsobů výchovy, a to ve formě náhradního rodinného prostředí, které může být realizováno ústavní formou či náhradním rodičovstvím. Prakticky by mělo převažovat úsilí o svěření dítěte do náhradní rodiny, kde bude mít možnost se vyvíjet relativně na stejné úrovni jako děti z přirozeného rodinného prostředí.

V oblasti sociální práce jsem zaměstnána skoro jedenáct let. Dva roky jsem vykonávala funkci sociální pracovnice v Domě na půli cesty Heřmánek v Karviné, kde jsem měla možnost poznat osudy mladých dospělých osob, které si prošly náhradní výchovou, ať již ústavního či náhradního rodinného charakteru. Dále jsem čtyři roky pracovala jako sociální pracovnice v Centru pro osoby se zdravotním postižením Čtyřlístek, p. o. Ostrava-Muglinov, kde jsem se seznámila s osudy mentálně handicapovaných dětí s nařízenou ústavní výchovou. Nyní již skoro 5 let pracuji na oddělení sociálně-právní ochrany dětí Odboru sociálního a zdravotního Městského úřadu v Orlové-Lutyni, kde se zabývám i oblastí příbuzenské náhradní rodinné péče. Mé profesní působení mi bylo podnětnou inspirací k vytvoření diplomové práce na téma *Kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí v systému náhradní rodinné péče v Moravskoslezském kraji*.

Hlavním cílem diplomové práce je seznámit se systémem kompetencí orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice v oblasti náhradní rodinné péče,

a prostřednictvím výzkumu poukázat na vzájemnou provázanost příslušných orgánů Moravskoslezského kraje v oblasti pěstounské péče.

Splnění vymezených hlavních cílů diplomové práce je podmíněno dosažením následujících dílčích cílů:

- Seznámit se systémem náhradní rodinné péče v České republice.
- Vymežit pěstounskou péči jako jednu z forem pomoci dítěti v ohrožení.
- Charakterizovat kompetence státních orgánů v oblasti realizace pěstounské péče.
- Nastítnit vývoj pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010 prostřednictvím statistické analýzy.
- Porovnat ve Městě Orlová pěstounskou péči s dalšími typy náhradní rodinné péče za období 2007 až 2011.
- Zkoumat stanoviska sociálních pracovníků OSPOD na obecních úřadech obcí III. typu k současné legislativě v oblasti náhradní rodinné péče.
- V rámci kasuistik zachytit vliv pěstounské péče na vývoj dítěte.

Diplomová práce se skládá celkem z 5 kapitol. **Je rozdělena na teoretickou a empirickou část.**

V úvodu **teoretické části** se zabývám vymezením pojmů rodina, rodičovská zodpovědnost. Popisuji systém náhradní výchovy, který může být realizován buď formou ústavní, nebo náhradní rodinné péče. Dále uvádím jednotlivé právní předpisy, které se dotýkají oblasti náhradní rodinné výchovy. Zaměřuji se na charakteristiku jednotlivých institutů náhradní rodinné péče. V druhé kapitole se věnuji přímo definování pojmu pěstounské péče a jejím historickým souvislostem. Dále pojednávám o jejím vzniku, obsahu, průběhu a možném zániku. Vystihuji, pro které děti je pěstounská péče nejvhodnější. Vyjmenovávám jednotlivé druhy pěstounské péče. Zmiňuji i oblast hmotného zabezpečení tohoto institutu náhradní rodinné péče. Ve třetí kapitole popisuji kompetence státních orgánů zabývajících se realizací pěstounské péče.

V **empirické části** se věnuji popisu činnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností Orlová ve sféře pěstounské péče. Představuji zákonné kompetence této instituce, mezi které patří poskytování sociálně-právní pomoci, podpory a pořádání aktivit pro pěstounské rodiny. Ve výzkumné části uvádím demografické údaje o Moravskoslezském kraji. Vlastní výzkum byl realizován prostřednictvím kvantitativních a kvalitativních

výzkumných metod. Byly stanoveny kvantitativní metody dotazníkového šetření a statistické analýzy a kvalitativní metody případových studií (kasuistik) a rozhovoru. Dotazníkové šetření bylo uskutečněno na orgánech sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí III. typu. Statistická analýza se soustředila na zjištění a zpracování informací o stavu náhradní rodinné péče v Moravskoslezském kraji a ve Městě Orlová. Prostřednictvím kasuistik se zabývám případy jednotlivých dětí svěřených do pěstounské péče. Celou výzkumnou část dokresluji rozhovorem se sociální pracovníci na úseku náhradní rodinné péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

Výstupem mé diplomové práce by mělo být zmapování uceleného postupu v oblasti uskutečnění pěstounské péče, se zdůrazněním pravomocí jednotlivých orgánů státní správy. Diplomová práce by mohla být využita jako didaktický nástroj pro studenty sociální práce, kteří vykonávají praxi na orgánech sociálně-právní ochrany dětí. Rovněž by mohla sloužit pro pedagogy, odbornou veřejnost či osoby, které se rozhodnou převzít dítě do náhradní rodinné péče.

Uvedenou problematikou sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinné péče se v ČR zabývají například BUBLEOVÁ, DUNOVSKÝ, GABRIEL, KOLUCHOVÁ, KOVAŘÍK, LANGMEIER, MATĚJČEK, NOVÁK, NOVOTNÁ a ŠPECIÁNOVÁ. Fungování rodinného systému vystihují třeba autoři MATOUŠEK a MOŽNÝ. K zahraničním autorům, kteří se zabývají oblastí náhradní rodinné péče, patří kupříkladu GEORGE, QUINTON, SAUER a SCHOOLEROVÁ.

1 KONCEPCE NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE

Zásadní úlohu v péči o dítě a jeho socializaci zastává rodina jako jedna z nejdůležitějších společenských institucí. Nemusí se vždy jednat pouze o rodinu založenou na biologické úrovni. Rodina může být vytvořena tzv. náhradními formami, prostřednictvím sociálních či psychologických aspektů, odborně řečeno, využitím dostupných forem náhradní rodinné péče. Abychom se mohli zabývat rozmanitostí náhradní rodinné péče, je nutné vymezit pojmy rodina a rodičovství.

Podle MOŽNÉHO je **rodina** v nejširším slova smyslu „...*společností uznávaný způsob, jak mít a vychovávat děti*“.²

DUNOVSKÝ definuje **rodinu** jako přirozenou primární malou sociální skupinu, která má vliv na utváření bezprostředních vztahů jedince a společnosti a podílí se na začleňování člověka do života společnosti. Nenahraditelnou a rozhodující úlohu zaujímá v rozvoji a socializaci dítěte.³

LANGMEIER s MATĚJČEKEM vnímají **rodinu** jako společenství osob, kde se formuje jejich osobnost sdílením času, prostoru, radosti, úzkosti i naděje, kde dochází k předávání a přijímání životních hodnot.⁴

Rodina podle MATOUŠKA existuje odedávna především proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Jde o unikátní a nenahraditelnou instituci, o první model společnosti, s jakým se dítě setkává. Rodina determinuje osobní vývoj dítěte, jeho vztahy k jiným lidem, poskytuje mu podporu a předává mu sociální hodnoty. Dítě se učí v rodině mnoha dovednostem prostřednictvím rodičovského vzoru. Mezi nepostradatelné podmínky zdravého duševního i tělesného vývoje dítěte patří stálá přítomnost citově angažovaných rodičů a bezpečí domova jako stabilního a chráněného prostředí.⁵

Zajímavé a nejvystižnější se jeví **sociologické pojetí rodiny**, které je nejen vymezeno v biologické rovině, ale také v sociální a psychologické. „*Rodina je jak biologická, tak sociální relativně stálá skupina osob, spojená krví, sňatkem nebo adoptí, která žije pohromadě, kooperuje ekonomicky a ve výchově dětí*“.⁶

---

² MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2003, s. 114. ISBN 80-86429-58-X.

³ DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, s. 9.

⁴ MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon, 1981, s. 220.

⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 2003, s. 9. ISBN 80-86429-19-9.

⁶ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 345. ISBN 80-85605-28-7.

Nelze také opomenout, že každá rodina je vymezena naplňováním funkcí, mezi které patří biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální, socializační a akulturační.⁷

Rozhodující roli rodičů ve výchově dětí zakotvuje § 32 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, kde se uvádí, že rodiče mají být svým osobním životem a chováním pro děti vzorem.

Rodičovská zodpovědnost patří oběma rodičům. V případě, že jeden z rodičů není znám, nežije, nebo je zbaven způsobilosti k právním úkonům v plném rozsahu, náleží rodičovská zodpovědnost druhému rodiči. Toto také platí, je-li výkon rodičovské zodpovědnosti jednomu z rodičů prostřednictvím soudního řízení omezen, pozastaven, nebo je-li rodičovské zodpovědnosti zbaven.⁸

Podle § 31 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, je **rodičovská zodpovědnost** souhrn práv a povinností, které se týkají péče o nezletilé děti, která zahrnuje péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rovněž se rodičovská zodpovědnost dotýká zastupování nezletilého dítěte a správy jeho jmění. Rodiče mají povinnost chránit zájmy dítěte, regulovat jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající jeho stupni vyspělosti, přičemž nesmí ohrozit důstojnost dítěte, jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.⁹

Podle MATĚJČKA se **rodičovství** netýká pouze biologické roviny vzniklé narozením dítěte. Rodičovství může být získáno i osobní péčí o dítě, kdy dítě považuje za své rodiče ty, kteří k němu zaujímají mateřský a otcovský vztah.¹⁰

Prakticky totožný názor sdílejí NOVÁK s GABRIELEM, podle kterých nejsou rodiči ti, kterým se dítě narodilo, ale ti, kteří o něj pečují a sdílejí s ním život.¹¹

---

⁷ BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie: pro střední školy a vyšší odborné školy*. Praha: Fortuna, 1996, s. 102. ISBN 80-7168-304-3.

⁸ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 12 - 13. ISBN 80-86131-61-0.

⁹ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 31. Dostupný také z http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994, s. 16. ISBN 80-85282-83-6.

¹¹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 33. ISBN 978-80-247-1788-3.

1.1 Náhradní výchova

Každé dítě má právo žít a vyrůstat ve své biologické rodině. Rodiče jsou zase oprávněni a povinni o dítě pečovat a vychovávat je. Ovšem ne vždy je toto samozřejmostí. Vyskytují se situace, kdy rodiče neumí či ztrácí zájem o své děti pečovat, případně se nemohou z důvodu určitých objektivních událostí o děti postarat. Jedná se o rodiče nevyzrálé a neschopné vytvořit adekvátní a podnětné rodinné zázemí, závislé na návykových látkách, trpící závažným onemocněním, duševní chorobou či mentálním postižením nebo odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody. Někdy jde o rodiče, kteří své dítě nechtějí vychovávat a nabídnou je k osvojení. Občas se také přihodí, že oba rodiče zemřou a dítě osiřít. Za těchto uvedených okolností je důležité, aby společnost dítěti zajistila náhradní výchovu, aby se mohlo plnohodnotně rozvíjet po stránce biopsychosociální.

DUNOVSKÝ uvádí, že pokud rodina není schopna plnit své funkce, nebo pokud v nich dokonce selhává, jedná se o poruchu rodinného života. Za nejdůležitější funkci přitom považuje funkci socializačně-výchovnou.¹²

Pokud rodina, i přes opakované intervence selhává, zvláště v naplňování emocionální a socializačně-výchovné funkce, může být dítě vystaveno negativním vývojovým okolnostem. Proto je důležité v zájmu dítěte přikročit k jeho umístění mimo vlastní rodinu, to znamená využít **institut náhradní výchovy**.¹³

Tyto děti je nutné vzhledem k rozvoji jejich dalšího zdravého vývoje, co nejpřesněji diagnostikovat a určit další optimální výchovné podmínky.¹⁴

Mezi formy náhradní výchovy patří **ústavní výchova** a **náhradní rodinná péče**. Pokud rodina neplní své funkce, výchova dítěte je zásadně a vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravnému zlepšení, nebo rodiče či osoby odpovědné za výchovu nemohou výchovu dítěte zajistit, soud může nařídit **ústavní výchovu** nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.¹⁵

Ústavní výchova je podle MATOUŠKA „...*pokusem o umělý domov, asyl*“.¹⁶

---

¹² DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, s. 9 – 12.

¹³ BUBLEOVÁ, V., L.VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2011, s. 9. ISBN 978-80-87455-01-2.

¹⁴ NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojování dětí*. Praha: Linde, 2004, s. 129. ISBN 80-86131-56-4.

¹⁵ VÁVROVÁ, Alena a Věduna BUBLEOVÁ. *Pěstouni mají právo na služby: Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, 2007, s. 64 – 65.

¹⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Slon, 1995, s. 20. ISBN 0-85850-08-7.

Zákon o rodině klade na zřetel, že zajištění náhradní rodinné péče nebo rodinné péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc má vždy přednost před nařízením ústavní výchovy.¹⁷

LANGMEIER a MATĚJČEK poukazují, že základní psychické potřeby dítěte nemohou být v ústavním zařízení uspokojovány v dostatečné míře a dost rovnoměrně. Tento stav následně vyúsťuje v duševní strádání neboli psychickou deprivaci.¹⁸

Protikladem ústavní výchovy **je náhradní rodinná péče**, kterou BUBLEOVÁ s KOVAŘÍKEM vymezují jako formu péče, kdy dítě vychovávají tzv. náhradní rodiče v prostředí, které se co nejvíce podobá existenčnímu fungování v přirozené rodině.¹⁹

Vymezením rozdílů mezi ústavní a rodinnou výchovou se zabýval MATĚJČEK. Rodinnou výchovu určuje jako neprogramovanou, konkrétně vázanou na situaci a individualitu dítěte a vychovatele. Naopak ústavní výchova je programová, formována jako technologie či postup pro vedení všech dětí v daných podmínkách, bez přihlédnutí k jejich individuálním potřebám. Domnívá se, že dítě má v ústavním zařízení klasického typu velmi málo příležitostí k navázání hlubšího a trvalejšího citového vztahu k dospělé osobě. Tento stav je způsoben například častou změnou prostředí u dítěte a ještě častější změnou ústavního personálu, neosobní organizací denního života a apelováním na technickou stránku výchovy. Pro ústavní výchovu je typické soustředění na současnost, přítomnost a okamžitou interakci. Chybí společenství osudu dítěte a vychovatele. Vychovatel může plánovat pouze na krátkou dobu, většinou jen po dobu, kdy dítě může pobývat v ústavním zařízení. Shrňme-li tyto poznatky, vyplývá, že plánování budoucnosti a dalšího vývoje dítěte je v ústavní výchově značně omezeno a ohraničeno, jak časově, tak i místně, a odvíjí se od kvality odborného personálu.²⁰

Rodinnou výchovou vnímá MATĚJČEK jako svazek, který má perspektivu trvalosti v čase, místě i osobách, kde jsou uspokojovány základní psychické potřeby dítěte i jeho nových vychovatelů. Jednou z důležitých potřeb je uspokojování psychické potřeby otevřené budoucnosti. Vychovatel se plně angažuje na osudu dítěte, plánuje, formuje jeho budoucnost, čímž si také utváří vlastní životní perspektivu a prolíná svůj životní čas s časem dítěte.

---

¹⁷ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 46 odst. 2. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon, 1981, s. 188 – 189.

¹⁹ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 31. ISBN 80-7178-304-8.

²⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 187 - 191. ISBN 80-04-25236-2.

V rodinném prostředí dítě prolíná do soukromého života vychovatelů. Sdílí s vychovatelem životní prostor a volný čas, postoje, obavy, naděje a přání. Podílí se na společných plánech a přípravách různých příležitostí. Dítě v ústavním zařízení vnímá vychovatele jen ve vztahu k sobě a ve vztahu k druhým dětem. Role vychovatele je vymezena pracovními postupy a je vázána na dané prostředí a pracovní čas. Naproti tomu dítě v rodině poznává vychovatele nejen ve vztahu k sobě, ale i ve spoustě jiných vztahů. Je součástí rodinných vztahů, poznává hodnoty jako je vztah k práci, k věcem, zálibám. Seznamuje se s rolí matky, otce, babičky či sourozence, které jsou dány primárně vztahem k dítěti. Ústavní výchova je tedy typická jednostranným profesionálním výchovným působením – od vychovatele k dítěti. V rodině je interakční model zpravidla vyrovnaný. Dítě v tomto případě ovlivňuje vychovatelovo myšlení, prožívání a rozhodování.²¹

1.2 Legislativa náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče má své zakotvení v těchto stěžejních právních předpisech:

Ústava České republiky, č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, uvádí v článku 4, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Dále nelze opomenout článek 10, kdy ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.

Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“), **č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů**, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Zabývá se v šesti hlavách základními lidskými právy a svobodami. Článek 1 až 3 hovoří o svobodě a rovnosti lidí v důstojnosti a právech, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Článek 5 sděluje, že každý je způsobilý mít práva. Dle článku 6 má každý právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života, trest smrti se nepřipouští. Dle článku 7, odstavce (2) Listiny nesmí být nikdo mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Článek 10 sděluje, že každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá

---

²¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 187 - 191. ISBN 80-04-25236-2.

pověst a chráněno jeho jméno, a rovněž na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Článek 32 Listiny upravuje oblast rodičovských a dětských práv. Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Je zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Dětem ať již narozeným v manželství, či mimo ně, se zaručují stejná práva. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů. Děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Listina také garantuje právo na pomoc rodičům, kteří pečují o děti. Hlava pátá Listiny zakotvuje právo na soudní a jinou právní ochranu. Dle článku 36, odstavce (1) se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Článek 37, odstavec (2) má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.

Úmluva o právech dítěte (dále jen „Úmluva“) byla přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů. Česká a Slovenská federativní republika ji ratifikovaly 6. února 1991 a je uveřejněna ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. Podle Úmluvy je rodina základní společenskou jednotkou a přirozeným prostředím pro všechny své členy, zejména děti. Aby rodina mohla plnit svou úlohu ve společnosti, musí jí být poskytnuta náležitá ochrana a potřebná pomoc. Dítě má právo vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře lásky, porozumění a štěstí. Dále Úmluva poukazuje na ochranu a zajištění blaha dětí, se zvláštním ohledem na vnitrostátní a mezinárodní úpravu umístění do institucí náhradní péče. Článek 20 řeší událost dítěte dočasně nebo trvale zbaveného svého rodinného prostředí a také dítěte, které nemůže být ponecháno v tomto prostředí. Dítě má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem, a to ve formě zajištění náhradní péče, kdy je nutno brát ohled na kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ. Článek 21 se zabývá institutem osvojení, jeho zabezpečením, a právním postavením.

Úmluva zahrnuje práva občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní a lze je rozdělit do 4 skupin:

- **právo na život a přežití** (právo na přiměřenou životní úroveň, včetně bydlení, zajištění potravy a zdravotní péče),
- **právo na osobní rozvoj** (právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství, právo na přístup k informacím, právo na hru a zábavu),
- **právo na ochranu proti všem druhům krutosti, ubližování, vykořisťování, oddělení od rodiny,**

- **právo na účast**, tj. právo svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech týkajících se jeho osoby.²²

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá občanskoprávními vztahy a jejich ochranou. Popisuje účastníky občanskoprávních vztahů, kterými jsou fyzické a právnické osoby. U fyzických osob vysvětluje rozdíl mezi způsobilostí mít práva a povinnosti a způsobilostí k právním úkonům. Způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu nastává dovršením osmnáctého roku věku, případně uzavřením manželství před nabytím zletilosti. Dle § 9 mají nezletilí způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. § 11 uvádí, že fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Zákon dále v § 26 vymezuje institut zákonného zastoupení, pokud nejsou fyzické osoby způsobilé k právním úkonům. § 27 odkazuje, v otázce, koho ustanovit zákonným zástupcem nezletilého dítěte, na zákon o rodině. Dále zákon upravuje institut dědění, definuje pojmy jako je domácnost či osoby blízké.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, se skládá, vynecháme-li závěrečná ustanovení, ze tří částí:

- **manželství** (vznik, vztahy mezi manžely, neplatnost a neexistence a zánik manželství, rozvod),
- **vztahy mezi rodiči a dětmi** (rodičovská zodpovědnost, určení rodičovství, výchovná opatření, pěstounská péče, osvojení, poručenství a opatrovnictví),
- **výživné**.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, jehož základním principem je nejlepší zájem a blaho dítěte. Vymezuje základní zásady a opatření sociálně-právní ochrany. V oblasti náhradní rodinné péče upravuje činnost orgánů sociálně-právní ochrany při svěření dítěte do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, zprostředkování osvojení a pěstounské péče.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, kterým je upraven postup orgánů vykonávající působnost v oblasti veřejné správy. Mezi tyto orgány v náhradní rodinné péči patří - obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Jedná se o správní řízení týkající se například rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování

---

²² NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 18 - 19. ISBN 978-80-86723-77-8.

osvojení nebo pěstounské péče, zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, či svěření dítěte po preadopční či předpěstounské péče. Institut rozhodnutí je upraven v § 67 až 78.

Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, určuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení. V § 176 - § 180 definuje péči soudu o nezletilé děti, a to v oblasti rozhodování o výchově a výživě, o styku rodičů, prarodičů, sourozenců s nimi, o navrácení dítěte, o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti anebo o pozastavení jejího výkonu, o poručenství, o schválení důležitých úkonů nezletilého a o záležitostech, o nichž se rodiče nemohou dohodnout. Zákon také upravuje v § 180a až § 185 řízení o osvojení dítěte. Vymezuje i institut předběžného opatření v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, a to v § 76 a § 76a.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, kterým se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatních základních osobních potřeb dětí a rodin a pomoc poskytuje i při některých dalších sociálních situacích. Finanční zabezpečení pěstounské péče konkrétně upravuje hlava sedmá, která v § 36 taxativně vyjmenovává druhy dávek pěstounské péče, kterými jsou příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Nároky na výplatu dávek včetně jejich výše jsou upraveny § 37 až § 43.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje životní a existenční minimum.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje systém pomoci v hmotné nouzi.

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, kterým je upraveno poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování a vydání průkazu osoby se zdravotním postižením.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči. Rodiny mají například možnost využít terénních či ambulantních sociálně aktivizačních služeb.

Mezi další významné právní dokumenty, kterými je Česká republika vázána, patří:

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech,

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících,

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy,

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 132/2000 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o osvojení dětí,

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 47/2001 Sb. m. s., o přistoupení České republiky k Evropské smlouvě o právním postavení dětí narozených mimo manželství,

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí,

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o styku s dětmi,

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení.²³

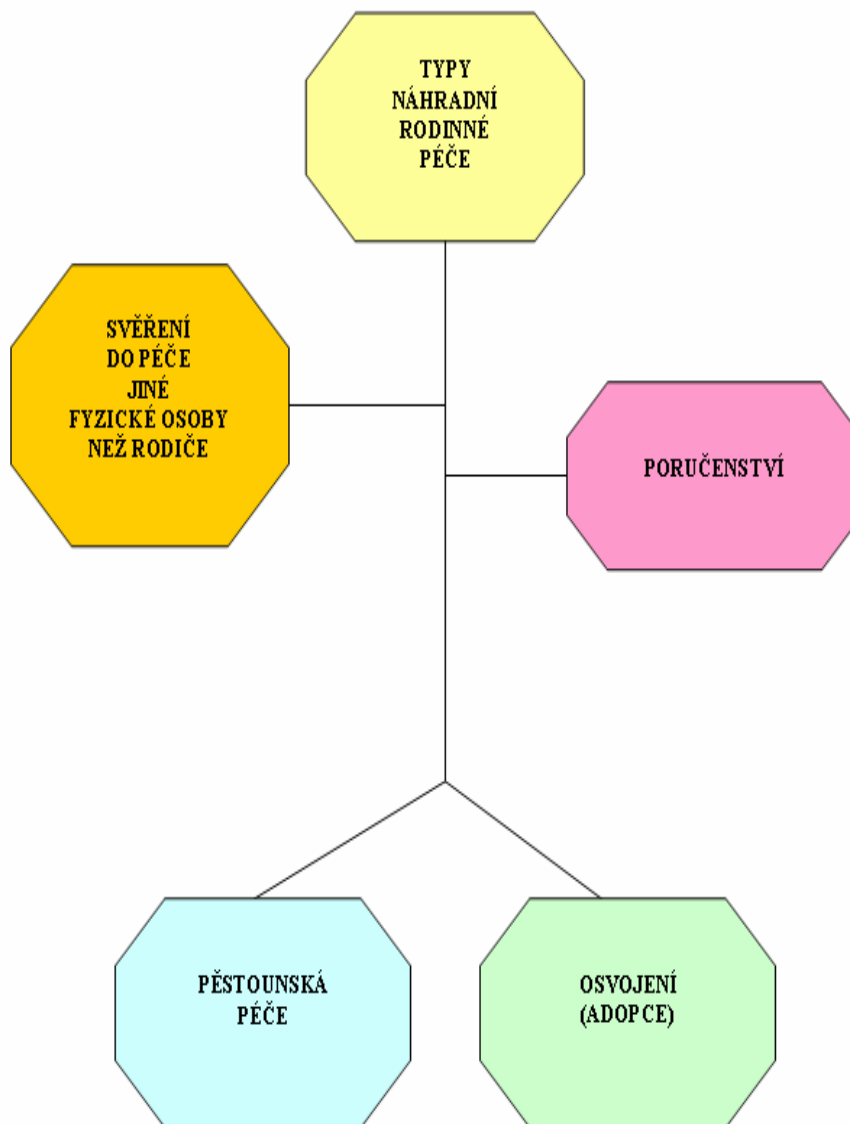
1.3 Formy náhradní rodinné péče

Náhradní rodinná péče v České republice může být realizovatelná v několika typech. Mezi tyto typy náleží svěřením do péče jiné fyzické osoby než rodiče, osvojení (adopce), poručenství a pěstounská péče. Společným jmenovatelem těchto jednotlivých typů náhradní rodinné péče je nabídnout dětem alternativní výchovné prostředí podobajícímu se přirozenému rodinnému zázemí.

Jednotlivé typy náhradní rodinné péče znázorňuje obrázek č. 2.

---

²³ NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 29 - 47. ISBN 978-80-86723-77-8.

Obrázek č. 2 Typy náhradní rodinné péče²⁴

❖ Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Z praktického hlediska je svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče záchranným institutem náhradní rodinné péče. Z velké většiny je využíván ve chvíli, kde se rodiče nemohou o dítě starat z nejrozmanitějších důvodů. Základním smyslem je přecházet umístění dítěte do ústavní výchovy.

Důsledkem tohoto institutu je faktické omezení práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti. Lze jej považovat i za přechodnou formu náhradní rodinné výchovy, jejímž cílem je

²⁴ Vlastní

zachovat, pokud možno, vazby mezi dítětem a jeho rodiči. Je často preferován za možnosti, že rodiče budou později schopni a ochotni pečovat o své dítě.²⁵

Tento institut lze využít i v případech, kdy rodiče nemají pro dítě vytvořeny vhodné výchovné podmínky, nebo zemřeli či jim zdravotní stav nedovoluje pečovat o dítě. Za těchto okolností může soud svěřit dítě do výchovy prarodičům nebo jiným příbuzným (zletilému sourozenci, tetě či strýci), kteří mají o dítě zájem a jsou ochotni a schopni ho vychovávat.²⁶

Z praxe je zřejmé, že péče o nezletilé dítě se ujímají v převážné většině prarodiče, kteří mají k dítěti blízký vřelý vztah a chtějí předejít jeho možnému umístění do ústavního zařízení.

Tento názor z praxe je totožný s tvrzením MATĚJČKA, který uvádí, že v první řadě nabízejí svou pomoc prarodiče, kteří jsou ochotni zajistit dítěti patřičnou péči a výchovu a bývají často vychovatelsky zkušenější a zdatnější.²⁷

Institut svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče je právně ukotven v § 45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. O této formě náhradní rodinné výchovy rozhoduje soud, pokud je to v zájmu dítěte. Dítě svěří osobě, která skýtá záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Jestliže je dítě schopno již formulovat své názory, přihlíží se i k jeho vyjádření. Při výběru vhodné osoby dává soud přednost příbuznému dítěte. Dítě je také možné svěřit i do společné výchovy manželů. V rozhodnutí soud stanoví rozsah jejich práv a povinností k dítěti.²⁸

Rodiče zpravidla zůstávají nadále zákonnými zástupci dítěte, pokud nebyli soudem zbaveni rodičovské zodpovědnosti, či nezemřeli. Osoba, která o dítě pečuje je oprávněna a povinna zajistit jeho výchovu a výživu, rozvíjet jeho všestranný rozvoj, řídit jeho jednání v běžných záležitostech a jednat za něj, s tím, že v podstatných záležitostech jí rozhodování nepřisluší nebo jí přísluší společně s rodiči.²⁹

Mezi podstatné záležitosti, se kterými se lze v praxi setkat, patří např. volba povolání či studia dítěte, správa jeho majetku, zastupování u soudního řízení nebo jiného orgánu a vyřízení cestovního dokladu.

---

²⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 29. ISBN 80-86131-61-0.

²⁶ ŠMOLKA, Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008, s. 139. ISBN 978-80-7367-448-9.

²⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994, s. 22. ISBN 80-85282-83-6.

²⁸ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 45. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

²⁹ HOLUB, Milan a Hana NOVÁ. *Zákon o rodině a předpisy souvisící: podle stavu k 1.4.2000*. Praha: Linde, 2000, s. 95. ISBN 80-7201-209-6.

Tyto osoby jsou také odpovědny za všestranný zdravý a harmonický rozvoj nezletilého. Mají právo pro dítě přijímat výživné a s tímto účelně hospodařit, popřípadě je vymáhat soudním výkonem rozhodnutí. Dále jsou oprávněny žádat o poskytnutí dávek státní sociální podpory či jiných sociálních dávek a zastupovat dítě ve správních řízeních.³⁰

Tato forma náhradní rodinné péče zaniká dosažením zletilostí dítěte, případně smrtí dítěte nebo fyzické osoby. Dále může být zrušena rozhodnutím soudu, a to v případě, že ustaly důvody, pro které byl využit institut svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče. Soud zruší vždy tuto formu náhradní rodinné výchovy, v případě, kdy o to fyzická osoba, již bylo dítě svěřeno do nahrazující péče, požádá.³¹

❖ Osvojení (adopce)

Osvojení můžeme pojímat jako institut náhradní rodinné péče, který se značně shoduje s běžným rodinným spojením, neboť osvojitelé mají stejná práva a povinnosti jako biologičtí rodiče.

GABRIEL a NOVÁK uvádí, že „osvojení je v našem státě nejvyšší možnou a bezkonkurenčně nejčastěji realizovatelnou formou náhradní rodinné péče“.³²

Podle MATĚJČKA se jedná o svazek totožný se svazkem vlastních rodičů a vlastního dítěte. Po objektivní stránce jsou vytvořeny podmínky pro existenci normálních rodinných vztahů – s obvyklou hloubkou, trvalostí a perspektivou.³³

SCHOOLEROVÁ přirovnává osvojení k porodu v lidském srdci.³⁴

NOVOTNÁ a PRŮŠOVÁ vymezují osvojení z hlediska právního, pediatrického a sociálního jako rovnocenný institut rodičovství, kde dochází k uspokojování fyzických a psychických potřeb dítěte. Jde o optimální formu náhradní rodinné péče pro děti, které jejich rodiče opustili, zemřeli, případně byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti.³⁵

---

³⁰ HOLUB, Milan a Hana NOVÁ. *Zákon o rodině a předpisy souvisící: podle stavu k 1.4.2000*. Praha: Linde, 2000, s. 95. ISBN 80-7201-209-6.

³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2006, s. 324. ISBN 80-7239-192-5.

³² GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 42. ISBN 978-80-247-1788-3.

³³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 186 - 187. ISBN 80-04-25236-2.

³⁴ SCHOOLEROVÁ, Jane E. *Adopce: vztah založený na slibu*. Praha: Návrat domů, 2002, s. 22. ISBN 80-7255-066-7.

³⁵ NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojení dětí*. Praha: Linde, 2004, s. 129. ISBN 80-86131-56-4.

Právní vymezení osvojení nalezneme v § 63 až § 77 v zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Paragraf 63 uvádí, že „*osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, a mezi osvojencem a příbuznými osvojitele poměr příbuzenský. Osvojitelé mají rodičovskou zodpovědnost při výchově dětí*“.³⁶

K osvojení je třeba souhlasu zákonného zástupce osvojovaného dítěte. Souhlas rodiče je nutný, i když je nezletilý. Je-li dítě schopno posoudit dosah osvojení, je třeba i jeho souhlasu, kromě případu, kdy by tímto byl zmařen účel osvojení. Souhlas rodičů není potřebný, pokud rodiče zemřeli, soud je zbavil rodičovské zodpovědnosti, nebo dali předem souhlas s osvojením svého dítěte bez vztahu k určitým osvojitelům. Tento souhlas může být dán nejdříve šest týdnů po narození dítěte, a to osobně přítomnými rodiči (matkou), písemně před soudem nebo před příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Souhlas lze odvolat pouze do doby, než je dítě umístěno na základě rozhodnutí do péče budoucích osvojitelů. Souhlasu rodičů se také nevyžaduje, jestliže soud určil tzv. absolutní nezájem rodičů či kvalifikovaný nezájem rodičů. Absolutním nezájmem rodičů je stav, kdy tito po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojeví o dítě žádný zájem, ačkoliv jim v projevení zájmu nebránila závažná překážka. Kvalifikovaným nezájmem rodičů je neprojevení opravdového zájmu o dítě po dobu nejméně šesti měsíců.³⁷

Hlava čtvrtá zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje podmínky, které musí být splněny na straně osvojitele či osvojence:

- Osvojit lze jen nezletilé dítě.
- Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl.
- Osvojitel musí mít plnou způsobilost k právním úkonům.
- Osvojiteli se mohou stát pouze občané, kteří zaručují způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti.
- Jako společné dítě mohou osvojit pouze manželé. Je umožněno, jak individuální osvojení jedním osvojitelem, tak osvojení jedním z manželů za souhlasu druhého manžela.³⁸

---

³⁶ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 63. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

³⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Průvodce pro náhradní rodičovskou péči*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009, s. 2.

³⁸ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 64 - § 65. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Mezi osvojitelem a osvojencem nesmí existovat příbuzenský poměr. Není možné osvojení mezi příbuznými v linii přímé (např. rodiče a vnuci) a mezi sourozenci.³⁹

Při výkonu sociálně-právní ochrany dětí lze zkonstatovat, že o osvojení dítěte mají v převážné části zájem bezdětní manželé, kteří jsou kvalitně existenčně zajištěni.

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Před vydáním soudního rozhodnutí musí budoucí osvojitel pečovat o dítě na vlastní náklady po dobu alespoň tří měsíců. Jedná se o tzv. preadopční péči, která je upravena § 19, odstavce (1) a (2) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů. Po soudním rozhodnutí o osvojení jsou osvojitelé zapsáni v rodném listu dítěte a dítě získává jejich příjmení.⁴⁰

Existují tyto druhy osvojení:

- **Zrušitelné osvojení**, tzv. osvojení 1. stupně (prosté osvojení), je institut, kdy práva a povinnosti rodičů přecházejí na osvojitele. Osvojení lze v budoucnu z důležitých důvodů na návrh osvojitele nebo osvojence zrušit. Zrušením osvojení vznikají znovu práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou. Osvojenec bude mít opět své dřívější příjmení.⁴¹
- **Nezrušitelné osvojení**, tzv. osvojení 2. stupně, znamená, že toto osvojení nelze zrušit. Jelikož se jedná o nezvratný akt, lze osvojit dítě staršího jednoho roku. Osvojit dítě mohou manželé, nebo jeden z manželů, který žije s některým z rodičů dítěte v manželství. Takto může osvojit i osamělá osoba, za podmínky, že osvojení bude plnit své společenské poslání.⁴²
- **Mezinárodní osvojení** představuje formu náhradní péče, která je možným řešením v případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi původu. Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého 29. 05. 1993. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost 1. 6. 2000 a spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny. Úmluva stanoví postup při osvojování dítěte do zahraničí, určuje povinnosti a kompetence jednotlivých institucí, definuje právo dítěte na přednostní

---

³⁹ NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojování dětí*. Praha: Linde, 2004, s. 50. ISBN 80-86131-56-4.

⁴⁰ NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 74. ISBN 978-80-86723-77-8.

⁴¹ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 33. ISBN 80-7178-304-8.

⁴² MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 33. ISBN 80-7178-304-8.

osvojení v zemi jeho původu, zaručuje biologickým rodičům anonymitu a zásadně vylučuje jakékoliv zisky z adopcí. Ústředním orgánem, který je zodpovědný za plnění povinností vyplývajících z této úmluvy je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.⁴³

❖ Poručenství

Poručenství je dalším důležitým institutem náhradní rodinné péče, který souvisí s výkonem funkce zákonného zástupce dítěte. Poručníkem dítěte může soud ustanovit buď fyzickou, nebo právnickou osobu. Z praxe vyplývá, že i přesto, že je poručník zákonným zástupcem dítěte, nemusí mít nezletilého soudem svěřeného do osobní péče.

Do náhradní rodinné péče spadá i institut poručenství, který upravuje hlava pátá v § 78 až § 82 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů. Soud může dítěti ustanovit poručníka, jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají v plném rozsahu způsobilost k právním úkonům. Poručník je dítěti ustanoven také v případech, kdy byl rodičům pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti.⁴⁴

Institut poručenství často plynule navazuje na pěstounskou péči. Jedná se o případy dětí, které byly původně rozhodnutím soudu svěřeny do pěstounské péče. Pokud biologičtí rodiče v této době nejeví o děti opravdový zájem, nespolupracují s pěstounskou rodinou, s dítětem se nestýkají, je tento stav pro pěstouny impulsem k soudnímu podání návrhu na zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti. Pokud soud rozhodne o zbavení biologických rodičů rodičovské zodpovědnosti k dítěti, řeší otázku, kdo bude jeho zákonným zástupcem. Ve většině případů se takto pěstouni stávají poručníky dětí.

Pokud to není v rozporu se zájmy dítěte, soud jmenuje poručníkem toho, koho navrhli rodiče. Pokud není nikdo takto navrhnut, je ustanoven poručníkem někdo z příbuzných či osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jiná fyzická osoba. Pokud není možné určit poručníkem žádnou fyzickou osobu, soud ustanoví do této funkce orgán sociálně-právní

---

⁴³ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 15. ISBN 80-7178-637-3.

⁴⁴ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006, s. 48. ISBN 80-7357-214-1.

ochrany dětí. Tento orgán také činí neodkladné úkony v zájmu dítěte, dokud není soudem ustanoven poručník, nebo dokud se poručník neujme své funkce.⁴⁵

Z praxe se potvrzuje, že orgán sociálně-právní ochrany dětí je zpravidla ustanoven poručníkem u dětí s nařízenou ústavní výchovou, a zároveň s diagnózou mentálního či kombinovaného zdravotního znevýhodnění. Rodiče se, buď dobrovolně vzdali těchto dětí, nebo nebyli schopni zajistit adekvátní péči o tyto děti. Soudem byli následně zbaveni rodičovské zodpovědnosti, neboť neprojevovali opravdový zájem.

Poručník je zákonným zástupcem dítěte. Mezi ním a dítětem ale ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem. Poručníkovi se ukládá povinnost nezletilé dítě vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo rodičů. Výkon poručenství je pod pravidelným dohledem soudu. Poručník podává soudu zprávy o osobě poručenice a účty ze správy jeho jmění, zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem.⁴⁶

Pokud poručník vykonává osobně péči o dítě, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o pěstounskou péči.

V případě, že poručník o dítě osobně pečuje, má nárok dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších právních předpisů, na výplatu dávek pěstounské péče. Jedná se o příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla.⁴⁷

Co se týče plnění vyživovací povinnosti k dítěti, tuto soud uloží rodičům dítěte, popřípadě jiným fyzickým osobám povinným poskytovat výživné dítěti, a to po právní moci rozsudku o svěřeni nezletilého dítěte do poručenské péče a po právní moci rozhodnutí Úřadu práce ČR o přiznání příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Tyto osoby jsou povinny poukazovat soudně stanovené výživné Úřadu práce ČR.⁴⁸

Při zániku poručenství je poručník povinen předložit soudu závěrečný účet ze správy majetku dítěte. Zánik poručenství může nastat z následujících důvodů:

---

⁴⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 26 - 27. ISBN 80-86131-61-0.

⁴⁶ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 17 - 18. ISBN 80-7178-637-3.

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. 05. 1995 o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31, § 36. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 45d, s. 22. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

- dosažením zletilosti dítěte,
- smrtí nezletilého dítěte,
- osvojením nezletilého,
- pravomocným rozhodnutím, kterým se rodičům navrácí rodičovská zodpovědnost (stačí jednomu z nich),
- pravomocným rozhodnutím soudu, kterým se rodiči vrací plná způsobilost k právním úkonům,
- smrtí poručníka,
- rozhodnutím soudu.⁴⁹

❖ **Pěstounská péče**

Dalším typem náhradní rodinné péče je svěřením dítěte do pěstounské péče.

BUBLEOVÁ tento institut náhradní rodinné péče popisuje takto: „*Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali*“.⁵⁰

Téma pěstounské péče je blíže rozpracováno v následující kapitole 2.

SHRNUTÍ

Náhradní rodinná péče vytváří pro dítě rodinné prostředí, které se snaží být co nejvíce podobné rodinnému prostředí. Mezi formy náhradní rodinné péče patří svěřením do péče jiné fyzické osoby než rodiče, osvojení, poručenství a pěstounská péče. Jejich společným úsilím je předcházení umístění dětí do ústavní výchovy a preference náhradního rodinného prostředí.

---

⁴⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 27. ISBN 80-86131-61-0.

⁵⁰ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 16. ISBN 80-7178-637-3.

2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Pěstounská péče je jednou z nepostradatelných forem náhradní rodinné péče. Pěstouny se stávají příbuzní, ať již v blízké či vzdálenější linii, osoby blízké nebo lidé neznámí. Společným jmenovatelem pěstounů je motivace a úsilí předcházet umístění dětí do ústavní výchovy a poskytovat jim kvalitní péči a výchovu, která se snaží co nejvíce přiblížit standardnímu rodinnému prostředí a zázemí.

2.1 Vymezení pojmu pěstounská péče

Právní ukotvení pěstounské péče nalezneme v zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 45a až § 45d.

MATĚJČEK došel k závěrům, že pěstounská péče je „... *všeobecná forma sociálního opatření pro ty děti, o které se jejich rodina nemůže nebo nechce starat, anebo z nějakého důvodu není žádoucí, aby se starala*“.⁵¹

Oproti osvojení je posláním pěstounské péče odlišné. Jedná se o rodinně-právní institut, který může mít, buď dočasný, nebo dlouhodobý charakter osobní péče o dítě. Je využíván po dobu, kdy se rodiče nemohou o děti postarat. Posláním je zabezpečit dítěti příznivé a ustálené rodinné klima. V případě, že se podaří rodinné poměry uspokojivě sanovat, je možné zpětné navracení dítěte do původní rodiny.⁵²

Národní zpráva o rodině z roku 2004 hovoří, že „...*hlavním cílem pěstounské péče je zajistit dítěti osobní individuální péči, obdobnou té, která je poskytována dětem ve vlastních rodinách a která je z dlouhodobých zkušeností neoptimálnějším prostředím pro vývoj dítěte*“.⁵³

Dítě svěřené do pěstounské péče si vytváří k pěstounovi individuální vztah, který lze přirovnat k rodinně-právnímu vztahu dítěte a rodiče, neboť pěstoun při péči o dítě vykonává přibližně práva a povinnosti rodiče. Oproti osvojení pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost ani práva a povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti.⁵⁴

---

⁵¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005, s. 222. ISBN 80-246-1056-6.

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2006, s. 326. ISBN 80-7239-192-5.

⁵³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní zpráva o rodině*. Praha: MPSV, 2004, str. 107. ISBN 80-86878-18-X.

⁵⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 45. ISBN 80-86131-61-0.

Život v pěstounské rodině poskytuje dítěti hodnoty rodinné péče. Dítě zde prožívá typické rodinné vztahy a rodinné vazby a funkce, které jsou přínosné pro jeho další socializaci a osobnostní rozvoj.⁵⁵

Lze tedy shrnout, že na roli pěstounů můžeme nahlížet ze dvou úhlů pohledů. Na jedné straně plní pěstouni úlohu tzv. dočasných pečovatелů a na druhé straně jejich výkon funkce spočívá v zabezpečení podpůrného a laskavého rodinné zázemí pro dítě. Tato komplikovaná indifferencí klade na pěstouny značné osobnostní nároky, což vyžaduje značně vážný a nesobecký nadhled nad výkonem pěstounské péče.⁵⁶

2.2 Historický vývoj pěstounské péče

Pěstounská péče má své historické kořeny v dávné minulosti. Lze konstatovat, že její opodstatnění vyplynulo z přirozeného kontextu dějin lidstva.

Z historického hlediska pokládáme za předchůdce hrazené pěstounské péče institut placených kojných a pak i chův, opatrovnic a pěstunek **ve starověku** v městských státech řeckých a v Římě. Tam se kojné shromažďovaly pod sloupem zvaným Columna Lactaria (Mléčný sloup) a nabízely pomoc. **Ve středověké Evropě** se kojné a chůvy řadily běžně mezi služebnictvo panovnických dvorů, mnohde i mezi sloužící ve šlechtických sídlech a domácnostech bohatého městského patriciátu. **V době renesance**, např. ve Francii, bylo běžné, že městská rodina svěřovala své dítě na dva roky najaté venkovské kojné. Pak přijala zase dítě zpět, pokud ovšem přežilo. Záznamy uvádějí vysokou úmrtnost dětí. U dětí takto odchovaných se často projevovaly následky deprivace, frustrace a psychických traumat. Prostředí domácnosti kojné vytvářelo daleko větší nebezpečí zanedbanosti či psychické deprivace, než by tomu bylo v prostředí vlastních zámožných rodičů. Přechod z jednoho prostředí do druhého byl pro mnohé děti nepochybně záležitostí traumatizující, a po dlouhém odloučení i ze strany vlastních rodičů docházelo častěji k odcizení a nedostatečnému citovému přijetí dítěte. Vývoj v oblasti pěstounské péče se prakticky moc nerozvíjel, až do doby hromadného zakládání nalezinců **v době osvícenství na konci 18. století**. Placené

---

⁵⁵ SAUER, Stefanie. *Zusammenarbeit von Pflegefamilie und Herkunftsfamilie in dauerhaften Pflegeverhältnissen: Widersprüche und Bewältigungsstrategien doppelter Elternschaft*. Leverkusen: Verlag Barbara Budrich, 2007, s. 29. ISBN 978-3-86649-124-3.

⁵⁶ GEORGE, Victor. *Foster care: theory and practice*. London: Routledge, 1998, s. 42. ISBN 0-415-17649-2.

kojné a chůvy nadále poskytovaly své služby. Byly označeny úředním názvem – pěstounky. Kromě soukromé, dobročinné a církevní iniciativy se angažoval i stát.⁵⁷

Koncem roku 1863 byl vydán říšský zákon domovský č. 105 říšského zákoníku, na který navázal zemský zákon chudinský pro Čechy **ze dne 3. 12. 1868** č. 29 zemského zákoníku (novelizovaný 13. 5. 1896 pod č. 46 z. z.). Jednalo se o jedno z prvních opatření veřejné správy ve prospěch sociálně slabých jedinců. Zákony vymezovaly chudinskou péči také o děti osiřelé a opuštěné. Domovské obce poskytovaly osiřelým a opuštěným dětem náhradu za chybějící péči vlastní rodiny, a to buď ve zvláštních ústavech (nalezincích, sirotčincích, dětských domovech, asylech a útulcích), nebo v pěstounské péči. Již v této době si byli vědomi, že nejlepším prostředím pro výchovu tělesně i duševně zdravého je dobrá rodina. Naproti tomu dítě svěřeno do ústavní výchovy, vývojově strádá. Jeho výchova se zplošťuje a zevšeobecňuje.⁵⁸

Dítě, které bylo po narození odloženo do nalezince, je brzy svěřeno do péče pěstounky na venkově, v převážné většině, do poměrů ekonomicky a hygienicky „ubohých“, a zde pobývá šest let. Pěstounka pobírala za péči o dítě plat. Podle dochovaných materiálů musela být zdravá, „poněkud majetná“ a mravně zachovalá. Kontrolu nad péčí zajišťoval místní farář, který vydával každý měsíc potvrzení, že dítě je naživu. S tímto potvrzením si mohla vyzvednout pěstounka svou odměnu v pokladně nalezince. Ukončením šestého roku, dosáhlo dítě tzv. normálního věku a muselo být navráceno zpět do nalezince, i přesto, že pěstouni měli nadále zájem o dítě pečovat, i bezplatně. Dítě bylo odesláno do své domovské obce, která dítě svěřila rodině, která o ně projevila zájem. Ta rodina měla dítě posílat do školy a vést je k práci a k řemeslu. Ve většině případů dítě bývalo nuceno k těžkým pracím, je živeno střídavě po domech a chodí po žebrotě.⁵⁹

Pěstouni nebyli vybíráni podle svých kvalit, ale ve většině případů podle toho, kdo byl ochoten přijmout dítě do své péče za nejnižší finanční příspěvek. Již **koncem devatenáctého století** se prosazovaly snahy o reformu stávajícího systému. **Na začátku dvacátého století** lze dílčí řešení spatřit vydáním zákona č. 62/1901 ř. z., kterým byly položeny základy vybudování zemských sirotčích fondů, na které se poukazovaly části přebytků sirotčích pokladen k účelům zaopatření a výchovy dětí osiřelých, opuštěných a zanedbaných. Z nich byla podporována jak péče pěstounská, tak i ústavní. Také byla dotována činnost soukromých

---

⁵⁷ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 25 - 26. ISBN 80-7178-304-8.

⁵⁸ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 9 - 10. ISBN 978-80-86131-72-6.

⁵⁹ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 26 - 28. ISBN 80-7178-304-8.

organizací a zařízení pro děti. **V roce 1904** vznikají Okresní komise pro péči o mládež, které zastřešovaly péči o opuštěné a osiřelé děti. Staraly se o rozdělování příspěvků ze sirotčího fondu, a ze sbírek též o šatstvo, obuv a stravování. **V roce 1908** vzniká Česká zemská komise pro péči o mládež při Zemské školní radě.⁶⁰

Po roce 1918 se vznikem Československé republiky se z okresních komisí stala Okresní péče o mládež, které byla svěřena výkonná moc. V její kompetenci byla péče o osiřelou a opuštěnou mládež. Česká zemská komise se stala Zemským ústředím péče o mládež. **V roce 1931** řídily okresy 24 okresních sirotčinců, stát spravoval 60 dětských domovů určených k prozatímnímu tzv. „ozdravnému“ pobytu opuštěných či ohrožených dětí. Lze je přirovnat k dnešním dětským diagnostickým ústavům. Domovy byly spíše rodinného rázu, kapacita byla maximálně do 20 dětí. Po krátkém pobytu a po vyřízení soudních formalit se děti vracely buď zpět do vlastních rodin, nebo byly svěřeny do pěstounských či adoptivních rodin, v krajních situacích byly umísťovány do ústavů pro starší děti nebo do zařízení pro „mládež úchylnou“.⁶¹

Důležitým právním dokumentem ve vývoji okresních péčí bylo vládní nařízení č. 20/1930 Sb., o hromadném poručenství, které bylo prováděcím předpisem zákona č. 256/1921 Sb. V případě, že se nenalezly osoby, které by byly ochotny stát se poručníky nezletilých dětí, pověřil poručenský soud výkonem poručenství okresní péči o mládež s tím, aby účinným způsobem hájila práva a zájmy poručenců.⁶²

Dle BUBLEOVÉ A MATĚJČKA se pěstounská péče **v období první republiky (1918 – 1938)** dělila na čtyři typy:

- 1. Pěstounská péče „nalezenecká“** navazovala na pobyt dítěte v nalezinci či sirotčinci. Dítě bylo do určitého věku umístěno do pěstounské péče, buď ženě - pěstounce, nebo v převážné většině manželům. Volbu pěstounů a dohled nad péčí o svěřené děti zajišťoval ústav na základě tzv. ústavního poručenství.
- 2. Pěstounská péče řízená a kontrolována Okresními péčemi o mládež.** Na základě zákona o ochraně dětí v cizí péči a děti nemanželských z roku 1921, sociální pracovníci Okresních péčí o mládež vyhledávali pěstouny v dobrém zdravotním i psychickém stavu, s trvalým zaměstnáním, stálým bydlištěm, mravně bezúhonné a schopností zajistit dítěti řádnou výchovu. V roce 1932 Okresní péče o mládež zabezpečovaly pěstounskou

⁶⁰ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 10 - 11. ISBN 978-80-86131-72-6.

⁶¹ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 28 - 29. ISBN 80-7178-304-8.

⁶² NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 12. ISBN 978-80-86131-72-6.

pěči více než patnácti tisícům dětí, o deset let později, za doby okupace v roce 1942, již počtu sotva polovičnímu.

3. **Pěstounská péče v tzv. koloniích**, které byly zřizovány v určité obci, v několika sousedních obcích, v okrese, kde sociální pracovníci vyhledali 1520 vhodných rodin a svěřili jim děti do pěstounské péče. Jelikož rodiny prakticky spolu sousedily, bylo snazší je dozorovat a pomáhat jim v případě nutnosti s výchovou svěřených dětí. Začátkem dvacátých let spravovaly Okresní péče o mládež 16 rodinných kolonií, v roce 1937 již 24.
4. **Pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči a pěstouny**, bez soudního procesu. Tento způsob se transformoval do systému svěřování dětí prarodičům nebo jiným příbuzným. Je to jediný typ pěstounské péče, který přetrval z doby první republiky až do sedmdesátých let 20. století.⁶³

V době protektorátu (1939 – 1945) se snížil, oproti předchozím letům, v českých zemích počet dětí přicházejících do náhradní rodinné péče. Nežidovské děti, osiřelé v důsledku nacistického teroru, byly předávány až na výjimky, do péče příbuzných. Po roce 1945 převažoval zájem o opuštěné děti z dobrých vlasteneckých rodin poznamenaných válkou.⁶⁴

Po ukončení druhé světové války, byl další vývoj v oblasti náhradní péče ovlivněn politickými a společenskými změnami, zvláště pak po únoru 1948. **Dne 1. 1. 1950** nabyt účinnosti zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, kterým byla zrušena pěstounská péče. Zákon upravoval nově pouze osvojení a poručenství. Ideologický zásah do ochrany dětí přinesl zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně-právní ochraně mládeže. Vycházel z přesvědčení, že se změnou politických, sociálních a hospodářských poměrů budou občané plnit zodpovědně své rodičovské role. Zabýval se jen výkonem hromadného poručenství a opatrovnictví, jako zvláštní ochranou dětí nenacházejících se v péči svých rodičů. Bylo raději preferováno svěřování dětí do ústavní péče.⁶⁵

---

⁶³ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 29 - 30. ISBN 80-7178-304-8.

⁶⁴ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 19. ISBN 978-80-247-1788-3.

⁶⁵ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 12 - 13. ISBN 978-80-86131-72-6.

Pozitivním momentem, který vyzdvihuje především zájem dítěte a upřednostňuje rodinnou výchovu před výchovou kolektivní, se stalo přijetí zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, který nabyl účinnosti **1. dubna 1964**. Zákon byl několikrát novelizován a je platný dodnes.⁶⁶

Dne 14. června 1969 se v Praze uskutečnila ustavující členská schůze Sdružení přátel SOS dětské vesničky, jehož předsedou byl zvolen profesor Jiří Dunovský. Sdružení vybudovalo celkem dvě vesničky a to v Doubí u Karlových Varů a ve Chvalčově. Ke třetí vesničce v Brně-Medlánkách položilo dne 7. 4. 1973 základní kámen. Vesničky se ujímaly dětí i sourozeneckých skupin, o které nebyl zájem v rámci osvojení. O děti pečovala tzv. matka – samostatná, bezdětná žena. S péčí o děti vypomáhaly matce tzv. tety. Smyslem pomoci bylo dítěti nabídnout trvalý domov v samostatném, prostorném domě a pocit jistoty. Jednotlivé domky a jejich obyvatelé pak vytvářeli určité společenství v rámci obce, kde se vesnička nacházela. Likvidační valnou hromadou ze dne 1. 3. 1975 přešly vesničky do správy národních výborů.⁶⁷

Dne 1. června 1973 vstoupil v platnost zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. O osvojení a pěstounské péči rozhodoval i nadále soud. Podklady pro soudní jednání připravovali pracovníci národních výborů, oddělení péče o děti. Vlastním výběrem nejvhodnější rodiny pro dané dítě byly pověřeny tzv. poradní sbory při odborech sociálních věcí krajských národních výborů. V nich zasedaly pracovnice péče o děti, ředitelé dětských domovů, psychologové odborně vyšetřující děti i žadatelé.⁶⁸

Zákon č. 50/1973 Sb. byl několikrát novelizován a účinnosti pozbyl **dne 1. dubna 2000**, na základě jeho zrušení zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Institut pěstounské péče je v současné době upraven v zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů a v zákonu č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů.⁶⁹

---

⁶⁶ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 21. ISBN 978-80-247-1788-3.

⁶⁷ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 21 - 22. ISBN 978-80-247-1788-3.

⁶⁸ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 22. ISBN 978-80-247-1788-3.

⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 66. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

2.3 Vznik a obsah pěstounské péče

Je-li dítě v ústavní výchově nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, může být před rozhodnutím soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče dočasně svěřeno rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a splňuje zákonné podmínky. Obdobně může být do péče budoucích pěstounů svěřeno i dítě, které není v ústavní výchově, ale rodiče s pěstounskou péčí souhlasí. Nebude-li do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí zahájeno u soudu řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče, rozhodnutí o dočasném svěřením dítěte ztratí právní účinky.⁷⁰

O pěstounské péči rozhoduje soud. Na rozdíl od osvojení zůstávají zachovány vztahy dítěte k původní rodině. Dítěti v pěstounské péči zůstává nejdříve příjmení po vlastních rodičích, později je však možno požádat na matrice o jeho změnu. Také není vyloučen styk původních rodičů s dítětem. V některých případech však může být rozhodnutím soudu i podstatně omezen či zakázán.⁷¹

Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat a vykonávat přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Vůči dítěti nemá vyživovací povinnost. Dítě může zastupovat a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech, neboť toto právo nadále náleží rodičům, pokud ovšem nebyli ve výkonu rodičovské zodpovědnosti omezeni, či zbaveni, nebo nemají její výkon pozastaven. Domnívá-li se pěstoun, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v souladu se zájmem dítěte, může se domáhat soudního rozhodnutí. Soud je oprávněn stanovit pěstounovi povinnost podávat o výkonu pěstounské péče pravidelné zprávy.⁷²

2.4 Druhy pěstounské péče

V praxi rozlišujeme dva základní druhy pěstounské péče, a to, **individuální pěstounskou péči a skupinovou pěstounskou péči.**⁷³

Jednotlivé členění druhů pěstounské péče vystihuje obrázek č. 3.

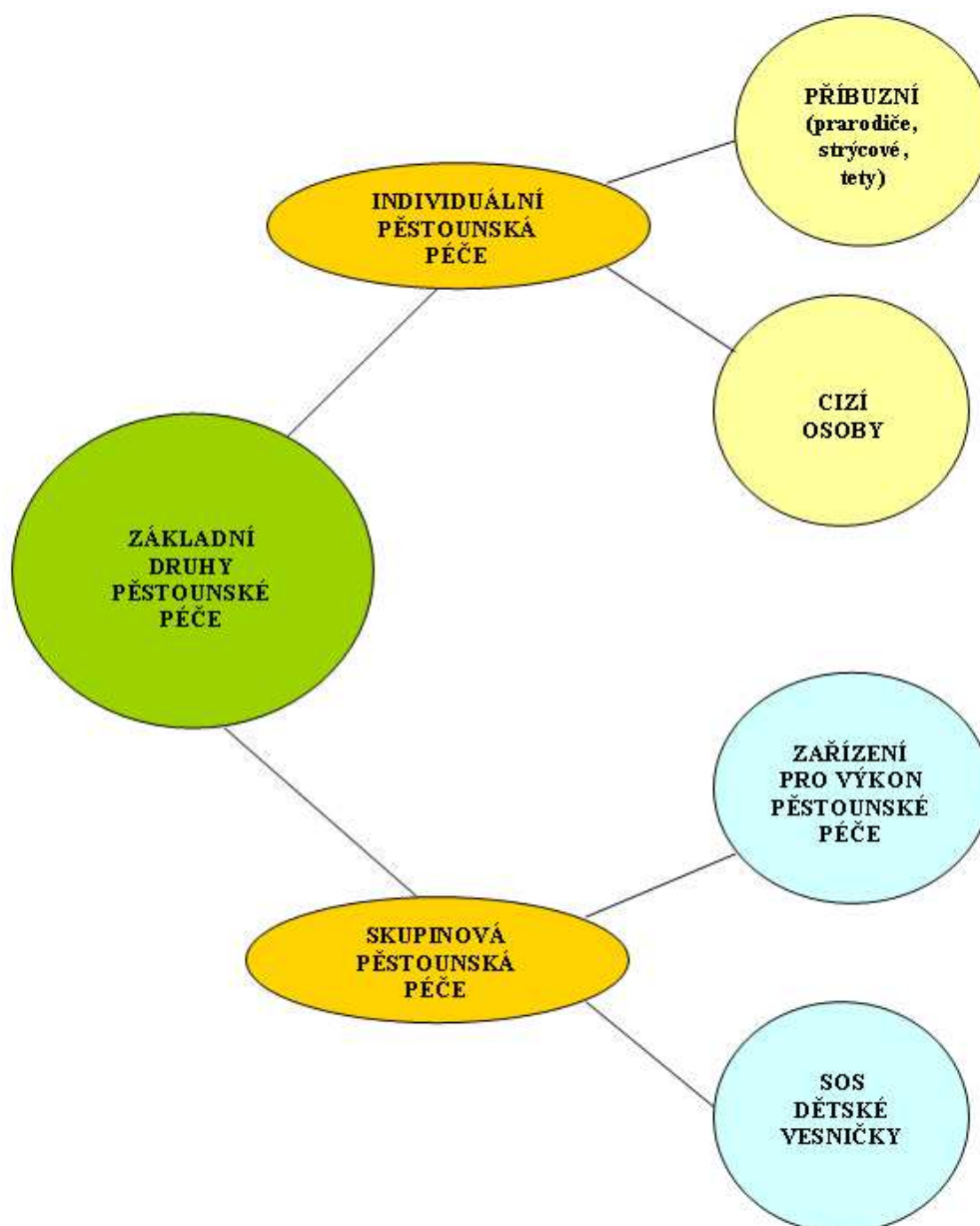
---

⁷⁰ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006, s. 57. ISBN 80-7357-214-1.

⁷¹ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 16. ISBN 80-7178-637-3.

⁷² NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 71 - 72. ISBN 978-80-86723-77-8.

⁷³ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 51. ISBN 978-80-247-1788-3.

Obrázek č. 3 Základní druhy pěstounské péče⁷⁴

Individuální pěstounská péče je uskutečňována v běžném rodinném prostředí. Je vykonávána, buď prarodiči, jinými příbuznými, nebo cizími osobami. Oproti tomu **skupinová pěstounská péče** je realizována v **zařízeních pro výkon pěstounské péče** nebo **SOS dětských vesničkách**.⁷⁵

Zřizování **zařízení pro výkon pěstounské péče** je upraveno v § 39 a § 48 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Tyto zařízení

⁷⁴ Vlastní

⁷⁵ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 16. ISBN 80-7178-637-3.

sociálně-právní ochrany dětí mohou zakládat obce a kraje v samostatné působnosti nebo fyzické a právnické osoby pověřené krajským úřadem k poskytování sociálně-právní ochrany dětí. Konkrétní podmínky výkonu pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče upravují § 44 až § 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.⁷⁶

Přínosem zařízení pro výkon pěstounské péče je poskytnutí domova většímu počtu dětí (obvykle 6 až 8 dětí), které by jinak byly umístěny v zařízeních ústavního typu. Péči o děti zabezpečují pěstouni, kterým jsou děti svěřovány do pěstounské péče. Zřizovatel zařízení sepisuje s pěstouny dohodu o výkonu pěstounské péče, za kterou jim následně vyplácí tzv. odměnu pěstouna. Zařízení se zřizují v objektu, patřícím zřizovateli, nebo ve vlastním bytě či domě pěstounů. V Moravskoslezském kraji se nachází celkem 16 zařízení, ve kterých pobývá 89 dětí.⁷⁷

Příkladem zařízení pro výkon pěstounské péče jsou tzv. SOS dětské vesničky. V současné době provozuje Sdružení SOS dětských vesniček v České republice 3 SOS dětské vesničky. Nejstarší z nich vznikla v roce 1969 v Karlových Varech-Doubí. V roce 1973 byla do provozu uvedena SOS vesnička ve Chvalčově, ve Zlínském kraji. V roce 2003 byla zprovozněna SOS vesnička v Brně-Medlánkách. Pěstounskou péči v tomto typu zařízení vykonává matka, které bylo přiznáno v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče postavení pěstounky. Matce - pěstounce pomáhá s výchovou dětí a s chodem domácnosti další žena, tzv. teta. Matka – pěstounka žije se svěřenými dětmi v samostatném domku, kdy skupina 10 až 12 domků představuje tzv. Vesničku. Matka – pěstounka zajišťuje zpravidla péči o 6 a více dětí různého pohlaví a věku. Často se jedná o sourozence pocházející z jedné vlastní rodiny.⁷⁸

Posláním SOS dětských vesniček je umožnit dětem, které se ocitly mimo vlastní rodinu a neměly možnost být umístěny v adoptivní či individuální pěstounské péči, příležitost vyrůstat v rodinném prostředí. Mimo základní péče je dětem v SOS vesničkách poskytována odborná psychologická a pedagogická pomoc, finanční podpora účasti dětí na různých volnočasových aktivitách (zájmové kroužky, prázdninové tábory, lyžařské kurzy) apod.⁷⁹

---

⁷⁶ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 177 - 178. ISBN 978-80-86131-72-6.

⁷⁷ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ: Zařízení pro výkon pěstounské péče. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zarizeni-pro-vykon-pestounske-pece-13069/>.

⁷⁸ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 16. ISBN 80-7178-637-3.

⁷⁹ SOS DĚTSKÉ VESNIČKY: *SOS Dětské vesničky: Příručka Sdružení SOS dětských vesniček*. Praha: SOS Dětské vesničky, 2004, s. 37 – 41.

Novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, platná od 01. 06. 2006, zakotvila v náhradní rodinné péči novou formu pěstounské péče, a to **pěstounskou péči na dobu přechodnou**, kterou můžeme označit jako profesionální pěstounskou péči či profesionální terapeutické rodičovství.⁸⁰

Pěstounská péče na přechodnou dobu je upravena v zákonu č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 45a, písm. 2. Soud má možnost na základě návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do tohoto typu pěstounské péče osobám, a to:

- na dobu, po kterou rodič není schopen ze závažných důvodů (např. hospitalizace, výkon trestu odnětí svobody), zajistit výchovu svého dítěte,
- na dobu, po jejímž uplynutí mohou rodiče podle § 68a zákona o rodině dát souhlas s osvojením, nebo
- do nabytí pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není potřebný souhlas rodičů k osvojení podle § 68 zákona o rodině.⁸¹

Tento institut je využíván, pokud existuje možnost navrácení dítěte do původní rodiny, nebo se pro dítě nalézají dlouhodobější řešení formou jeho svěřením do náhradní rodinné péče - dlouhodobé pěstounské péče či osvojení.⁸²

2.5 Motivace k pěstounské péči

Motivace žadatelů o svěřením dítěte do náhradní rodinné péče může být různorodá a pestrá. Vstoupením do procesu zprostředkování náhradní rodinné péče musí předcházet detailní zvážení všech okolností, které by měly vyústit v rozhodnutí k případné připravenosti a schopnosti zajistit pěstounskou péči.

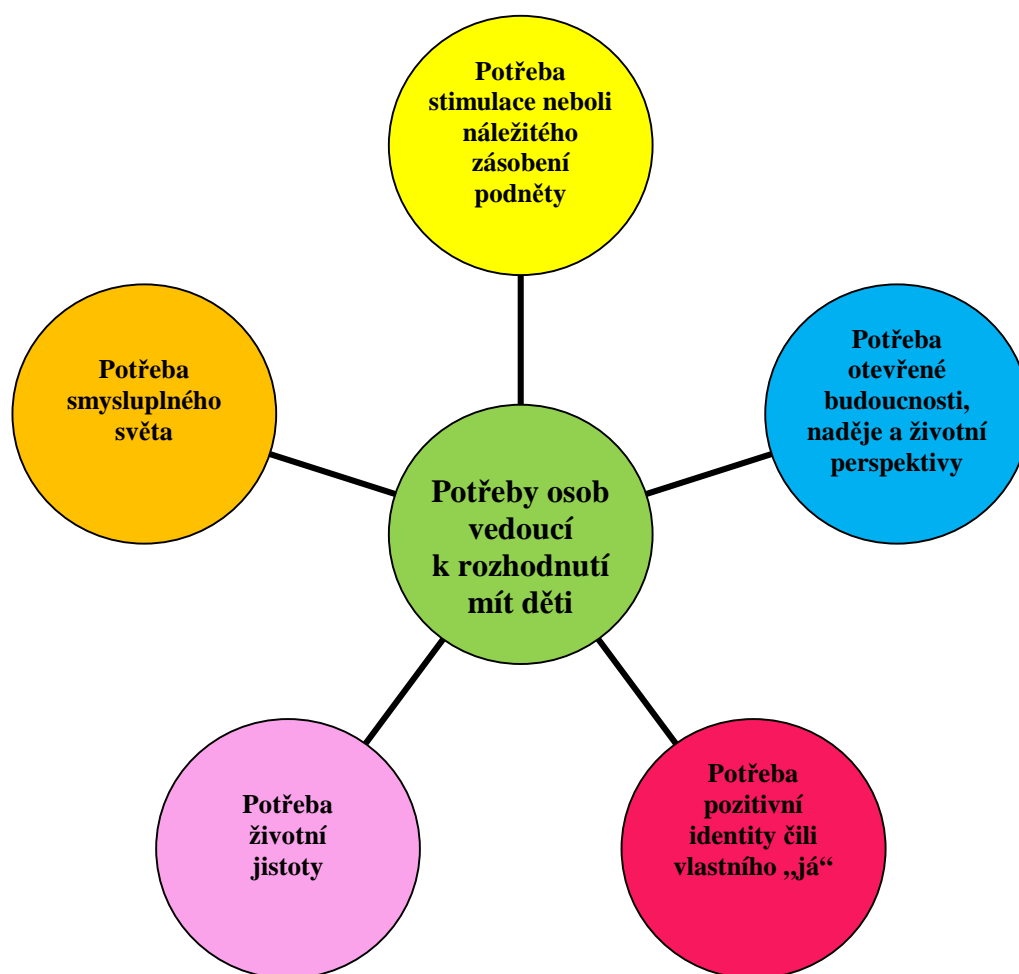
MATĚJČEK se věnoval rozpoznání potřeb osob vedoucích k rozhodnutí mít děti. Jedná se o následujících pět psychických potřeb:

---

⁸⁰ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 54. ISBN 978-80-247-1788-3.

⁸¹ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006, s. 57. ISBN 80-7357-214-1.

⁸² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Metodické doporučení MPSV č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu*. MPSV, 2009. str. 1.

Obrázek č. 4 Potřeby osob vedoucí k rozhodnutí mít děti dle MATĚJČKA⁸³

ŠKOVIERA⁸⁴ popsal jednotlivé druhy motivů, které vedou žadatele k rozhodnutí vstoupit do procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. Jednotlivé motivy jsou shrnuty v následující tabulce.

⁸³ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 56 - 58. ISBN 80-7178-637-3.

⁸⁴ doc. PhDr. Albín Škoviera, Ph.D. více než 20 let pracoval jako pedagog, vychovatel a ředitel v oblasti institucionální náhradní výchovy. Od roku 2002 působí na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Je zařazen do Seznamu slovenských psychoterapeutů se zaměřením na dynamickou psychoterapii. Zabývá se otázkami náhradní institucionální a náhradní rodinné výchovy. Poskytuje supervizní pomoc pracovníkům v dětských domovech i výchovných ústavech. Zdroj: Univerzita Komenského v Bratislavě: Členovia katedry. *Univerzita Komenského v Bratislave* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.fedu.uniba.sk/index.php?id=2535>.

Motivy		
Veřejné	Neveřejné	Skryté
Altruistický (snaha a ochota pomoci)	Pragmatismus (možnost dostupné práce a smysluplného trávení času)	Něco si dokázat (spojeno s důsledky nerealizovaného nebo neúspěšného rodičovství)
Profesionální (uplatnění svých zkušeností v péči o děti)	Ekonomické přilepšení (stabilní příjem)	Vykoupení viny (příčinou může být nezvládnutelná výchova vlastních dětí)
Emocionální (láska a pozitivní vztah k dětem)	Rodinná povinnost	Očekávání vděku dítětem (hledání ocenění)
Nenaplněné rodičovství	Společenský status	Řešení partnerské krize
Rodinný (rozšíření rodiny)	Ubytování (v zařízení pro výkon pěstounské péče)	Psychopatologické motivy (heterosexuální nebo homosexuálně pedofilní zaměření)
Smysl života, životní náplň	Publicita (sebe prezentace)	Mocenské ambice
Ekonomické zabezpečení (podělit se o materiální statky)		
Záchranář (spasitelský komplex)		

Tabulka č. 1 Motivace vedoucí k rozhodnutí vstoupit do procesu zprostředkování náhradní rodinné péče dle ŠKOVIERY⁸⁵

SCHOOLEROVÁ se domnívá, že odhodlání pěstounů požádat o svěření dítěte do pěstounské péče přináší dilemata, před nimiž biologičtí rodiče nikdy nestojí. Před tímto rozhodnutím by budoucí pěstouni měli zvážit následující skutečnosti:

1. očekávání, postoje a důvody vedoucí k pěstounské péči,
2. aktuální představy, myšlenky a pocity,
3. motivace a přínos pěstounské péče,

⁸⁵ ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007, s. 54. ISBN 978-80-7367-318-5.

4. současné rodinné vztahy a život,
5. schopnost přijmout dítě takové jaké je.⁸⁶

2.6 Předpoklady pro vznik pěstounské péče

Pěstounská péče poskytuje náhradní rodinné řešení nezletilým dětem, které mají právo, stejně jako všechny děti, na uspokojení svých biopsychosociálních potřeb, které by měly vést k jejich zdárnému vývoji. Existují specifické skupiny dětí, u kterých je tento institut nejvhodnější formou řešení jejich sociálního zaskotvení.

Institut pěstounské péče můžeme využít u dětí, pokud nemohou dlouhodobě vyrůstat v prostředí rodiny tvořené jejich vlastními biologickými rodiči. Nebo ústavní (neosobní či málo personalizovaná péče ohrožuje či narušuje jejich vývoj a dále, když nemohou být z nejrůznějších důvodů (právních, zdravotních, sociálních, psychologických) svěřeny do osvojení.⁸⁷

Konkrétně mezi děti, které jsou vhodné pro svěřením do pěstounské péče, patří především děti sociálně osiřelé, děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, sourozenecké skupiny nebo děti jiného etnika. Do této skupiny patří i děti, které není možno osvojit, především pro nesouhlas rodičů.⁸⁸

Nejpočetnější věkovou skupinou pro pěstounskou péči jsou děti ve věku mezi jedenácti až patnácti lety. Je to způsobeno nejen průtahy v soudním řízení, ale i skutečností, že děti žily určitou dobu v biologické rodině, ze které byly buď odebrány, nebo o jejich umístění do ústavního zařízení požádali přímo rodiče.⁸⁹

Do pěstounských rodin jsou v nejvíce případech svěřovány děti z porodnic, nemocnic, z kojeneckých či dětských domovů, diagnostických ústavů, dětských domovů a dalších ústavních zařízení. Pro všechny tyto děti svěřované do náhradní rodinné péče je typické, že mají stejná práva o nároky jako ostatní děti. Mají právo na nalezení sociálního stability,

---

⁸⁶ SCHOOLEROVÁ, Jane E. *Adopce: vztah založený na slibu*. Praha: Návrat domů, 2002, s. 11 - 13. ISBN 80-7255-066-7.

⁸⁷ MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 35. ISBN 80-7178-304-8.

⁸⁸ BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, J. FRANTÍKOVÁ a M. VANČÁKOVÁ. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2010, s. 13.

⁸⁹ KONEČNÁ, Hana. *Reprodukční zdraví: co dělat, aby člověk měl děti, když a až je bude chtít mít*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2007, s. 15. ISBN 978-80-7040-966-4.

na zajištění výchovy a odpovídajícího vzdělání, na zdravotní a sociální péči, na lásku, jistotu a zabezpečenou budoucnost.⁹⁰

Příkladem, kdy byla využita možnost svěření dítěte do pěstounské péče, je případ Markéty H. (ročník 2009), která byla se souhlasem biologické matky soudem svěřena v roce 2012 do pěstounské péče manželů Anny a Karla V, kteří dále vychovávají vlastní šestnáctiletou dceru. Biologická matka Markéty H. se dlouhodobě potýká s dlouhodobou drogovou závislostí. Předpoklad, že by matka opětovně převzala Markétu do své péče, je mizivý. Otec Markéty nebyl matkou uveden v rodném listu.⁹¹

2.7 Předpoklady pro svěření dítěte do pěstounské péče

Pěstounem se může stát občan, který splňuje společností nastavená zákonná pravidla. Výkon této funkce musí být vždy v souladu s potřebami a požadavky dítěte.

Pěstoun musí mít plnou způsobilost k právním úkonům, osobní morální, povahové a zdravotní předpoklady pro zajištění řádné výchovy dítěte. Jeho způsob života a vztahy k ostatním členům rodiny, poměr k práci, materiální a bytové zabezpečení, musí být zárukou, že bude pěstounskou péči vykonávat ku prospěchu dítěte. Dítě lze svěřit také do společné pěstounské péče manželů. V případě smrti jednoho z manželů zaniká společná pěstounská péče a pěstounem se stává pozůstalý manžel. V případě rozvodu manželství pěstounů dochází také k zániku této společné pěstounské péče, a soud musí opětovně rozhodovat o pěstounské péči. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče i jednomu z manželů. V tomto případě se vyžaduje souhlasné stanovisko druhého manžela za podmínky, že manželé spolu sdílejí společnou domácnost. Souhlas druhého manžela není nutný, jestliže byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo je-li opatření tohoto souhlasu spojeno s překážkou těžko překonatelnou. Jednomu pěstounovi nebo manželům může být svěřeno do pěstounské péče i více dětí. Je-li dítě svěřeno do pěstounské péče ve věku, kdy je schopno posoudit její obsah, má být zjištěno také jeho vyjádření.⁹²

Při výkonu sociálně-právní ochrany dětí se lze setkat s pěstouny v příbuzenském vztahu k dítěti. V tomto případě se jedná například o prarodiče, tety a strýce. Dále o pěstounství mají zájem bezdětní manželé, či manželé, kteří již mají jedno dítě a další vlastní

---

⁹⁰ MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, s. 20. ISBN 80-7178-637-3.. *Osvojení a pěstounská péče*.

⁹¹ případ autorky diplomové práce

⁹² HOLUB, Milan a Hana NOVÁ. *Zákon o rodině a předpisy související: podle stavu k 1.4.2000*. Praha: Linde, 2000, s. 100 - 106. ISBN 80-7201-209-6.

děti již nemohou mít a tak zatouží po dítěti touto náhradní formou. Občas se vyskytnou i pěstouni, kteří již vychovávají své děti a chtějí dát šanci tzv. „cizímu“ dítěti, aby nevyrůstalo v ústavním prostředí.

2.8 Hmotné zabezpečení pěstounské péče

Finanční odměna pěstounů by měla být náležitě ohodnocena tak, aby přesahovala skutečné náklady na péči o dítě, ale zároveň, aby se nestala rentabilní činností.⁹³

Podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších právních předpisů, stát přispívá pěstounům na potřeby spojené s péčí o dítě, které je svěřeno do pěstounské péče. Jedná se o příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla.⁹⁴

Co se týče plnění vyživovací povinnosti k dítěti, tuto soud uloží rodičům dítěte, popřípadě jiným fyzickým osobám povinným poskytovat výživné dítěti, a to po právní moci rozsudku o svěřením nezletilého dítěte do pěstounské péče a po právní moci rozhodnutí Úřadu práce ČR o přiznání příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Tyto osoby jsou povinny poukazovat soudně stanovené výživné Úřadu práce ČR.⁹⁵

Vykonává-li pěstoun pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče, je odměňován podle § 46 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů.⁹⁶

Peněžní ohodnocení pěstounů se zdá být materiálně zajímavé. I přes motivace orgánů sociálně-právní ochrany dětí, pěstouni v malé míře dětem odkládají finanční prostředky na jejich zabezpečení v dospělosti.

Názorným příkladem z praxe se jeví případ pěstounky Anny V. (ročník 1950), která má v pěstounské péči celkem tři mentálně handicapované děti. Jedná se o rozvedenou ženu, ve starobním důchodu, která s dětmi obývá panelový byt o velikosti 3 + 1, I. kategorie. Příjem pěstounky tvoří starobní důchod ve výši 7.150 Kč měsíčně, dávky státní sociální podpory

⁹³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005, s. 224. ISBN 80-246-1056-6.

⁹⁴ ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. 05. 1995 o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31, § 36. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo zakona smlouvy>.

⁹⁵ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, § 45d. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo zakona smlouvy>.

⁹⁶ NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 72. ISBN 978-80-86723-77-8.

ve výši 36.000 Kč měsíčně (přídavky na děti, odměna pěstouna, příspěvky na úhradu potřeb dětí), příspěvky na péči ve stupních úplné závislosti, v souhrnné částce 36.000 Kč měsíčně. Celkový příjem pěstounky tedy činí 79.150 Kč měsíčně. Osobní péče paní Anny V. o nezletilé děti je hodnocena řádně, až na výjimku, kdy tato i přes neustálé a opakované intervence orgánu sociálně-právní ochrany dětí není schopná dětem odkládat na spoření či pojištění, byť i minimální částku, pro zajištění do budoucna. Pěstounka obměňuje v pravidelných intervalech materiální vybavení domácnosti. „Použité“ vybavení daruje různým neziskovým či dobročinným organizacím.⁹⁷

2.9 Zánik pěstounské péče

Ne vždy pěstounská péče plní své funkční poslání. I přes nejlepší snahu a úmysl může dojít k jejímu formálnímu ukončení, ať již ze strany pěstounů, tak i dětí svěřených do pěstounské péče.

Soud může pěstounskou péči zrušit jen z podstatných příčin, jestliže odpadly důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, nebo proto, že pěstounská péče neplnila svůj účel. Pokud pěstoun již nemá nadále zájem pečovat o dítě a požádá o zrušení pěstounské péče, soud je povinen mu vždy vyhovět.⁹⁸

K zániku pěstounské péče může dojít z následujících důvodů:

- dosažením zletilosti dítěte,
- smrtí nezletilého dítěte,
- úmrtím jednoho z pěstounů zaniká společná pěstounská péče a pozůstalý manžel zůstává pěstounem,
- rozhodnutím soudu,
- pravomocným rozhodnutím, kterým se rodičům navrací rodičovská zodpovědnost (stačí jednomu z nich),
- pravomocným rozhodnutím soudu, kterým se rodiči vrací plná způsobilost k právním úkonům,
- rozvodem manželství pěstounů, kdy v tomto případě musí soud znovu rozhodovat o svěřením dítěte do pěstounské péče nebo o jiném vhodném výchovném opatření.⁹⁹

---

⁹⁷ případ autorky diplomové práce

⁹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2006, s. 341. ISBN 80-7239-192-5.

⁹⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 44 - 46. ISBN 80-86131-61-0.

Zajímavou ukázkou ukončení pěstounské péče, z důvodu dosažení zletilosti dítěte, je případ Heleny A. (ročník 1983), dívky, která se narodila s fetálním alkoholovým syndromem. Dívka v roce 2001 dosáhla zletilosti a v tomto roce úspěšně ukončila tříleté střední odborné učiliště. V dalším vzdělávání již dívka nechtěla pokračovat. V souvislosti s tímto se pěstouni - manželé rozhodli, že již nebudou zajišťovat péči o dívku a požádali ji o opuštění jejich domácnosti. Dívce našli náhradní ubytování v domě na půli cesty. O její další vývoj se již žádným způsobem nezajímali. Psychický vývoj Heleny se postupně zhoršoval. Dívka psychicky trádala. V roce 2006 byla hospitalizována pro psychické obtíže v psychiatrické léčebně. Nyní Helena žije s přítelem v přiděleném panelovém bytu a společně vychovávají čtyřletou dceru. Je poživatelkou invalidního důchodu. Její psychický stav je nyní plně kompenzován. Péče Heleny o dceru je řádná.¹⁰⁰

Při výkonu sociálně-právní ochrany dětí se lze setkat i s ukončením pěstounské péče na základě oprávněného požadavku dítěte.

Tuto situaci vykresluje případ Radima V (ročník 1996), který byl soudem svěřen do tzv. příbuzenské pěstounské péče své babičky, rozvedené ženy. Rodiče byli k chlapci pro absolutní nezáměr zbaveni rodičovských práv a jsou neznámého pobytu. Chlapec se v roce 2010 osobně dostavil na orgán sociálně-právní ochrany dětí, kde uvedl, že je babičkou opakovaně bezdůvodně fyzicky napadán. Požádal o odchod z domácnosti babičky. V domácnosti babičky bylo orgánem sociálně-právní ochrany dětí provedeno ihned sociální šetření. Babička tuto skutečnost nepopírala. Na svém chování nehodlala nic měnit, považovala jej za zcela „normální“. Radim byl tedy umístěn na základě své žádosti do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a následně byla u chlapce nařízena ústavní výchova. K nařízení ústavní výchovy došlo, neboť nebyla jiná možnost, jak zajistit chlapci náhradní rodinnou péči. Proti babičce podal orgán sociálně-právní ochrany dětí oznámení na Policii ČR. Babička byla na základě důkazů shledána vinou z trestného činu týrání svěřené osoby a byla soudem odsouzena s podmíněčným odkladem. Chlapec nyní žije v dětském domově, dochází na střední odborné učiliště.¹⁰¹

SHRNUTÍ

Pěstounská péče je považována za jednu z hlavních, důležitých a nepostradatelných forem náhradní rodinné péče. Má své historické zakotvení v minulosti, kdy přirozeně vyplynula

---

¹⁰⁰ případ autorky diplomové práce

¹⁰¹ případ autorky diplomové práce

z dějin vývoje lidstva. Je převážně vhodná pro děti sociálně osiřelé, kdy jim poskytuje možnost sociálního zakotvení, nalezení náhradního domova. Může být realizována, a to formou individuální či skupinovou. O svěřením dětí do pěstounské péče včetně jejího zániku rozhoduje soud. Výkon pěstounské péče je hmotně zabezpečen dávkami státní sociální podpory.

3 KOMPETENCE STÁTNÍCH ORGÁNŮ V OBLASTI REALIZACE PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pěstounská péče je institut náhradní rodinné výchovy, jejíž zprostředkování a uskutečnění spadá do výkonu státní správy. Je typická jednotlivými provázanými a na sebe navazujícími postupy státních orgánů, které vedou k jejímu formálnímu naplnění a realizaci. Vstoupení do procesu zprostředkování pěstounské péče začíná motivačním rozhodnutím potencionálního žadatele.

Zprostředkováním osvojení a pěstounské péče jsou zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zmocněny orgány sociálně-právní ochrany dětí, mezi které patří krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dalším orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který zprostředkovává pouze osvojení dětí ve vztahu k zahraničí, je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně.¹⁰²

Zprostředkování pěstounské péče má několik fází. První z nich je zaměřena na vyhledávání, jak dětí vhodných ke svěření do pěstounské péče, tak i fyzických osob, které mají zájem tyto děti převzít do pěstounské péče. Následně se zprostředkování pěstounské péče zaměřuje na odbornou přípravu fyzických osob vhodných stát se pěstouny a ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se pěstounem určitého dítěte, jemuž se zprostředkovává náhradní rodinná péče a zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou.¹⁰³

Zprostředkování pěstounské péče se neuskutečňuje v případě, pokud fyzická osoba, která je v příbuzenském či blízkém vztahu k dítěti nebo jeho rodině, podala návrh na svěření dítěte do pěstounské péče. V tomto případě je orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen před rozhodnutím soudu vyjádřit své stanovisko k pěstounské péči.¹⁰⁴

---

¹⁰² ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111 § 19a. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁰³ NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, s. 82. ISBN 978-80-86723-77-8.

¹⁰⁴ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 82. ISBN 978-80-86131-72-6.

3.1 Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Oblastí náhradní rodinné péče se na obecním úřadu obce s rozšířenou působností zabývá orgán sociálně-právní ochrany dětí, který je začleněn, v rámci organizační struktury, zpravidla pod odbor sociálních věcí, jako jedno z jeho oddělení. Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí je rozčleněna na několik úseku, z nichž jeden z nich je zaměřen na agendu náhradní rodinné péče, jejímž výkonem se zabývá minimálně jeden sociální pracovník.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je **oprávněn vyhledávat**, jak děti vhodné ke svěření do pěstounské péče, tak i osoby vhodné stát se pěstouny. Při hledání potencionálních pěstounů a vhodných dětí se soustřeďuje na podněty fyzických osob, státních orgánů, institucí, právnických osob, obcí a fyzických či právnických osob pověřených sociálně-právní ochranou dětí (např. nadace, občanská sdružení, církve). Případné děti nalézá při výkonu sociálně-právní ochrany dětí, nebo při návštěvách dětí v ústavních zařízeních.¹⁰⁵

Obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností je uložena **povinnost evidovat**, jak děti vhodné ke svěření do pěstounské péče, tak i žadatelé o zprostředkování pěstounské péče. Z těchto důvodů vede rejstřík dětí vhodných ke svěření do pěstounské péče a rejstřík žadatelů o svěření dítěte do pěstounské péče.¹⁰⁶

Obecní úřad obce s rozšířenou působností **vede spisovou dokumentaci** dětí vhodných ke svěření do pěstounské péče. Spisová dokumentace obsahuje osobní údaje dítěte, údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců, případně prarodičů, rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, zprávu o zdravotním stavu o vývoji dítěte a doklad o státním občanství. Pokud jde o cizince, je nutné doložit doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o hlášení k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů či doklad o oprávnění trvale pobývat na území ČR podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů anebo doklad o podání žádosti o zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 84 - 85. ISBN 978-80-86131-72-6.

¹⁰⁶ ČESKO. Směrnice Ministerstva práce a sociálních věcí č. j. 21-42246/2002 ze dne 29. 10. 2002, kterou se mění Instrukce MPSV č. j. 21-12242/2000 ze dne 15. 03. 2000, kterou se stanoví rozsah evidence dětí a obsah spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a obsah spisové dokumentace o žadatelích o osvojení a o svěření dítěte do pěstounské péče. In: *Věstník vlády pro orgány krajů, okresní úřady a orgány obcí České republiky*. 2002, částka 6, s. 165 – 202. ISSN 1213 - 4317. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/vestnik/2002/vest_6.pdf.

¹⁰⁷ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 21 odst. 4. ISSN 1211-1244. Dostupný také

Zprostředkování pěstounské péče v České republice lze uskutečnit pouze na žádost fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem a zároveň je občanem této republiky a má na jejím území trvalý pobyt. **Místně příslušný** je obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele. Cizinci mohou také požádat o zprostředkování pěstounské péče, ovšem musí splňovat podmínky zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. To znamená, že musí mít na území ČR povolen buď trvalý pobyt, nebo přihlášen k pobytu na jejím území po dobu nejméně 365 dnů.¹⁰⁸

Sociální pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností vede s případnými žadateli o zprostředkování pěstounské péče jednání, poskytuje v této oblasti sociálně-právní poradenství. Žadatelům je nápomocen s vypsáním formuláře žádosti o zprostředkování pěstounské péče, podává v této záležitosti pokyny a instrukce.

Žádost o zprostředkování pěstounské péče musí splňovat zákonem stanovené náležitosti. V žádosti musí být uvedeny žadatelovy osobní údaje, jméno a příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu. Žadatel musí zvolit, o jaký typ náhradní rodinné péče má zájem. K žádosti musí být přiložen doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o hlášení k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Mezi další nezbytné dokumenty, které žadatel dokládá, je jeho fotografie, zpráva o zdravotním stavu a údaje o ekonomických a sociálních poměrech. Žadatel musí udělit písemný souhlas se zjišťováním a aktualizací osobních údajů, a to kdykoliv v průběhu procesu zprostředkování. Žadatel dokládá i písemný souhlas s jeho účastí na přípravě k přijetí dítěte.¹⁰⁹

Podaná **žádost o zprostředkování pěstounské péče** je následně sociálním pracovníkem obecního úřadu obce s rozšířenou působností vždy řádně zaevidována, zkontrolována, zda splňuje zákonem stanovené požadavky a odborně posouzena. Sociální pracovník může v rámci správního řízení žádost zamítnout, pokud žadatel nesplňuje podmínku trvalého

---

z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁰⁸ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 20 odst. 1. ISSN 1211-1244. Dostupný také

z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁰⁹ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 21 odst. 5. ISSN 1211-1244. Dostupný také

z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

pobytu na území České republiky nebo cizinec, který nemá v ČR povolen trvalý pobyt, či není přihlášen k pobytu na jejím území po dobu nejméně 365 dnů. Dále žádosti není vyhověno, pokud se jedná o stav, kdy zákon vylučuje zprostředkování pěstounské péče. Jde např. o fyzickou osobu v příbuzenském či blízkém vztahu k dítěti nebo jeho rodině, která podala návrh na svěření dítěte do pěstounské péče.¹¹⁰

Pokud žadatel vezme svou žádost zpět před jejím postoupením krajskému úřadu, nebo nesdělí na výzvu údaje a nedoloží doklady potřebné pro vedení spisové dokumentace, rozhodne obecní úřad s rozšířenou působností o **zastavení řízení** o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče.¹¹¹

Jestliže žádost o zprostředkování pěstounské péče splňuje zákonem stanovené požadavky, založí sociální pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností spisovou dokumentaci o žadateli. K dokumentaci doloží opis z evidence Rejstříku trestů žadatele. Následně provede v domově žadatele **sociální šetření**, při kterém se zaměří na oblasti, jaké jsou kvalita a stabilita manželství, výchovné postoje, rodinné vztahy, nároky na dítě apod.¹¹²

V případě, že podává-li žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče fyzická osoba, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče, je nutné doložit stanovisko zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče.¹¹³

Sociální pracovník vyhodnotí všechny podklady a závěry ze sociálního šetření, na základě kterých zpracuje stanovisko k žádosti o zprostředkování pěstounské péče. Kopie spisové dokumentace dítěte a žadatele o svěření dítěte do pěstounské péče **postoupí** krajskému úřadu k dalšímu postupu v procesu zprostředkování pěstounské péče.¹¹⁴

---

¹¹⁰ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 21 odst. 3. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹¹¹ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 21 odst. 7. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹¹² GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008, s. 77 - 79. ISBN 978-80-247-1788-3.

¹¹³ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 21 odst. 5. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹¹⁴ VÁVROVÁ, Alena a Věduna BUBLEOVÁ. *Pěstouni mají právo na služby: Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, 2007, s. 82.

3.2 Krajský úřad

Na krajském úřadu spadá oblast náhradní rodinné péče pod orgán sociálně-právní ochrany dětí, který je zařazen v rámci organizační struktury, zpravidla pod odbor sociálních věcí, jako jedno z jeho oddělení. Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí je rozčleněna na několik úseku, z nichž jeden z nich je zaměřen na agendu náhradní rodinné péče, jejíž výkon uskutečňují sociální pracovníci.

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je **zprostředkování pěstounské péče** v první linii svěřeno krajskému úřadu. Za tímto účelem **vede evidenci** dětí vhodných ke svěřeni do pěstounské péče a evidenci žadatelů vhodných stát se pěstouny. Stěžejním prvky těchto evidencí tvoří kopie spisových dokumentací postoupených obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Evidence dětí vhodných ke svěřeni do pěstounské péče a evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny dále zahrnují aspekt tzv. **odborného posouzení**. Jedná se o stanovisko krajského úřadu, zda je dítě vhodné ke svěřeni do pěstounské péče, a zda je žadatel vhodný stát se pěstounem. Na základě odborného posouzení rozhodne krajský úřad o otázce zařazení či nezařazení žadatele do evidence žadatelů o pěstounskou péči. Kvalifikovaným způsobem žadatele o této skutečnosti s písemným odůvodněním informuje. Výsledek správního uvážení je také krajský úřad povinen do 15 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí povinen písemně sdělit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Neúspěšní žadatelé, kteří byli zamítavým rozhodnutím krajského úřadu nezařazeni do evidence zájemců o zprostředkování pěstounské péče, mají možnost využít institutu odvolání. Kompetentním orgánem, který projednává otázku odvolání podle § 89 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších právních předpisů, je Ministerstvo práce a sociálních věcí.¹¹⁵

Odborné posouzení pro zprostředkování pěstounské péče obsahuje:

- stav psychického a tělesného vývoje dítěte, jeho specifických potřeby a nároků,
- názor dítěte ke svěřeni do pěstounské péče, pokud je to možné, vzhledem k jeho věku či zdravotnímu stavu,
- vyjádření, která z forem náhradní rodinné péče je pro dítě nejvhodnější,
- vyhodnocení přípravy k převzetí dítěte do rodiny,

---

¹¹⁵ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 90 - 94. ISBN 978-80-86131-72-6.

- rozbor charakteristiky osobnosti žadatele, jeho psychického a zdravotního stavu, včetně zaujetí stanoviska, zda zdravotní stav žadatele s přihlédnutím k tělesnému, duševnímu a smyslovému hledisku, odpovídá možnostem dlouhodobě pečovat o dítě,
- osobnostní dispozice žadatele vychovávat dítě,
- motivační chování žadatele vedoucí ke vstoupení do procesu zprostředkování pěstounské péče, rovnováha manželského a rodinného svazku, další skutečnosti týkající se pěstounské péče,
- zjištění názorů dětí žijících v domácnosti žadatele, zda jsou ochotny přijmout dítě do rodiny,
- ověření bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby obývající se žadatelem společnou domácnost,
- v případě žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu, posouzení jejich způsobilosti zajistit péči o děti vyžadující speciální potřeby a dovednosti kooperace s rodiči těchto dětí.¹¹⁶

V některých případech může dojít k **přerušení řízení** o zařazení žadatele do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem. Jedná se o tři skutečnosti vyplývající z osoby žadatele. Krajský úřad může přerušit na nezbytně nutnou dobu řízení na základě žádosti žadatele, a to například z důvodů jako je nemoc, problémy se zaměstnáním, změna osobních poměrů, úmrtí v rodině. Druhým důvodem, kdy může dojít k přerušení řízení, pokud je vedeno trestní řízení proti žadateli nebo jeho rodinným příslušníkům či osobám s ním sdílejícím domácnost. Dále může krajský soud pozastavit řízení, jestliže se žadatel nachází v dlouhodobě v zahraničí.¹¹⁷

Jedním z klíčových předpokladů nutných pro zprostředkování pěstounské péče je podmínka účasti žadatelů na přípravě k přijetí dítěte do rodiny, kterou zabezpečuje krajský úřad. **Úkolem přípravy** je:

- dostatečně informovat žadatele o problematice náhradní rodinné péče,
- přispět žadatelům k ujasnění si dané představy o budoucím funkčním uspořádání jejich rodiny ve spojitosti s přijetím „nevlastního“ dítěte,

¹¹⁶ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 27. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹¹⁷ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 92. ISBN 978-80-86131-72-6.

- zjištění důležitých poznatků o žadatelích, jejich posouzení a aplikování ve vztahu k potencionálnímu přijetí dítěte.¹¹⁸

Přípravné kurzy probíhají formou individuálních rozhovorů, cyklů přednášek, besed, programovaných skupinových diskusí nebo specifických výcvikových seminářů. Měly by být určeny maximálně pro 20 účastníků (10 párů žadatelů) v jednom běhu. Optimální doba trvání přípravných kurzů je stanovena na 42 hodin ucelenou formou. Smyslem přípravy je vytvořit dlouhodobý vztah důvěry, který bude motivovat budoucí pěstouny k hledání a využívání odborných služeb při péči o svěřené dítě.¹¹⁹

Aby mohlo dojít ke skutečné realizaci pěstounské péče, musí být hejtmanem kraje zřízen zvláštní orgán kraje – tzv. **poradní sbor**. Pravomocí hejtmana je jmenovat a odvolávat, jak předsedu poradního sboru, tak i jeho zástupce a ostatní členy. Tajemníkem poradního sboru musí být zaměstnanec vykonávající činnost na úseku sociálně-právní ochrany dětí krajského úřadu. Tajemník má vždy postavení člena poradního sboru. Poradní sbor musí mít nejméně 5 členů. Je složen z řad expertů a znalců zaměstnaných v oboru sociálně-právní ochrany dětí, pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupců školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy a zaměstnanců krajského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazených na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Pokud krajský úřad zjistí vhodného žadatele pro určité dítě, okamžitě dochází ke svolání poradního sboru. Úlohou tohoto orgánu je navrhnout a doporučit pro konkrétní dítě vedené v evidenci krajského úřadu odpovídající žadatele.¹²⁰

Filozofie zprostředkování náhradní rodinné péče se dle BUBLEOVÉ řídí základním zásadou: „*Vždy je dítěti vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je*“.¹²¹

Krajský úřad může zprostředkování pěstounské péče přerušit, pokud o to žadatel s uvedením důvodu požádá, a to na dobu označenou v žádosti.¹²²

¹¹⁸ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006, s. 72. ISBN 80-7357-214-1.

¹¹⁹ NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojení dětí*. Praha: Linde, 2004, s. 148 - 150. ISBN 80-86131-56-4.

¹²⁰ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 38a. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹²¹ BUBLEOVÁ, Věduna, Jana FRANTÍKOVÁ a Lucie VRÁNOVÁ. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2011, s. 27.

¹²² ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 24a odst. 1. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Pokud krajský úřad nalezne pro žadatele odpovídající dítě, bez zbytečných odkladů tuto skutečnost oznámí písemnou formou žadateli a obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Žadatel má právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož je dítě, musí poskytnout potřebnou součinnost. Dále má žadatel právo nejpozději do 30 dnů ode dne doručení písemného oznámení podat žádost o svěřeni dítěte do předpěstounské péče.¹²³

Může ovšem také nastat situace, kdy krajský úřad není schopen zprostředkovat pěstounskou péči do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence nebo do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence. V těchto případech musí postoupit kopie údajů z obou evidencí do 15 dnů od skončení uvedené lhůty Ministerstvu práce a sociálních věcí.¹²⁴

3.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Náhradní rodinná péče je na Ministerstvu práce a sociálních věcí (dále jen Ministerstvo) začleněna pod oddělení sociálně právní ochrany dětí odboru rodiny a dávkových systémů.¹²⁵

Do kompetence Ministerstva spadá také **zprostředkování pěstounské péče v oblasti České republiky**. Pro tyto účely **vede evidenci** dětí vhodných ke svěřeni do pěstounské péče a evidenci žadatelů vhodných stát se pěstouny. Do této evidence začleňuje rovněž spisové dokumentace dětí a žadatelů postoupených krajským úřadem, a to do 3 dnů od obdrženi těchto údajů. Obsah těchto evidencí je totožný s evidencí krajského úřadu. Pokud se nepodaří Ministerstvu zprostředkovat pěstounskou péči do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence nebo do 6 kalendářních měsíců od zařazení žadatele do evidence, předá kopii údajů z obou evidencí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Údaje o žadateli zašle, jestliže s tím tato osoba vyjádřila písemný souhlas. O tomto úkonu Ministerstvo informuje do 3 dnů od postoupení krajský úřad. I přes tento zákonný úkon se Ministerstvo nadále snaží dětem a žadatelům zprostředkovat pěstounskou péči.¹²⁶

---

¹²³ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006, s. 74. ISBN 80-7357-214-1.

¹²⁴ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006, s. 74. ISBN 80-7357-214-1.

¹²⁵ ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Organizační struktura Ministerstva práce a sociálních věcí *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/cs/1856>.

¹²⁶ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 23. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Ministrem práce a sociálních věcí je ustaven pro účely zprostředkování pěstounské péče **poradní sbor**, jehož posláním je navrhnout pro určité dítě vedené v evidenci odpovídající žadatele vedené v evidenci žadatelů. Stejně jako u krajského úřadu je složení poradního sboru pětičlenné. Schopnost poradního sboru unášet se je splněna za podmínky přítomnosti nadpoloviční většiny členů. Tajemníkem je jmenován zaměstnanec Ministerstva z úseku sociálně-právní ochrany dětí. Tento má vždy postavení člena poradního sboru. Složení, procesní úkony, jednání, postupy a způsob usnášení poradního sboru jsou srovnatelné s poradním sborem zřízeným hejtmanem krajského úřadu.¹²⁷

Úkolem Ministerstva je **vyhledávat** pro děti vedené v evidenci vhodné žadatele. Při zprostředkování pěstounské péče se přiklání ke stanovisku poradního sboru. Pokud Ministerstvo nalezne pro dítě odpovídajícího žadatele, ihned o tomto písemně informuje, jak žadatele, tak i krajský úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností. Na základě rozhodnutí Ministerstva je žadatel oprávněn seznámit se s dítětem a požádat si o svěřeni dítěte do předpěstounské péče, a to nejpozději do 30 dnů ode dne doručení písemného oznámení.¹²⁸

Stejně jak krajský úřad, tak i Ministerstvo může na základě žádosti žadatele přerušit zprostředkování pěstounské péče. Důvody pro přerušeni jsou stejné, tak jak byly uvedeny u krajského úřadu.

3.4 Soud

Aby mohlo dojít ke skutečné finální realizaci svěřeni dítěte do pěstounské péče, a to se všemi právními důsledky, je nutné pravomocné rozhodnutí soudu.

Řízení o pěstounské péči spadá dle § 176 až § 179 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších právních předpisů, do oblasti péče soudu o nezletilé. V prvním stupni rozhoduje místně příslušný okresní soud podle místa bydliště dítěte. V případě odvolání rozhoduje krajský soud.¹²⁹

---

¹²⁷ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 38. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹²⁸ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 24a. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹²⁹ ČESKO. Zákon č. 99 ze dne 04. 12. 1963 občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 56, § 176 až § 179. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Účastníky řízení jsou především nezletilé děti zastoupené opatrovníkem, rodiče těchto dětí se zachovalou rodičovskou zodpovědností, budoucí pěstoun nebo manželé pěstouni, případně osoby, které doposud vychovávaly tyto děti. Soud musí brát v úvahu tzv. participační právo dítěte, to znamená, že pokud je dítě toho schopno, má právo vyjádřit svůj názor ke svěření do pěstounské péče. Souhlas rodičů dítěte v tomto případě není zákonem požadován.¹³⁰

V praxi je opatrovníkem dětí skoro ve všech případech ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Soudu je uložena povinnost, před rozhodnutím o svěření dítěte do pěstounské péče, vyzvat orgán sociálně-právní ochrany dětí k vyjádření, zda ten, kdo má v záměru stát se pěstounem, je osobou vhodnou pro výkon této péče.¹³¹

Pokud je pravomocně rozhodnuto o pěstounské péči, krajský úřad či Ministerstvo práce a sociálních věcí vyřadí dítě z evidence. Vyřadí také žadatele, jestliže již nepožaduje svěření dalšího dítěte do pěstounské péče.¹³²

V průběhu výkonu pěstounské péče **požaduje** soud pravidelně od orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností **zprávy o poměrech**, jak nezletilého dítěte, tak i pěstounů odpovědných za jeho výchovu.

V případě, že bylo dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je soudu uložena povinnost zjišťovat jednou čtvrtletně, zda je pro dítě tento druh náhradní rodinné péče nadále adekvátním řešením. V tomto případě pravidelně vyzývá orgán sociálně-právní ochrany dětí o podání zprávy k osobě dítěte a pěstounů.¹³³

SHRNUTÍ

Proces zprostředkování pěstounské péče je protkáán postupnými kroky a postupy, které v případě úspěšnosti vedou k realizaci pěstounské péče. Celý postup začíná podáním žádosti o zařazení do evidence žadatelů na obecním úřadu obce s rozšířenou působností. V případě

---

¹³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2006, s. 334. ISBN 80-7239-192-5.

¹³¹ ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 53, § 45 odst. 1. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

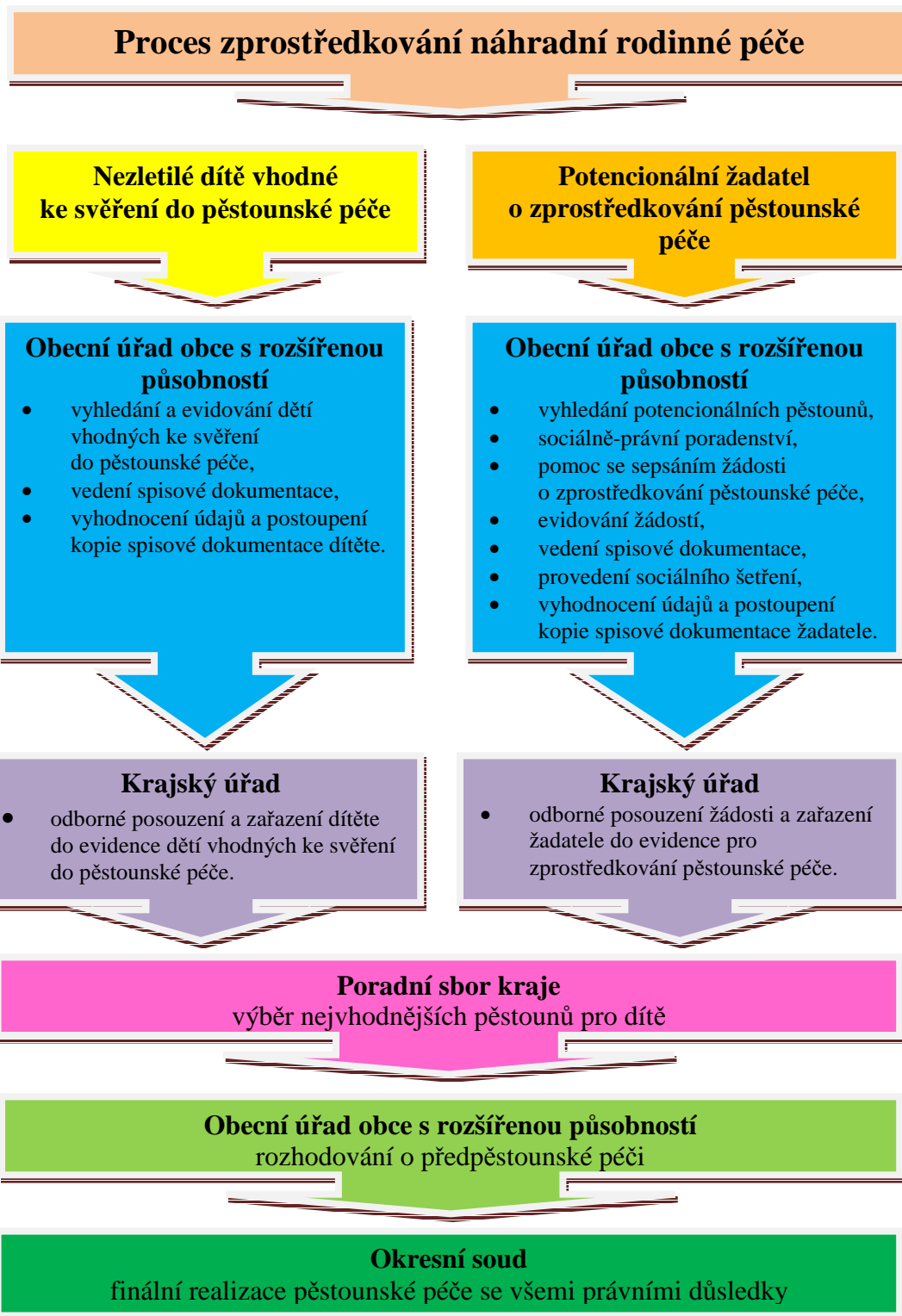
¹³² ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005, s. 54. ISBN 80-86131-61-0.

¹³³ NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007, s. 127. ISBN 978-80-86131-72-6.

splnění podmínek je žádost postoupena na krajský úřad, který odborně posoudí, zda žadatele zařadit do evidence potencionálních žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče. V případě, že se krajskému úřadu nepodaří zákonem stanovených lhůt zprostředkovat pěstounskou péči, obrátí se na Ministerstvo práce a sociálních věcí. Tím se rozšiřuje možnost nalezení pro dítě vhodných a výchovně zdatných pěstounů. Proces realizace pěstounské péče uzavírá pravomocné rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do tohoto institutu náhradní rodinné péče.

Pro shrnutí lze proces zprostředkování náhradní rodinné péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností a krajského úřadu znázornit schematicky. V případě, že se nepodaří zprostředkovat pěstounskou péči krajskému úřadu v zákonem stanovených lhůtách, chopí se této povinnosti Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Obrázek č. 5 Zprostředkování pěstounské péče¹³⁴

¹³⁴ Vlastní

4 ČINNOST MĚSTSKÉHO ÚŘADU ORLOVÁ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI

Městský úřad Orlová je po organizační stránce strukturován na jednotlivé odbory. Sociálně-právní ochrana dětí je začleněna pod Odbor sociální a zdravotní, konkrétně pod oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Na tomto oddělení bylo k 31. 12. 2011 zaměstnáno celkem 13 zaměstnanců. Z toho 1 sociální pracovnice v pozici vedoucího oddělení, 8 sociálních pracovníků na úseku péče o děti, 1 sociální pracovnice na úseku náhradní rodinné péče a 3 kurátoři pro děti a mládež. Výkon agendy sociálně-právní ochrany dětí je rozdělen do spádových oblastí v rámci Města Orlové. Vzhledem k tomu, že Orlová je obecním úřadem obce s rozšířenou působností, spadá do její působnosti i agenda spádových oblastí obcí Doubrava a Petřvaldu u Karviné.

Finální realizace svěření dítěte do pěstounské péče nastává soudním rozhodnutím. Tímto ovšem nekončí činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí na obecním úřadu obce s rozšířenou působností. Sociální pracovník této instituce nadále vystupuje ve funkci odborníka, koordinátora, pomocníka a prostředníka, jehož hlavním posláním je dohlížet na zdárné prospívání dítěte v pěstounské rodině. Pěstounské rodině je vždy nablízku a v případě potřeby je nápomocen s případným řešením nejrůznějších problémů prostřednictvím multidisciplinárního přístupu. V jeho profesním repertoáru je široká paleta rozmanitých alternativ potřebných k řešení specifických problémů pěstounské rodiny.

4.1 Kompetence sociálního pracovníka

Sociální pracovník na úseku náhradní rodinné péče orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností je povinen splňovat profesní předpoklady, které jsou nastaveny dle zákonných předpisů. Osobnost sociálního pracovníka tvoří jeho psychické vlastnosti a temperament v kombinaci s jeho odborným vzděláním a získanými teoretickými a praktickými zkušenostmi.

Obrázek č. 6 Osobnost sociálního pracovníka¹³⁵

Sociální pracovník musí mít plnou **způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odbornou způsobilost.**¹³⁶

Za **odbornou způsobilost** k výkonu sociální práce se považuje dosažení odpovídajícího vzdělání, a to buď vyššího odborného, vysokoškolského (bakalářského, magisterského nebo doktorského) vzdělání, a to v oborech zaměřených na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, sociálně-právní činnost, charitní a sociální činnost. Za splnění požadavku odborné způsobilosti lze považovat i dosažení:

- vysokoškolského vzdělání v jiné než v oblasti sociální práce a výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let,
- středního maturitního vzdělání v sociálně-právní oblasti, ukončeného nejpozději 31. prosince 1998 a výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let.

V těchto dvou naposledy zmíněných případech lze sociální práci vykonávat za podmínky absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oborech uvedených v první větě tohoto odstavce, a to v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin.¹³⁷

¹³⁵ Vlastní

¹³⁶ ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. 03. 2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, § 110 odst. 1. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹³⁷ ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. 03. 2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, § 110 odst. 4. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Odbornost sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností musí také vycházet ze zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Sociální pracovník je povinen složit **zkoušku zvláštní odborné způsobilosti**, a to do 18 měsíců ode dne vzniku pracovního poměru. Zvláštní odborná způsobilost se skládá z obecné a zvláštní části. Obecná část obsahuje znalost základů principů organizace a činnosti veřejné správy, zákona o obcích, zákona o krajích, zákona o hlavním městě Praze a zákona o správním řízení, a schopnost aplikace těchto vědomostí. Zvláštní část v tomto případě zahrnuje aplikační znalosti nezbytné k výkonu správních činností na úseku sociálně-právní ochrany.¹³⁸

Mezi základní povinnosti sociálního pracovníka patří dodržování právních předpisů souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí. Při výkonu své funkce rozhoduje a jedná v co nejlepším zájmu dítěte. **Dbá, aby bylo zachováno či obnoveno blaho dítěte.** Při výkonu sociálně-právní ochrany dětí je povinen zachovávat mlčenlivost dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Rovněž je sociální pracovník povinen se neustále vzdělávat a získávat nové poznatky a vědomosti pro své odborné konání. V této souvislosti má uzavřen plán vzdělávání, na základě něhož si musí minimálně 18 dnů v období 3 let prohlubovat kvalifikaci.¹³⁹

Sociální pracovník se při výkonu sociálně-právní ochrany dětí řídí mimo právních předpisů České republiky také **Etickým kodexem sociálních pracovníků České republiky.** Jedná se o souhrn norem, pravidel a hodnot určených pro sociální práci s klienty, které jsou zárukou naplňování určitých standardů kvality v sociální sféře. V oblasti sociálně-právní ochrany dětí se sociální pracovník zaměřuje na celostní současnou situaci dítěte a jeho rodiny. Vede rodinu k nalézání možností zapojení do procesu řešení jejich problémů.¹⁴⁰

Sociálního pracovníka pojmáme jako kontaktní osobu a pomocníka, který je vždy nablízku pěstounské rodině a sleduje a vyhodnocuje naplňování potřeb dítěte a jeho zákonných práv. Pěstounům poskytuje odbornou pomoc a emocionální podporu a praktické

---

¹³⁸ ČESKO. Zákon č. 312 ze dne 13. 06. 2002 o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 114, § 21. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=312/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹³⁹ ČESKO. Zákon č. 312 ze dne 13. 06. 2002 o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 114, § 17. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=312/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁴⁰ MOTEJL, O., I. ČERNÁ, K. PANOVSÁKÁ a P. MATYÁŠOVÁ. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 19 - 20. ISBN 978-80-254-1750-8.

rady a doporučení. Pěstouni, kterým je umožňována průběžná podpora, vykazují vyšší míru odolnosti vůči zátěžovým výchovným situacím a snadněji se vyrovnávají s případnými problémy a stresem.¹⁴¹

Pracovní náplň sociální pracovnice na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, Odboru sociálního a zdravotního Městského úřadu v Orlové, v oblasti náhradní rodinné péče zahrnuje následující úkony:

- zajišťování odborného servisu při realizaci sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinné péče,
- vyhledávání dětí vhodných ke svěřeni do náhradní rodinné péče a osob pěstounské péče, tak i osoby vhodné k získání statusu osvojitele či pěstouna,
- poskytování sociálně-právního poradenství lidem mající zájem o náhradní rodinnou péči,
- evidence dětí vhodných ke svěřeni do pěstounské péče, tak i žadatelů o zprostředkování pěstounské péče,
- vedení spisové dokumentace dětí vhodných ke svěřeni do náhradní rodinné péče,
- evidence žádostí o zprostředkování pěstounské péče,
- jednání se žadateli o náhradní rodinnou péči,
- průběžné provádění potřebných sociálních šetření v rodinách (sociální šetření u žadatelů o náhradní rodinnou péči, pravidelné a opakované sociální šetření v domácnosti pěstounských rodin),
- správní řízení v oblasti svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče fyzických osob, které mají zájem stát se pěstouny,
- poskytování sociálně-právního poradenství rodinám,
- zajišťování sociálně-právního poradenství ve vztahu k ostatním institucím (školy a školská zařízení, zdravotnická zařízení, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, nestátní subjekty),
- sledování plnění podmínek nutných k osvojení, projednávání s rodiči udělení souhlasu k osvojení dítěte a obstarávání důkazních materiálů týkajících se soudního určení nezájmu rodičů,
- sociálně-výchovné aktivity směřující k rozvoji pěstounských rodin,
- spolupráce s krajským úřadem v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče,

---

¹⁴¹ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010, s. 54. ISBN 978-80-7367-739-8.

- vykonávání úkonů spojených s funkcí poručníka dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů. Výkon této funkce zákonného zástupce, kterým byl ustanoven Městský úřad Orlová, zahrnuje sociálně-právní úkony týkající se nezletilých dětí s nařízenou ústavní výchovou pobývajících v Domově pro osoby,
- výkon funkce tajemnice Komise pro sociálně-právní ochranu dětí Města Orlové dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění (funkce tajemníka zahrnuje administrativně-správní úkony, koordinační snahy při svolávání členů komise k jednotlivým jednáním, přínosné profesní postřehy k rozborům kasuistik, zpracovávání zobecněných postupů pro řešení určitých okruhů problémů ohrožených dětí, které přispívají k rozvíjení interdisciplinárního přístupu).¹⁴²

Nedílnou a nepostradatelnou součástí sociální práce je **vedení spisové dokumentace**. Sociální pracovník je povinen zaznamenat vše, co se týká rodiny a nezletilého dítěte. To co není zaznamenáno, jako by se neudalo, a nelze toto následně prokázat či obhájit.

Stěžejní evidence dětí, na které se vztahuje sociálně-právní ochrana, se skládá z rejstříku Om, který zahrnuje základní údaje o nezletilých dětech svěřených do pěstounské péče, jmenné kartotéky a spisové dokumentace. Spisová dokumentace se vyznačuje značkou Om. Obsahuje spisový obal, sociální záznam, záznamy o úkonech, úřední záznamy a jednotlivé písemnosti týkající se nezletilého dítěte, hodnotící zprávy od policie, lékařů, psychologů, psychiatrů, atd. Sociální záznam zahrnuje základní údaje o dítěti a jeho rodině, případně osob odpovědných za jeho výchovu. Záznam o úkonech pojímá v časovém sledu heslovitou charakteristiku závěrů sociálních šetření, jednání, pohovorů a dalších úkonů. V případě, že se jedná o děti s nařízenou ústavní či ochrannou výchovou, nebo svěřené do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, jsou součástí spisové dokumentace i záznamy o průběhu návštěv dítěte.¹⁴³

Na oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Orlové je vedena spisová dokumentace, jak v hmotné (písemné), tak i v elektronické podobě. V elektronické podobě je vedena

¹⁴² náplň práce autorky diplomové práce

¹⁴³ ČESKO. Směrnice Ministerstva práce a sociálních věcí č. j. 21-42246/2002 ze dne 29. 10. 2002, kterou se mění Instrukce MPSV č. j. 21-12242/2000 ze dne 15. 03. 2000, kterou se stanoví rozsah evidence dětí a obsah spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálněprávní ochrany dětí a obsah spisové dokumentace o žadatelích o osvojení a o svěřením dítěte do pěstounské péče. In: *Věstník vlády pro orgány krajů, okresní úřady a orgány obcí České republiky*. 2002, částka 6, s. 165 – 202. ISSN 1213 - 4317. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/vestnik/2002/vest_6.pdf.

v programu Systému včasné intervence, do kterého je Město Orlová zapojeno od konce roku 2009.¹⁴⁴

Praktická činnost sociálního pracovníka je velmi náročná a zodpovědná. Vyžaduje značné odborné znalosti se širokým rozpětím zasahující nejen oblast sociální, ale i psychologickou, právní, ekonomickou, administrativní, pedagogickou, zdravotní, bytovou a další.

4.2 Sociální šetření v pěstounské rodině

Sociální práce sleduje zdárný vývoj dítěte v pěstounské rodině. Cílem spolupráce s pěstounskou rodinou je navázání kooperace založená na důvěře, podpoře, respektu, naslouchání a doprovázení.

Zákonnou povinností obecního úřadu obce s rozšířenou působností je sledovat vývoj dětí svěřených do pěstounské péče. **Sociální pracovník** místně příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností v pravidelných intervalech navštěvuje dítě v pěstounské rodině nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců nahrazující péči rodičů, a poté podle potřeb dítěte, nejméně však jednou za 6 měsíců.¹⁴⁵

Sociální šetření provádí sociální pracovník sociálně-právní ochrany dětí zařazen pod obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého bydliště dítěte. Nelze využít institut dožadání.¹⁴⁶

Sociální pracovník **navštěvuje** dítě a pěstounskou rodinu v místě jejich bydliště. Zaměřuje se na zjištění, v jakých sociálních podmínkách dítě vyrůstá, jaké je jeho chování. Dále se sociální pracovník zaměřuje na rozpoznání pověsti pěstounské rodiny v okolí,

---

¹⁴⁴ Systém včasné intervence (dále SVI) = projekt prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky, který byl v roce 2011 schválen Vládou ČR jako Národní projekt SVI. Jeho posláním je zformovat jednotný informační systém ochrany práv dětí v České republice. Patří ke způsobům, jak zkvalitnit péči o ohrožené děti prostřednictvím zapojení zainteresovaných subjektů (škola, zdravotnické zařízení, Policie ČR) do jednotného systému, v němž dochází k výměně informací tak, aby péče o děti byla co nejefektivnější. SVI je v využíváno na oddělení sociálně-právní ochrany dětí Orlová jako evidenční program k vedení zákonem stanovené spisové dokumentace o dětech, na které se vztahuje sociálně-právní ochrana dětí. Zdroj: GAGOLOVÁ, Kateřina a KOL. *Systém včasné intervence v praxi: Informační brožura pro základní školy*. Orlová. Město Orlová 2011.

¹⁴⁵ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 19 odst. 5, s. 20 - 21. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 62 odst. 3. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ve školských, zdravotnických zařízeních, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde dítě pobývá. Zkoumá, zda pěstounská rodina řádně pečuje o svěřené dítě.¹⁴⁷

Sociální pracovník **jedná** s pěstounskou rodinou, ať již jako celkem, či s jejími jednotlivými členy, buď v úředním prostředí, nebo nejčastěji využívá možnosti sociálního šetření v domácnosti. Sociální šetření zpravidla realizuje neohlášen, z důvodů dosažení větší průkaznosti a vypovídající hodnoty.

Pěstouni jsou z titulu své funkce zavázáni ke spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí. Na základě žádosti se musí dostavovat k osobnímu jednání, předkládat listiny a další dokumenty a poskytovat další informace a nezbytnou součinnost. Dále jsou povinni dovolit návštěvu zaměstnance sociálně-právní ochrany dětí v bytě nebo v jiném prostředí, kde dítě žije.¹⁴⁸

Sociální pracovník se při sociálním šetření zaměřuje na zjištění formální a obsahové stránky fungování pěstounské rodiny. Formální stránka obsahuje aspekt sociálního a praktického zázemí rodiny, naproti tomu obsahová stránka se zaměřuje na vztahy pěstounů s dětmi, jejich výchovné schopnosti.¹⁴⁹

Sociální šetření musí vždy vykazovat profesionální znaky sociální práce. Musí být efektivní, systematické, objektivní, transparentní, důstojné a důvěrné. Sociální pracovník se zaměřuje na reflexi vlastních očekávání a očekávání klientů, pracuje s pocity rodiny formou verbalizace a drží se formálního a strukturovaného postupu.¹⁵⁰

Sociální pracovník **zaznamenává** průběh sociálního šetření na záznamový list. Tento list je následně součástí spisové dokumentace dítěte. Jaké oblasti sociální pracovník v pěstounské rodině zkoumá, znázorňuje obrázek č. 7.

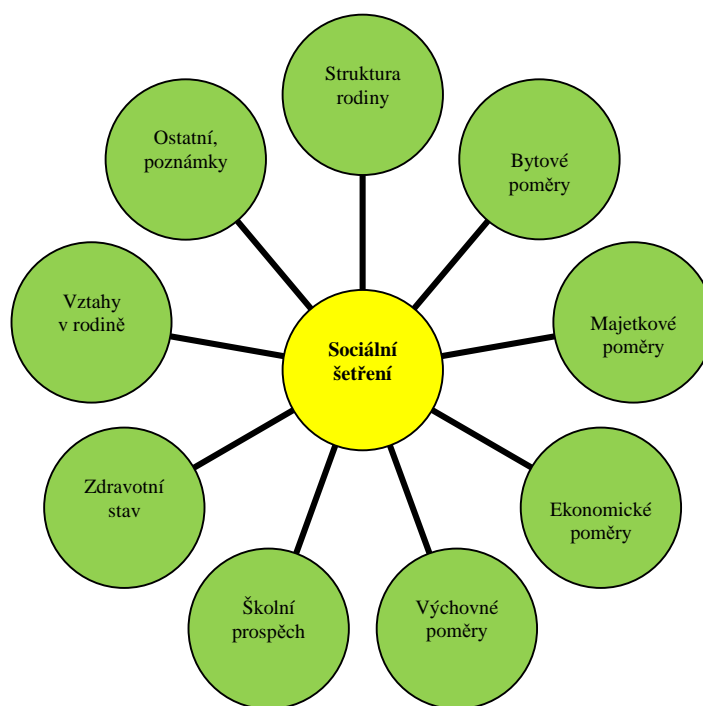
¹⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 52 odst. 1. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 53 odst. 2 až odst. 3. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁴⁹ BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: Sociální práce s dysfunkčními rodinami*. Praha: Portál, 2008, s. 21 - 22. ISBN 978-80-7367-392-5.

¹⁵⁰ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012, s. 89 - 96. ISBN 978-80-247-4317-2.

Obrázek č. 7 Oblasti zájmu sociálního šetření¹⁵¹

4.3 Pomoc a podpora poskytována pěstounským rodinám

Sociální pracovník pozoruje a vyhodnocuje vývoj dítěte v pěstounské rodině. Jeho odborným zájmem je nabídka pěstounské rodině co nejširšího okruhu pomoci a podpory. Disponuje širokým záběrem alternativních možností, jak posílit fungování pěstounské rodiny.

Podle KOPŘIVY se má sociální pracovník při svém odborném působení orientovat zejména na hledání pozitivních řešení.¹⁵²

Sociální práce s pěstounskou rodinou jako celkem je zaměřena na posilování kompetencí pěstounů a stabilizaci rodinného systému, preventivní péči, vzdělávání pěstounů a jejich výuku novým dovednostem. Dále nabízí služby a formy pomoci (např. supervize, mediace, odlehčující péče, terapeutické služby apod.). Zprostředkovává pomoc poradenských služeb a zařízení, rodinných konzultantů, dostupných kompetentních a pověřených organizací zabývajících se podporou a pomoci pěstounským rodinám.¹⁵³

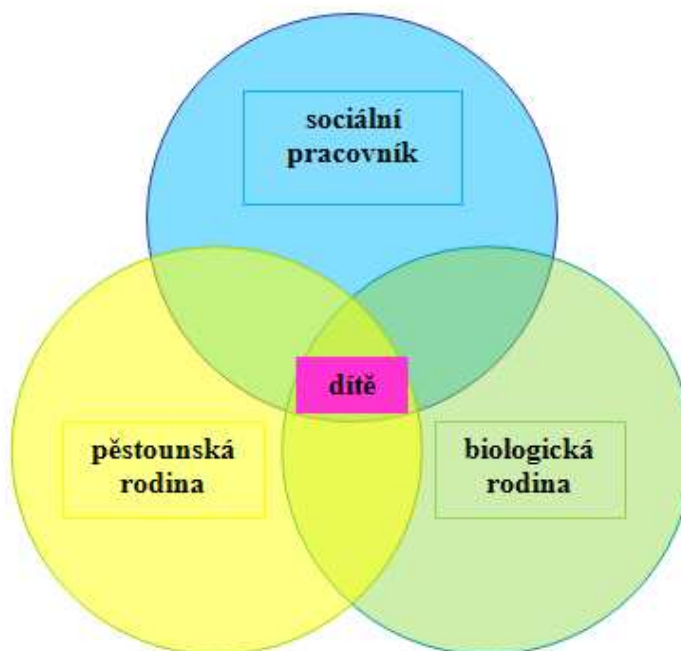
¹⁵¹ Vlastní

¹⁵² KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. Praha: Portál, 2006, s. 130. ISBN 80-7367-181-6.

¹⁵³ ČESKO. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. MPSV: *Metodické doporučení MPSV č. 5/2009 k návazné péči o náhradní rodinu po přijetí dítěte* [online]. MPSV, 2009, str. 1 [cit. 2012-05-23].

Oddělení sociálně-právní ochrany dětí v Orlové nabízí i službu vyškolených sociálních asistentů, kteří mohou docházet do pěstounských rodin, kde mohou být nápomocni s doprovázením na nejrůznější úřady, s vyřizováním osobních záležitostí, s doučováním dětí apod.

Pomoc nabízená pěstounským rodinám musí vykazovat atributy dostupnosti, respektu, partnerství a emoční podpory. Její těžiště musí spočívat v zájmu o potřeby pěstounské rodiny. Dále je zaměřena na poskytování pomoci při objasňování přístupů zacházení s dítětem v různých situacích. Také nabízí případnou součinnost při zařizování praktických záležitostí (finance, doprava, služby). V případě, že biologičtí rodiče mají nadále k dítěti zachována rodičovská práva, je **sociální pracovník prostředníkem pro uskutečnění realizace setkávání pěstounské rodiny s biologickou rodinou**. Úkolem sociálního pracovníka je podpořit pěstouny tyto situace zvládnout, vypořádat se s emocionálními prožitky a přijetím, že dítě má odlišné biologické kořeny. Rovněž sociální pracovník musí obě rodiny připravit na možné reakce dítěte a možný průběh návštěvy. Mapuje, vyhodnocuje průběh setkávání, v případě nutnosti adekvátně zasahuje a poskytuje zpětnou vazbu. Pěstounům pomáhá zpracovat jejich pocity. Snaží se mírnit případné neshody. Provázanost spolupráce vystihuje obrázek č. 8.¹⁵⁴

Obrázek č. 8 Spolupráce sociálního pracovníka s pěstounskou a biologickou rodinou¹⁵⁵

¹⁵⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010, s. 57 - 58. ISBN 978-80-7367-739-8.

¹⁵⁵ Vlastní

QUINTON shrnuje, že „dobře připravení a soustavně vzdělávaní pěstouni, jimž se dostává průběžné podpory, vykazují vyšší míru odolnosti vůči problémům s dítětem. Pociťují menší stres, lépe se vyrovnávají s obtížnými situacemi.,,¹⁵⁶

4.4 Spolupráce s dalšími institucemi a odborníky

Historie dětí, které se dostaly do pěstounské péče, je různorodá. Rovněž jsou i odlišné sociální začlenění, biopsychosociální stav, následný vývoj a socializace dětí svěřených do pěstounské péče. Každá pěstounská rodina proto vyžaduje od sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí specifický individuální přístup, pomoc a podporu. Součástí sociální práce s pěstounskou rodinou je poskytování sociálně-právního poradenství, případné nasměrování na různé instituce, ať ji sociálního, pedagogického, psychologického či zdravotního rázu, atp.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen pravidelně sledovat prospívání dítěte nejen v prostředí pěstounské rodiny, ale také jeho zdravotní stav, školní prospěch a chování. Za tímto účelem si pravidelně (minimálně dvakrát ročně) vyžaduje zprávy ze škol o prospěchu a chování dítěte, posudky zdravotnických zařízení, atd. Sleduje, zda pěstouni navštěvují s dítětem specializované zdravotnické zařízení (rehabilitace, psychologické či psychiatrické ambulance, logopedické ambulance, atd.).

Při výkonu sociálně-právní ochrany dětí **využívá sociální pracovník multidisciplinární přístup**. Spolupracuje nejrůznějšími odbornými institucemi, které znázorňuje obrázek č. 9.

---

¹⁵⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010, s. 54. ISBN 978-80-7367-739-8.

Obrázek č. 9 Multidisciplinární spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany dětí¹⁵⁷

V rámci zkvalitnění spolupráce a komunikace se spádovými základními školami vydalo Město Orlová pod záštitou oddělení sociálně-právní ochrany dětí v roce 2011 tzv. Informační brožuru pro základní školy.

4.5 Pořádání aktivit pro pěstounské rodiny

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je dle zákonných předpisů zmocněn k poskytování poradenské činnosti a pořádání aktivit směřující k rozvoji pěstounských rodin. Cílem je poskytnout pěstounské rodině náležitou odbornou pomoc a podporu, socializačně výchovné podněty a smysluplnou nabídku trávení volného času.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností v rámci sociálně-právní ochrany dětí zajišťuje výchovné poradenství spojené s převzetím dítěte do pěstounské péče. Dále poskytuje pomoc při řešení výchovných nebo jiných problémů spojených s výchovou dítěte. Zabezpečuje poskytování poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně znevýhodněné. Organizuje a realizuje přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů týkající se výchovy dítěte.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Vlastní

¹⁵⁸ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 11 odst. 1. ISSN 1211-1244. Dostupný také

V rámci samostatné působnosti může obec zřizovat zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálně-výchovné činnosti (kluby) a výchovně rekreační tábory pro děti. Tyto zařízení a aktivity mohou být pro pěstounskou rodinu zajímavým zpestřením a odlehčením.¹⁵⁹

V letošním roce **pořádá** oddělení sociálně-právní ochrany dětí Orlová pro děti a mládež výchovně rekreační tábor pod názvem „Zážitkový pětiboj“. Letní tábor bude určen pro vytipované děti ve věku od 9 do 15 let. Této aktivity se zúčastní i některé děti, které byly svěřeny do výchovy jiných fyzických osob než rodičů. Tábor je koncipován jako sled zážitkově vzdělávacích aktivit jehož posláním je prevence rizikového chování dětí a mládeže. Mimo jiné organizuje i oddělení sociálně-právní ochrany Orlová pro děti a mládež nejrůznější volnočasové aktivity – například výlety, návštěvy kulturních akcí, představení, výstav a filmových představení, vánoční besídky.

Oddělení sociálně-právní ochrany dětí v oblasti pěstounské péče **spolupracuje** ve zvýšené míře s Centrem psychologické pomoci, p. o. v Karviné a v Ostravě, které poskytují pěstounským rodinám poradenství a vzdělávání. Mezi další aktivity Centra psychologické pomoci, p. o. v Ostravě patří provozování tzv. Klubu pěstounek a organizování dobrovolných víkendových setkávání pěstounských rodin. Víkendové pobyty jsou hrazeny Krajským úřadem Moravskoslezského kraje. Jsou zaměřeny nejen na rekreaci, volnočasové aktivity, zábavu, ale hlavně na odborné konzultace a výměnu zkušeností.

Pěstounské rodiny **mohou také využívat** terénních či ambulantních sociálně aktivizačních služeb, které zahrnují výchovné, vzdělávací, aktivizační a sociálně terapeutické činnosti. Také pomáhají pěstounským rodinám při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Dále zprostředkovávají rodinám kontakt se společenským prostředím.

SHRNUTÍ

Smyslem výkonu sociálně-právní ochrany dětí svěřených do pěstounské péče je sledovat adekvátní socializační rozvoj, tak aby byly naplňovány a plně uspokojovány jejich

---

z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

¹⁵⁹ ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, § 39 odst. 1. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

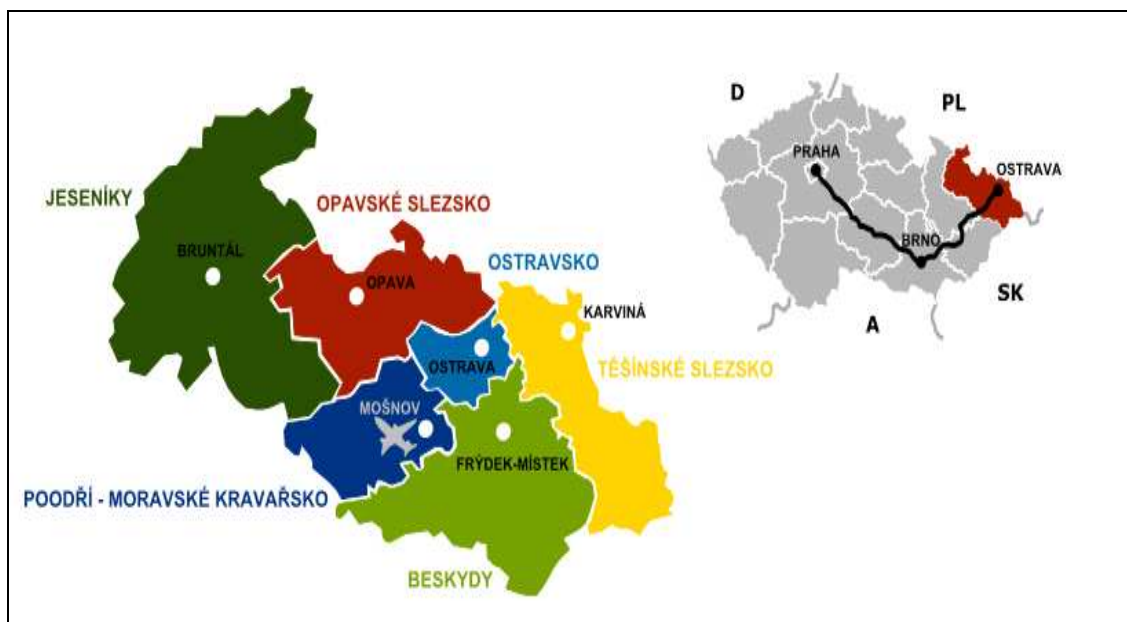
biopsychosociální potřeby. Sociální práce s pěstounskými rodinami se opírá o intenzivní spolupráci a pravidelné návštěvy v jejich přirozeném prostředí, poskytování sociálně-právního poradenství, preventabilní pomoci a podpory. Cílem odborného konání je snaha o předcházení vzniku nejrůznějších problémů a sociálně-patologických jevů. V případě, že se pěstounská rodina potýká s nejrůznějšími problémy, sociální pracovníci se snaží motivovat její členy k hledání a nalézání optimálního řešení. Eventuálně je nasměrují na nejrůznější instituce, ať již sociálního, pedagogického, psychologického nebo zdravotnického rázu, které jim mohou být nápomocny. Mnohdy pěstouni vychovávají mentálně, tělesně, smyslově či jinak zdravotně handicapované děti. V tomto případě je i cílem sociální práce poskytnout těmto rodinám rozšiřující a zajímavé výchovně-socializační podněty. Rovněž úkolem sociálních pracovníků je zajišťovat pro pěstounské rodiny možnost vzájemného setkávání za přítomnosti pediatrů, psychologů, právníků, pedagogů či jiných institucí. Cílem těchto setkání je vytvoření sounáležitosti mezi pěstouny a pochopení jejich složité výchovné role.

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

V rámci výzkumné části byl zvolen Moravskoslezský kraj a jedna z jeho spádových oblastí, a to Město Orlová.

5.1 Demografie Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj náleží k jednomu ze 14 vyšších územních samosprávných celků České republiky. Vznikl dne 01. 01. 2000, na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Krajským městem je Ostrava, kde je také sídlo Moravskoslezského kraje. Funkci hejtmána zastává Ing. Jaroslav Palas.

Obrázek č. 10 Mapa Moravskoslezského kraje¹⁶⁰

Moravskoslezský kraj je rozčleněn na území šesti okresů Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město a je rozčleněn do 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, do kterých spadá celkem 299 obcí, z toho je 41 měst. Moravskoslezský kraj je geograficky pestrým regionem. Ze západu je ohraničen masívem Hrubého Jeseníku s nejvyšším vrcholem kraje a celé Moravy horou Praděd (1 491 m n. m.).

¹⁶⁰ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ: Úvodní strana/Moravskoslezsko. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>.

Tato oblast se postupně mění v pohoří Nízkého Jeseníku a Oderských vrchů. Střední část kraje je typická hustě osídlenou Opavskou nížinou, Ostravské pánve a Moravské brány. Jihovýchod kraje je lemován pohořím Beskyd – u slovenské hranice Moravskoslezských s nejvyšším vrcholem Lysou horou (1 323 m n. m.) a Slezských Beskyd na hranici s Polskou republikou. Kraj se nachází na severovýchodě České republiky. Na severu a východě hraničí s polskými vojvodstvími – Slezským a Opolským, na jihovýchodě s Žilinským krajem na Slovensku. V rámci krajského uspořádání ČR hraničí s Olomouckým krajem a na jihu se Zlínským krajem. Moravskoslezským krajem protékají řeky Odra, Opava, Ostravice a Olše. Nejdůležitějšími zdroji pitné vody jsou vodárenské nádrže Šance a Morávka v Moravskoslezských Beskydech a Kružberk v Nízkém Jeseníku. Rozloha kraje činí 5427 km², což čítá 6,9 % území celé České republiky a řadí se tak na 6. místo mezi všemi kraji. Více než 50 % území kraje je tvořeno zemědělskou půdou, na dalších více než 35 % leží lesní pozemky. Kraj disponuje bohatými zásobami nerostných surovin - černého uhlí, ložisek zemního plynu a dalších surovin jako jsou vápenec, žula, mramor, břidlice, sádrovec, štěrkopísky, písky a cihlářské jíly. Od 19. století je kraj zařazen mezi nejdůležitější průmyslové regiony střední Evropy. K jádru průmyslu náleží ostravsko-karvinská průmyslová a těžební pánev, spojená s dobýváním kvalitního koksovateľného černého uhlí. Kraj je celostátním centrem hutní výroby, Vedle těchto tradičních odvětví se v kraji dále prosazuje výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, výroba dopravních prostředků a chemický a farmaceutický průmysl. V současné době probíhá průmyslová restrukturalizace regionu, kterou provází vyšší nezaměstnanost, ze které pramení nejrůznější sociální problémy. V oblasti životního prostředí patří kraj k nejvíce zatíženým oblastem v České republice. Důsledek průmyslové činnosti se projevuje také v kontaminaci půdy, důlními poklesy a znečištění povrchových vod a ovzduší.¹⁶¹

---

¹⁶¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2011*. Ostrava: Český statistický úřad, 2011, s. 19. ISBN 978-80-250-2126-2.

Obrázek č. 11 Administrativní členění Moravskoslezského kraje¹⁶²

V Moravskoslezském kraji žilo k 31. 12. 2011 celkem 1.230.534 obyvatel, a to 602.068 mužů a 628.466 žen. Region je typický nízkou porodností, která se pozvolně rok od roku snižuje. K 31. 12. 2011 se živě narodilo 11.807 dětí. Za uvedený rok zemřelo 13.384 osob. Průměrná míra registrované nezaměstnanosti byla ke konci roku 2011 v Moravskoslezském kraji 11,18 %. Počet uchazečů o zaměstnání se pohyboval v hodnotě 75.019. Průměrná měsíční mzda se pohybovala v Moravskoslezském kraji na konci roku 2011 v hodnotě 22.907 Kč.¹⁶³

Moravskoslezský kraj je také typický pozvolným stárnutím populace a od roku 1993 dochází k nepřetržitému poklesu obyvatelstva migrací. Celkový přírůstek se pohybuje

¹⁶² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2011*. Ostrava: Český statistický úřad, 2011, s. 18. ISBN 978-80-250-2126-2.

¹⁶³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Statistický bulletin - Moravskoslezský kraj 1. až 4. čtvrtletí 2011*. Český statistický úřad [online]. [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: [http://www.ostrava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60023F641/\\$File/80130211q4b01.pdf](http://www.ostrava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60023F641/$File/80130211q4b01.pdf).

v záporných hodnotách. K 31. 12. 2010 vykazoval hodnotu -4153 obyvatel. Ve věkové kategorii převažují lidé v produktivním věku. Celkový průměrný věk se k uvedenému datu pohyboval v hodnotě 40,6 let. K 31. 12. 2010 bylo uzavřeno 5519 sňatků. Lze konstatovat, že od roku 2007 dochází k jejich neustálému ročnímu poklesu. Rozvodů bylo k uvedenému datu 3.596.¹⁶⁴

Město Orlová leží v Moravskoslezském kraji, konkrétně v okrese Karviná. Rozloha města činí 2467 ha. Počet obyvatel činil k 31. 12. 2010 celkem 32.630, z toho bylo 16.196 mužů a 16.434 žen. K uvedenému datu převažovala věková kategorie mezi 20 až 35 lety, a to v počtu 8.050 obyvatel. V roce 2010 se narodilo celkem 341 obyvatel a zemřelo celkem 345 občanů. Počet sňatků činil 110 a počet rozvodu byl 113.¹⁶⁵

5.2 Stanovení cílů a pracovních předpokladů

Hlavním cílem výzkumné části je poukázat na vzájemnou provázanost orgánů sociálně-právní ochrany dětí Moravskoslezského kraje v oblasti pěstounské péče. Uskutečnění tohoto hlavního výzkumného cíle je podmíněno dosažením uvedených dílčích výzkumných cílů:

- Nastítnit vývoj pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010 prostřednictvím statistické analýzy.
- Porovnat ve Městě Orlová pěstounskou péči s dalšími typy náhradní rodinné péče za období 2007 až 2011.
- Zkoumat stanoviska sociálních pracovníků OSPOD na obecních úřadech obcí III. typu k současné legislativě v oblasti náhradní rodinné péče.
- V rámci kasuistik zachytit vliv pěstounské péče na vývoj dítěte.

V rámci sondáže, která byla realizována prostřednictvím dotazníkového šetření, byly stanoveny následující **pracovní předpoklady**:

Pp₁: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů považuje systém pomoci a podpory pěstounským rodinám za spíše dostatečný.

---

¹⁶⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Demografická ročenka Moravskoslezského kraje 2001 až 2010. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/BF00208D23/\\$File/40271114.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/BF00208D23/$File/40271114.pdf).

¹⁶⁵ MĚSTO ORLOVÁ: *Ročenka města Orlové 2010*. Orlová: Město Orlová, 2011, s. 6 -10.

Pp₂: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů poskytuje služby, pomoc a podporu pěstounským rodinám.

Pp₃: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů spolupracuje s institucemi a odborníky v oblasti pěstounské péče.

Pp₄: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů se zúčastňuje vzdělávacích akcí pořádaných krajským úřadem.

Pp₅: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů považuje zákonné kompetence v oblasti pěstounské péče za dostačující.

Pp₆: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů se domnívá, že připravovaná novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí zefektivní systém náhradní rodinné péče.

5.3 Metodologie, organizace a cílové skupiny

Výzkum byl realizován prostřednictvím kvantitativních a kvalitativních výzkumných metod.

Kvantitativní výzkum je zaměřen na práci s číselnými údaji. Zaměřuje se na zjištění množství, rozsahu nebo frekvenci výskytu jevů. Číselné údaje se následně matematicky zpracují. Je možné je interpretovat v procentech, vypočítat jejich průměr nebo využít další metody matematické statistiky. Hlavním cílem kvantitativního výzkumu je třídění údajů a objasnění příčin existence nebo změn jevů. Naproti tomu kvalitativní výzkum se zabývá zjištěním a následným popisem údajů ve slovní podobě. Výzkumník se zajímá o konkrétní případy osob, rodiny, které se snaží podrobně popsat. Cílem není široké zevšeobecnění údajů, nýbrž hluboké proniknutí do konkrétního případu a objevení nových souvislostí, které se nedají odkrýt hromadným výzkumem.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, s. 35 - 36. ISBN 978-80-7315-185-0.

Výzkumnou kvantitativní metodou je dotazník, který náleží k vysoce efektivní technice zjišťování údajů prostřednictvím písemné formy, která postihne velký počet jedinců při relativně nízkých nákladech. Klade vysoké nároky na ochotu a iniciativu respondentů.¹⁶⁷

Dotazníkové šetření mělo celkem 29 otázek, na které bylo možné odpovědět, buď formami uzavřených, polootevřených či otevřených odpovědí (viz příloha 1). Dotazníkovým šetřením byli osloveni sociální pracovníci zaměstnaní na orgánech sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v rámci Moravskoslezského kraje. Jednalo se celkem o 22 obecních úřadů obcí III. typu, které jsou uvedeny v příloze 3. Výsledky dotazníkového šetření jsou znázorněny v grafech a tabulkách četností s uvedením komentářů a slovních hodnocení sociálních pracovníků. Z některých dat byly pro lepší přehlednost vypočteny aritmetické průměry.

Mezi další výzkumnou kvantitativní metodu, která byla uskutečněna, patří statistická analýza. Jedná se o analýzu a hodnocení obsahů písemných textů, které lze objektivně, systematicky a kvantitativně popisovat a srovnávat. Takto zjištěné údaje lze zpracovávat numericky, např. do podoby grafů a tabulek.¹⁶⁸

Statistická analýza byla zaměřena na interpretaci, srovnání a numerické znázornění dat pěstounské péče v Moravskoslezském kraji a ve Městě Orlová.

Dále navazuje kvalitativní výzkumná metoda formou případových studií (kauistik), která je zaměřena na vývoj dětí v pěstounské péči.

Osobní případová studie se zaměřuje na podrobné studium určitého aspektu u jedné osoby. Pozornost se věnuje zachycení celého života osoby, kontextovým faktorům a postojům, které předcházely určité události. Zkoumají se možné příčiny, determinanty, faktory, procesy a zkušenosti, jež k ní měly vztah.¹⁶⁹

Poslední část výzkumu je dokreslena kvalitativní výzkumnou metodou polostrukturovaného rozhovoru se sociální pracovníci na úseku náhradní rodinné péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Rozhovor byl složen z předem stanovených otázek s možností dalšího vyjádření.

Rozhovor vychází z interpersonálního kontaktu. Zachycuje nejen fakta, ale hlouběji proniká do motivů a postojů respondentů. Rozhovor může být realizován polostrukturovaně,

---

¹⁶⁷ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2002, s. 141. ISBN 80-246-0139-7.

¹⁶⁸ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, s. 142 - 143. ISBN 978-80-7315-185-0.

¹⁶⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 104 – 105. ISBN 80-7367-040-2.

kdy je stanoveno základní obsahové schéma a několik základních otázek. Další otázky vyplývají v průběhu rozhovoru.¹⁷⁰

Časový plán realizace diplomové práce a výzkumu je znázorněn v následující tabulce.

Období	Dílčí kroky zpracování diplomové práce
07/2011 až 08/2011	četba odborné literatury k tématu diplomové práce tvorba a zpracování formy dotazníkového šetření
09/2011 až 10/2011	konzultace podoby dotazníkového šetření finální realizace formy dotazníkového šetření
10/2011 až 11/2011	zpracování a konzultace kapitoly 2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE
10/2011 až 12/2011	zpracování a konzultace kapitoly 1 KONCEPCE NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE
11/2011 až 01/2012	distribuce dotazníkového šetření na orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí III. typu v Moravskoslezském kraji následné kompletování dat zjištěných v rámci dotazníkového šetření a jejich numerické znázornění do tabulek četností a grafů
01/2012	shromažďování informací ke zpracování demografických údajů o Moravskoslezském kraji
01/2012 až 02/2012	zpracování a konzultace kapitoly 3 KOMPETENCE STÁTNÍCH ORGÁNŮ V OBLASTI REALIZACE PĚSTOUNSKÉ PÉČE
02/2012	kompletace a tvorba statistických analýz Moravskoslezského kraje a Města Orlové v oblasti náhradní rodinné péče a jejich numerické znázornění do grafů s následným komentářem
03/2012 až 04/2012	kompletace a následné zpracování případových studií (kasuistik)
04/2012 až 05/2012	zpracování a konzultace kapitoly 4 ČINNOST MĚSTSKÉHO ÚŘADU ORLOVÁ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI konzultace výzkumné části diplomové práce
05/2012	rozhovor se sociální pracovníci na úseku náhradní rodinné péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje konzultace výzkumné části diplomové práce
06/2012	konzultace finální podoby diplomové práce

Tabulka č. 2 Časový plán realizace výzkumu¹⁷¹

¹⁷⁰ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, s. 136. ISBN 978-80-7315-185-0.

¹⁷¹ Vlastní

5.4 Vlastní výzkum

Výzkumná část je rozdělena do 4 oblastí. Oblast A se skládá z části A_1 se A_2 . Část A_1 obsahuje statistickou analýzu pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010 a část A_2 zahrnuje statistickou analýzu pěstounské péče ve Městě Orlová za období 2007 až 2011. Oblast B se zabývá sondáží, která byla provedena prostřednictvím dotazníkového šetření na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností v Moravskoslezském kraji. Oblast C je věnována kasuistikám. V oblasti D je zachycen rozhovor s referentem na úseku náhradní rodinné péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

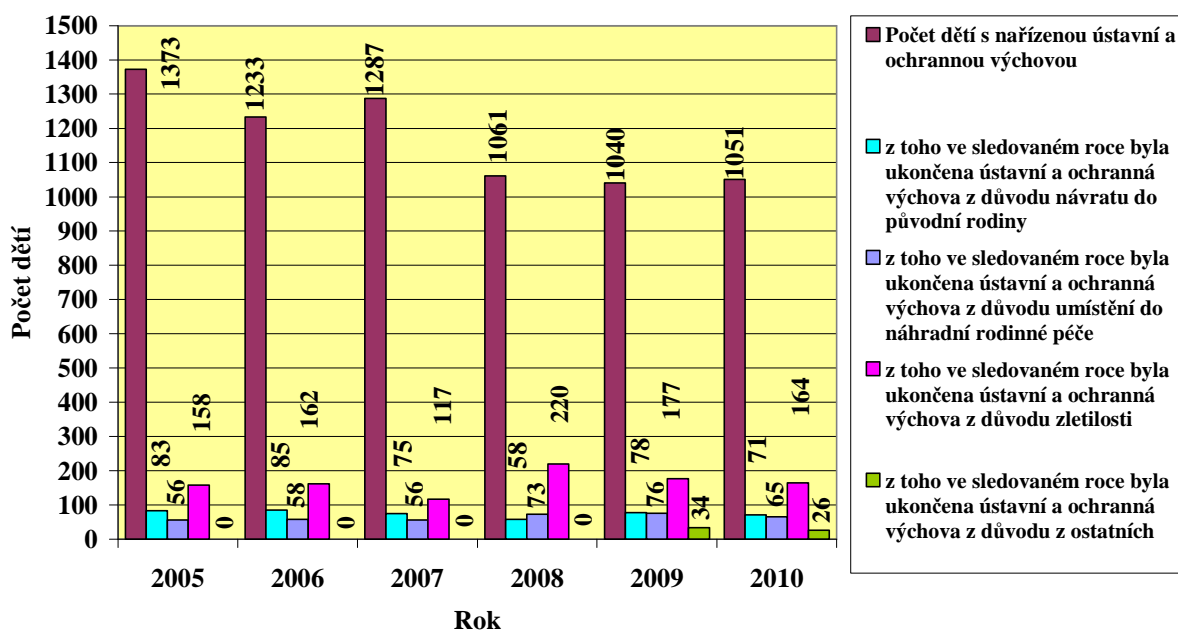
A STATISTICKÁ ANALÝZA PĚSTOUNSKÉ PÉČE

A₁ STATISTICKÁ ANALÝZA PĚSTOUNSKÉ PÉČE V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI ZA OBDOBÍ 2005 AŽ 2010

Data byly výtěženy ze Statistických ročenek Ministerstva práce a sociálních věcí za období let 2005 až 2010. Data za rok 2011 v době zpracování výzkumu nebyly Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky zveřejněny.

Statistická analýza za uvedené období je zaměřena na popis a rozbor pěstounské péče v porovnání s ostatními instituty náhradní rodinné péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010.

Počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010

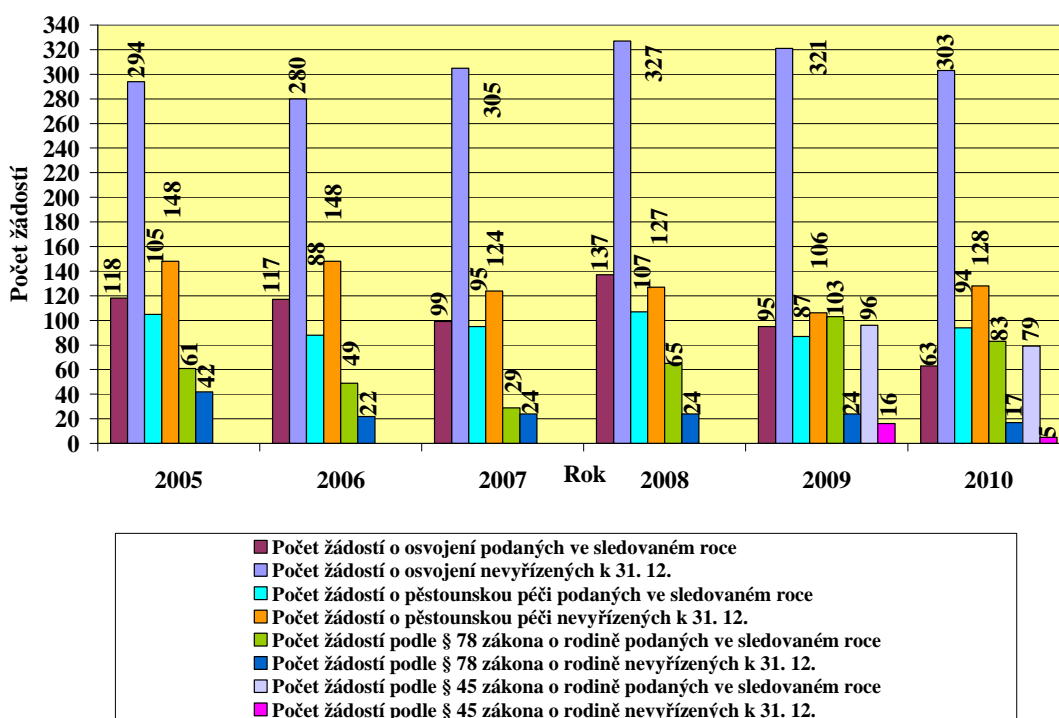

Graf č. 1 Počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010

Z grafu je zjevný za sledované období přetrvávající vysoký počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou. Nicméně má spíše mírně sestupnou tendenci. Ústavní a ochranná výchova byla nejčastěji ukončena z důvodu zletilosti. Na druhém místě stojí ukončení ústavní a ochranné výchovy z důvodu navrácení dětí zpět do původního rodinného prostředí. Méně se již daří umístit děti do náhradní rodinné péče. Mezi ostatní

důvody, kdy bylo ukončeno orgánem sociálně-právní ochrany dětí sledování ústavní a ochranné výchovy, patří předání spisu místně příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

Počet žádostí o náhradní rodinnou péči v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010

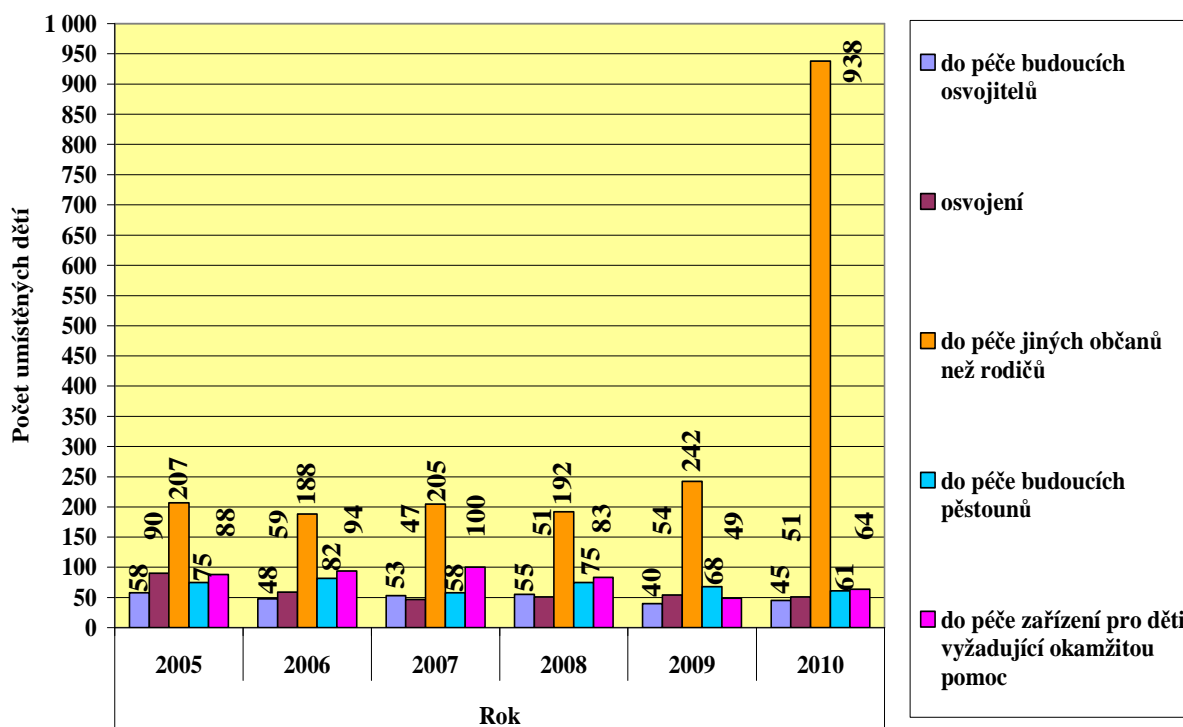
Graf č. 2 Počet žádostí o náhradní rodinnou péči v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010

Ze znázorněného grafu je patrné, že pokud se zaměříme na osvojení a pěstounskou péči, výrazně převyšuje poptávka nad nabídkou. Může to být způsobeno tím, že se nedaří uspokojit z různých důvodů potřeby žadatelů. Počet nevyřízených žádostí o osvojení výrazně převažuje nad ostatními žádostmi o náhradní rodinnou péči. Lze předpokládat, že osvojení je pro žadatele lukrativnější formou náhradní rodinné péče, neboť tyto mají zájem vytvořit relativně skutečné rodinné vztahy a převzít dítě tzv. natrvalo. V druhém pořadí následuje počet nevyřízených žádostí o pěstounskou péči. Ta se oproti osvojení jeví jako relativně snadněji dostupná forma náhradní rodinné péče spojená s finančním zabezpečením. Tento trend se drží na relativně stabilní úrovni. Nejvyšší počet byl zaznamenán v roce 2010, a to v hodnotě 128 žádostí. U žádostí o poručenství dle § 78 zákona o rodině lze spatřit opačný trend. Porovnáním podaných a nevyřízených žádostí vychází, že se daří s výrazným úspěchem svěřit děti do tohoto institutu náhradní rodinné péče. Zvláště výrazný pozitivní nárůst v počtu

vyřízených žádostí lze spatřit od roku 2009. Od roku 2009 se eviduje počet žádostí o svěření dětí do péče jiných fyzických osob než rodičů. Zde převažuje počet podaných žádostí nad počtem nevyřízených žádostí.

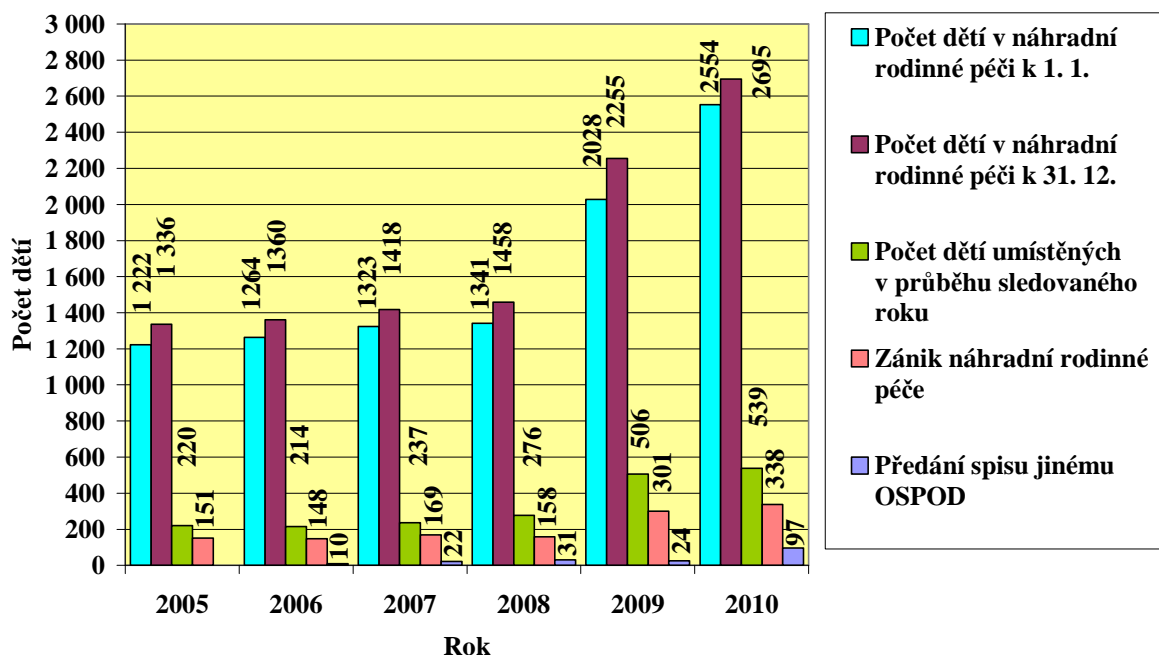
Umísťování dětí a mladistvých do náhradní rodinné v Moravskoslezském kraji v letech 2005 – 2010

Graf č. 3 Umísťování dětí a mladistvých do náhradní rodinné, ústavní a ochranné výchovy v Moravskoslezském kraji v letech 2005 – 2010

V Moravskoslezském kraji se drží svěření dětí do péče budoucích pěstounů za uvedené období na relativně stabilní úrovni. Do roku 2006 je patrný nárůst, který v tomto roce kulminoval. V roce 2007 došlo k výraznému snížení počtu umístění dětí do péče budoucích pěstounů. Opětovný nárůst byl zaznamenán v roce 2008. A od roku 2009 počet takto svěřených dětí mírně klesá. Pokud porovnáme svěření dětí do péče budoucích pěstounů se svěřením dětí do péče budoucích osvojitelů, je viditelné, že v každém roce převažuje svěření dětí do péče budoucích pěstounů. Lze usuzovat, že pěstounská péče se oproti osvojení jeví dostupnější formou náhradní rodinné péče. Jestliže se zaměříme na jiné instituty náhradní rodinné péče, je zřejmé, že v Moravskoslezském kraji převládá svěření dětí do péče jiných občanů než rodičů. Zvláště enormní nárůst svěření dětí do tohoto institutu náhradní rodinné péče je v roce 2010.

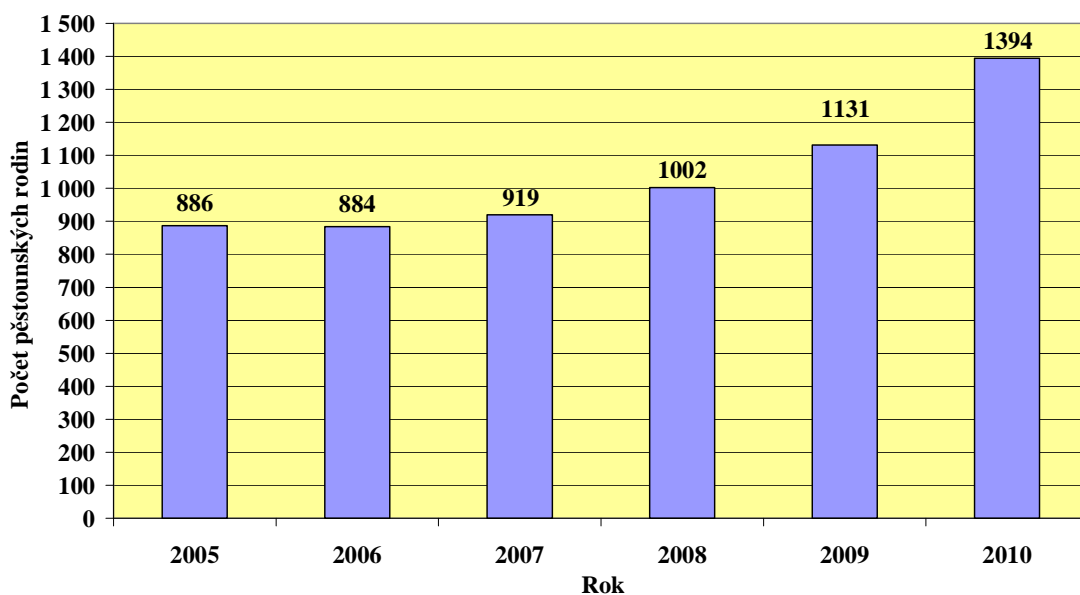
Počet dětí v náhradní rodinné péči v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010

Graf č. 4 Počet dětí v náhradní rodinné péči v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010

Počet dětí v náhradní rodinné péči zahrnuje součet osvojených dětí, dětí svěřených do pěstounské péče, poručenství a do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče. Za uvedené období počet dětí svěřených do náhradní rodinné péče od roku 2005 stoupá, zvláště znatelný je nárůst od roku 2009.

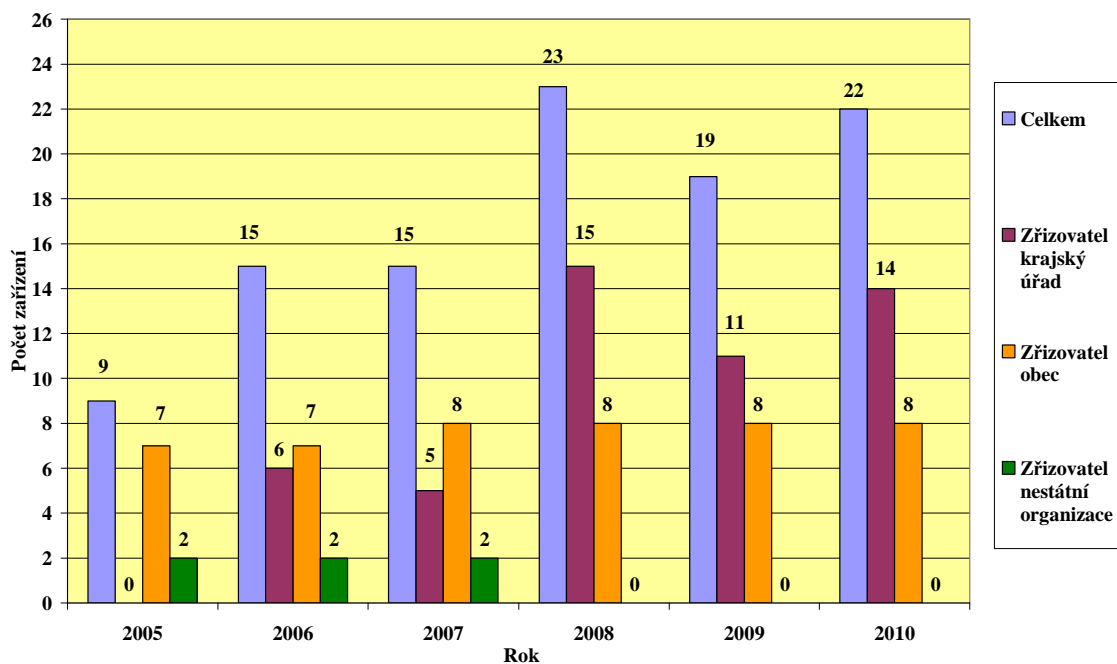
Počet pěstounských rodin v Moravskoslezském kraji v letech 2005 až 2010

Graf č. 5 Počet pěstounských rodin v Moravskoslezském kraji v letech 2005 až 2010

V letech 2005 a 2006 se počet pěstounských rodin drží na relativně stejné úrovni. Od roku 2007 počet pěstounských rodin za uvedené období pozvolna narůstá.

Počet zařízení pro výkon pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010

Graf č. 6 Počet zařízení pro výkon pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010

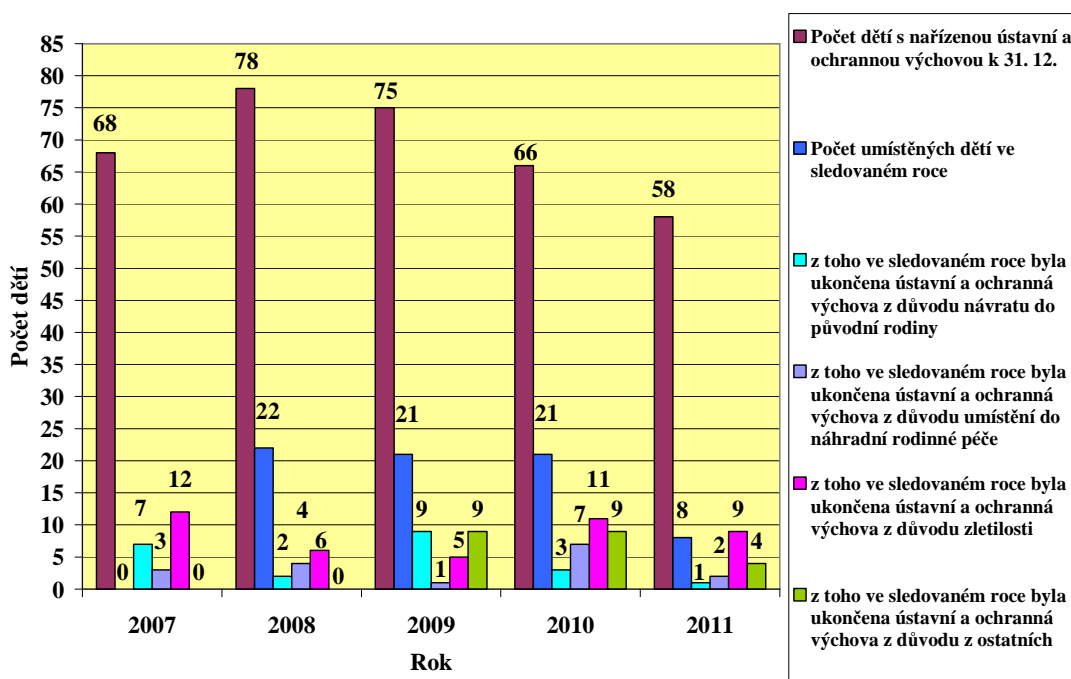
Z grafu lze vyčíst od roku 2005 až 2008 vzestupnou tendenci počtu zařízení pro výkon pěstounské péče, přitom v letech 2006 a 2007 se počet zařízení držel na stejném počtu. V roce 2008 dosáhl počet svého vrcholného vzestupu. Poté v roce 2009 klesl na počet 19 zařízení. V roce 2010 se zvýšil na množství 22 zařízení. Převážným zřizovatelem těchto zařízení je od roku 2008 krajský úřad. Poté následuje obec, která se od roku 2007 pohybuje se stabilním počtem zařízení. V letech 2005 až 2007 byly zřizovatelem dvou zařízení pro výkon pěstounské péče nestátní organizace. Od roku 2008 se na zřízení těchto zařízení nepodílí žádná nestátní organizace.

A₂ STATISTICKÁ ANALÝZA PĚSTOUNSKÉ PĚČE VE MĚSTĚ ORLOVÁ ZA OBDOBÍ 2007 AŽ 2011

Údaje za Město Orlová byly získány z Ročních výkazů o výkonů sociálně-právní ochrany dětí za období 2007 až 2011, které jsou každý rok postupovány na Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

Statistická analýza za uvedené období je zaměřena na rozbor a porovnání pěstounské péče s ostatními instituty náhradní rodinné péče v Orlové.

Počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou ve Městě Orlová za období 2007 – 2011

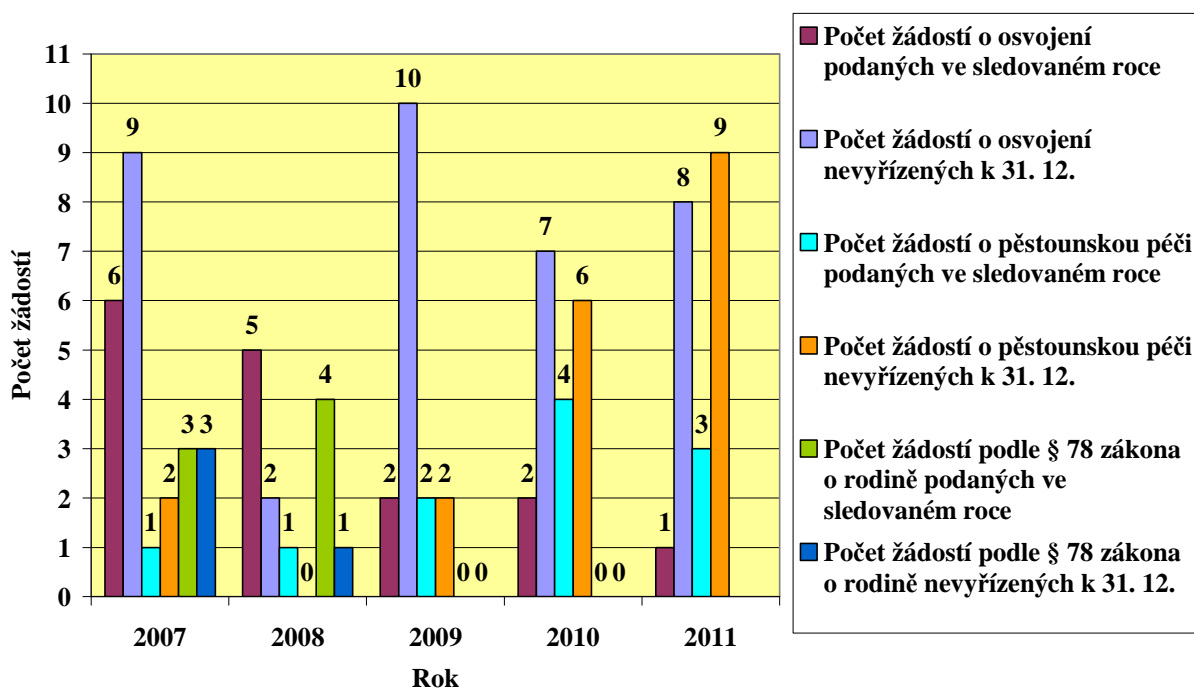
Graf č. 7 Počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou ve Městě Orlová za období 2007 – 2011

Z grafu je zjevné, že za sledované období převažuje počet dětí s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou. V roce 2008 tento počet kulminoval a od roku 2009 má mírně sestupnou tendenci. Co se týče počtu umístěných dětí do ústavní či ochranné výchovy, tak v roce 2007 nebylo umístěno žádné dítě. V roce 2008 bylo již umístěno 22 dětí a v letech 2009 a 2010 to byl počet 22 dětí. V roce 2011 již bylo umístěno pouze 8 dětí.

Pokud se zaměříme na důvody ukončení ústavní či ochranné výchovy, tak převažuje za uvedené období dosažení zletilosti.

Co se týče ukončení ústavní či ochranné výchovy z důvodu umístění dítěte do náhradní rodinné péče, tak tento trend je za sledovanou dobu minimální. V roce 2007 se podařilo takto umístit 3 děti, v roce 2008 jen 4 děti, v roce 2009 pouze 1 dítě. V roce 2010 byl znatelný nárůst umístění dětí do náhradní rodinné péče, kdy se jednalo o 7 případů. V roce 2011 již došlo k značnému poklesu, kdy byly umístěny do náhradní rodinné péče pouze 2 děti.

Počet žádostí o náhradní rodinnou péči ve Městě Orlová za období 2007 až 2011

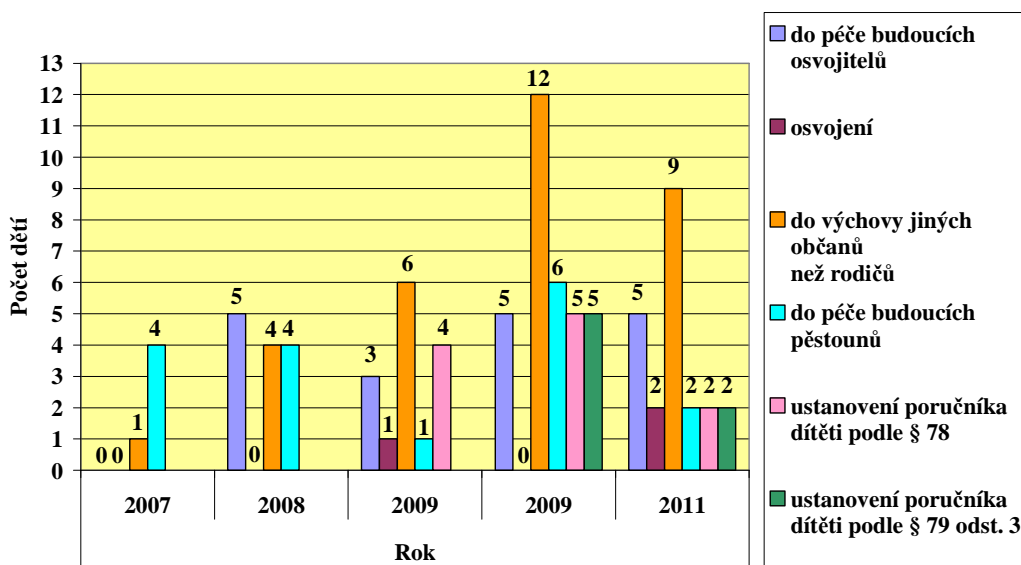
Graf č. 8 Počet žádostí o náhradní rodinnou péči ve Městě Orlová za období 2007 až 2011

Ze znázorněného grafu vyplývá, že v letech 2007 a 2008 byl nejvyšší zájem o osvojení. V roce 2009 tento zájem poklesl a přetrvával až do roku 2011. Pokud se zaměříme na počet nevyřízených žádostí o osvojení, tak mimo roku 2008 vždy převyšují.

Zájem o pěstounskou péči je relativně nízký. V roce 2007 evidovalo oddělení sociálně-právní ochrany dětí pouhou 1 podanou žádost. V roce 2008 byl stejný stav. V roce 2009 již

byly zaznamenány 2 žádosti. V roce 2010 byly podány 4 žádosti. V roce 2011 se počet snížil na 3 podané žádosti. Pokud se zaměříme na nevyřízené žádosti o pěstounskou péči, tak v roce 2007 to byly 2 žádosti, v roce 2008 žádná žádost, v roce 2009 dvě žádosti. V roce 2010 došlo ke skokovému nárůstu, a to na počet 4 žádostí a dokonce v roce 2011 bylo evidováno 9 žádostí. Je zřejmé, že od roku 2009 se nedaří uspokojit potřeby žadatelů a počet nevyřízených žádostí narůstá.

Umísťování dětí a mladistvých do náhradní rodinné ve Městě Orlová za období 2007 – 2011

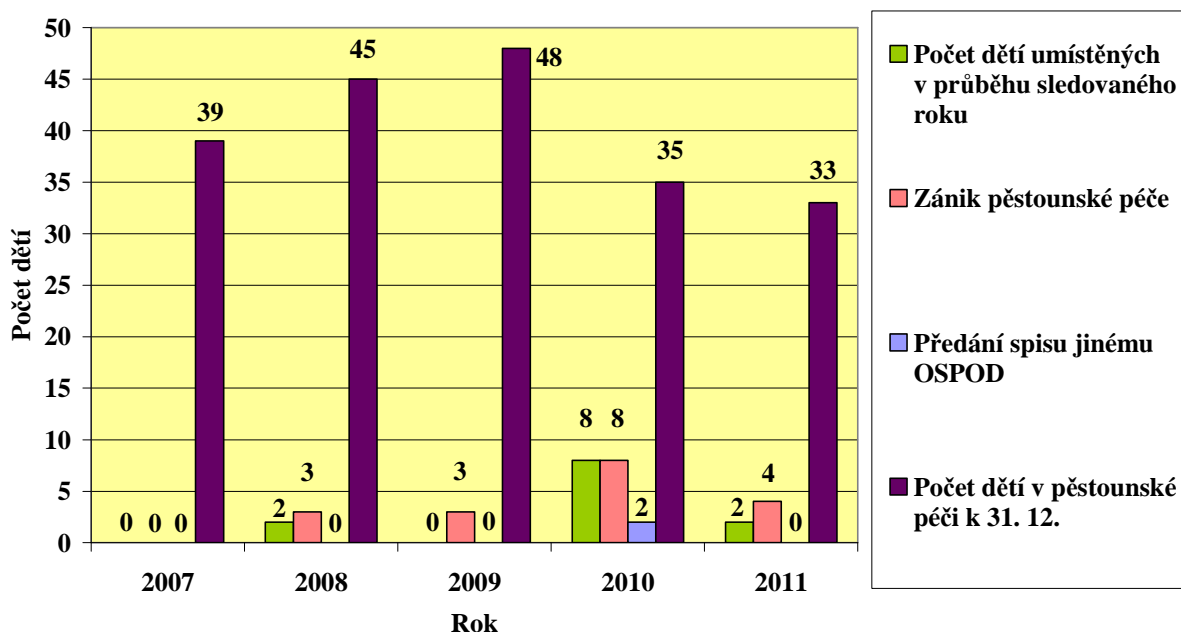

Graf č. 9 Umísťování dětí a mladistvých do náhradní rodinné ve Městě Orlová za období 2007 – 2011

V roce 2007 byly svěřeny do péče budoucích pěstounů celkem 4 děti. V roce 2008 byl stejný stav. V roce 2009 bylo do předpěstounské péče svěřeno pouze 1 dítě. V roce 2010 se počet navýšil na 6 dětí. V roce 2011 již počet dětí poklesl na 2.

Pokud se zaměříme na jiné druhy náhradní rodinné péče, tak převažuje institut svěřeni dětí do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, kde je znatelný každoroční nárůst, zvláště skokové navýšení je zřejmé v roce 2010. V roce 2011 již došlo ke snížení svěřeni dětí do tohoto typu náhradní rodinné péče, a to na počet 9.

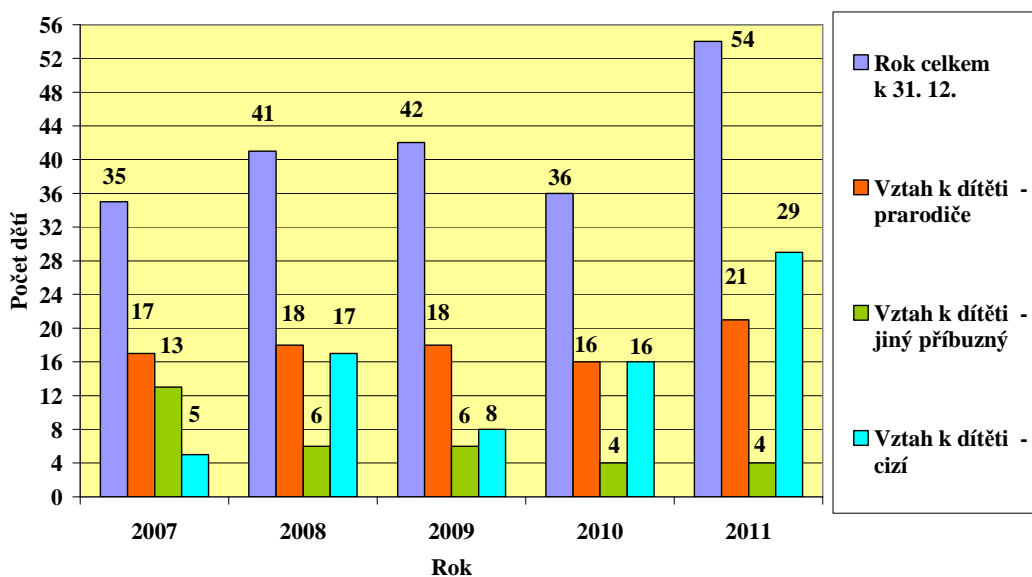
Pěstounská péče ve Městě Orlová za období 2007 – 2011

Graf č. 10 Pěstounská péče ve Městě Orlová za období 2007 – 2011

Od roku 2007 se postupně zvyšoval počet dětí v pěstounské péči. Tento nárůst pokračoval do roku 2009, kdy počet dětí činil 48. Od roku 2010 došlo ke skokovému snížení dětí v pěstounské péči, které bylo zapříčiněno zánikem pěstounské péče (např. dosažením zletilosti dětí) a předáním spisu Om místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. K mírnému snížení počtu dětí v pěstounské péči došlo i v roce 2011, kdy počet činil 33.

Počet pěstounských rodin ve Městě Orlová v letech 2007 až 2011

Graf č. 11 Počet pěstounských rodin ve Městě Orlová v letech 2007 až 2011

Od roku 2007 se postupně zvyšoval počet pěstounských rodin. Tento trend trval do roku 2009, kdy počet rodin byl 42. V roce 2010 došlo ke snížení těchto rodin na počet 36. Ovšem v roce 2011 došlo ke skokovému nárůstu počtu pěstounských rodin, a to na počet 54.

SHRNUTÍ

V Moravskoslezském kraji je za období 2005 až 2010 vysoký počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou. Ze zjištěných údajů lze konstatovat, že teprve v pořadí na třetím místě, se daří orgánům sociálně-právní ochrany dětí umístit děti z ústavní či ochranné výchovy do náhradní rodinné péče. U pěstounské péče převažuje počet podaných žádostí nad počtem vyřízených žádostí. Žadatelé mají největší zájem o osvojení. Poté druhá v pořadí následuje pěstounská péče, která se oproti osvojení jeví jako relativně snadněji dostupná forma náhradní rodinné péče spojená s finančním zabezpečením náhradní rodiny. Svěření dětí do péče budoucích pěstounů se drží za uvedené období na poměrně stabilní úrovni. Rovněž tento trend vykazuje i počet pěstounských rodin. Ovšem od roku 2007 můžeme sledovat pozvolný nárůst počtu pěstounských rodin. Počet zařízení pro výkon pěstounské péče je za sledované období nestálý. V roce 2010 bylo těchto zařízení 22, kdy jejich převážným zřizovatelem je od roku 2008 krajský úřad.

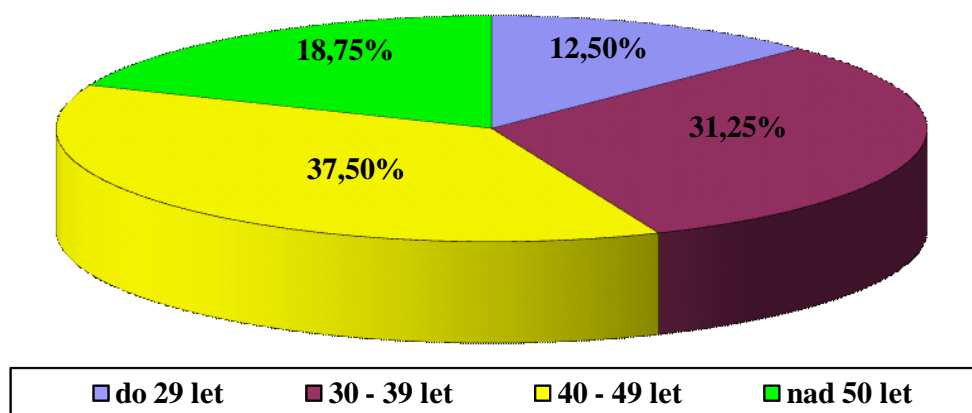
Ve Městě Orlová je za období 2007 až 2011 také očividný vysoký počet dětí s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou. Pokud se zaměříme na důvody ukončení ústavní či ochranné výchovy, tak převažuje za uvedené období dosažení zletilosti. Trend ukončení ústavní či ochranné výchovy z důvodu umístění dítěte do náhradní rodinné péče, je za sledovanou dobu minimální. Opětovně je nejvyšší zájem o osvojení. Zájem o pěstounskou péči je v této oblasti poměrně nízký. Je zřejmé, že od roku 2009 se nedaří uspokojovat plně potřeby žadatelů o pěstounskou péči. Počet dětí svěřených do pěstounské péče je za sledované období nestálý. Od roku 2010 došlo ke skokovému snížení dětí v pěstounské péče, které bylo zapříčiněno zánikem pěstounské péče (např. dosažením zletilosti dětí) a předáním spisu Om místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Od roku 2007 se postupně zvyšoval počet pěstounských rodin. Tento trend trval do roku 2009. V roce 2010 došlo ke snížení těchto rodin. Ovšem v roce 2011 došlo k výraznému navýšení pěstounských rodin, a to na počet 54.

B SONDÁŽ NA OBECNÍCH ÚŘADECH OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI

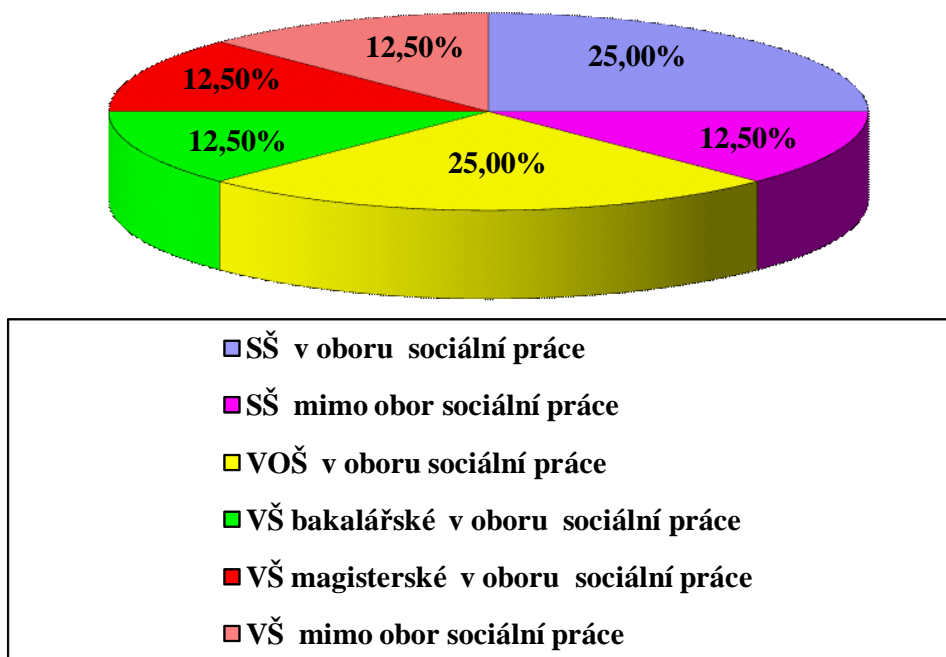
Osobním průzkumem na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností v Moravskoslezském kraji, který byl proveden v měsíci říjnu 2011, bylo zjištěno, že na úsecích náhradní rodinné péče pracuje celkem 39 sociálních pracovníc (100 %). Následně, v průběhu měsíců listopadu 2011 až ledna 2012, byly těmto sociálním pracovnícím předány dotazníky. Z tohoto počtu se navrátilo pouze 16 vyplněných dotazníků, což činí 41,03 %.

Údaje o respondentech byly zjištěny prostřednictvím otázek č. 1, 2, 3 a 4. **Otázka č. 2** byla zaměřena na „*Věk respondentů*“. Bylo shledáno, že nejvyšší četnost obsahuje věková skupina v rozpětí 40 – 49 let, která byla zastoupena 6 (37,50 %) sociálními pracovníci. Poté následuje věková skupina v rozpětí 30 – 39 let, která zahrnuje 5 (31,25 %) sociálních pracovníc. Nejmenší zastoupení je u věkové skupiny do 29 let, která obsahuje 2 sociální pracovníce. Lze tedy vyvodit, že v agendu náhradní rodinné péče zastávají sociální pracovníce středního věku.

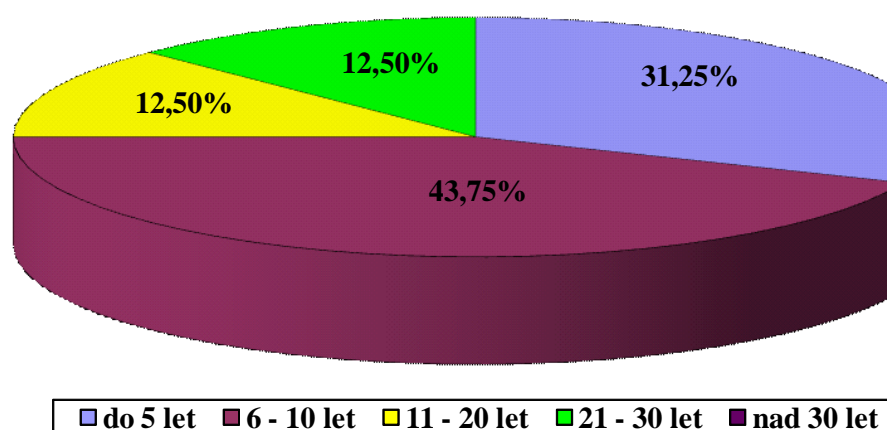
Graf č. 12 Rozdělení sociálních pracovníc podle věku

Z odpovědí na **otázku č. 3**. „*Dosažené vzdělání*“ vyplynulo, že 6 (37,50 %) sociálních pracovníc má nejvyšší dosažené vzdělání v středoškolském vzdělávacím stupni, z toho 2 (12,50 %) sociální pracovníce mimo obor sociální práce. 4 (25,00 %) sociální pracovníce dosáhly vyššího odborného vzdělání v oboru sociální práce. 6 (37,50 %) sociálních pracovníc zastává pozici na úseku náhradní rodinné péče s vysokoškolským vzděláním, kdy z toho 2 (12,50 %) sociální pracovníce mají vzdělání mimo obor sociální práce.

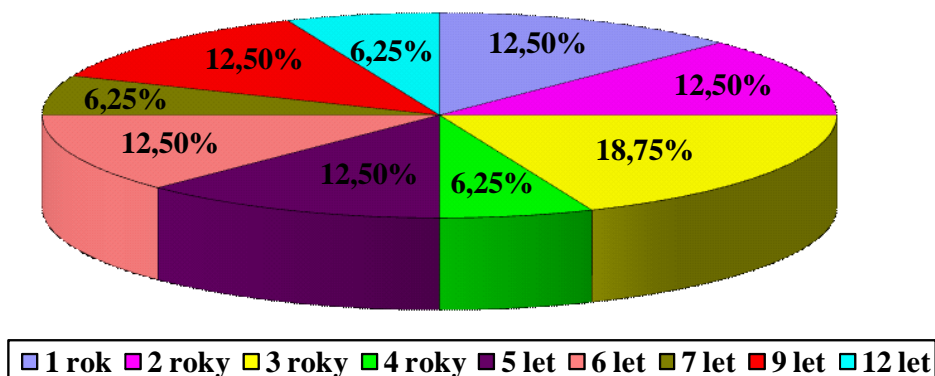
Graf č. 13 Rozdělení sociálních pracovníků podle dosaženého vzdělání

Na otázku č. 4a. „Délka výkonu profese v oblasti sociálně-právní ochrany dětí“ uvedlo 7 (43,75 %) sociálních pracovníků, že je v této oblasti zaměstnán v pásmu od 6 až do 10 let. Poté následovalo 5 (31,25 %) sociálních pracovníků, které pracují v pásmu do 5 let. 2 (12,50 %) sociální pracovníci vykonávaly profesi sociální pracovníci v sociálně-právní ochraně dětí v rozpětí od 11 do 20 let. A 2 (12,50 %) sociální pracovníci pracují v tomto specifickém oboru sociální práce v úctyhodném rozpětí od 21 do 30 let.

Graf č. 14 Rozdělení sociálních pracovníků podle výkonu profese v sociálně-právní ochraně dětí

Na **otázku č. 4b.** „Uveďte, prosím, kolik let pracujete na úseku náhradní rodinné péče?“, byly odpovědi různorodé. Mírně převažuje soubor 3 (18,75 %) sociálních pracovníc, které vykonávají agendu náhradní rodinné péče po 3 léta. Poté následuje 10 sociálních pracovníc, z nichž 2 (12,50 %) sociální pracovnice pracují na úseku náhradní rodinné péče 1 rok, 2 (12,50 %) sociální pracovnice 2 roky, 2 (12,50 %) sociální pracovnice 5 let, 2 (12,50 %) sociální pracovnice 6 let a 2 (12,50 %) sociální pracovnice 9 let. Nejdéle je na tomto úseku zaměstnána 1 (6,25 %) sociální pracovnice, a to po dobu 12 let.

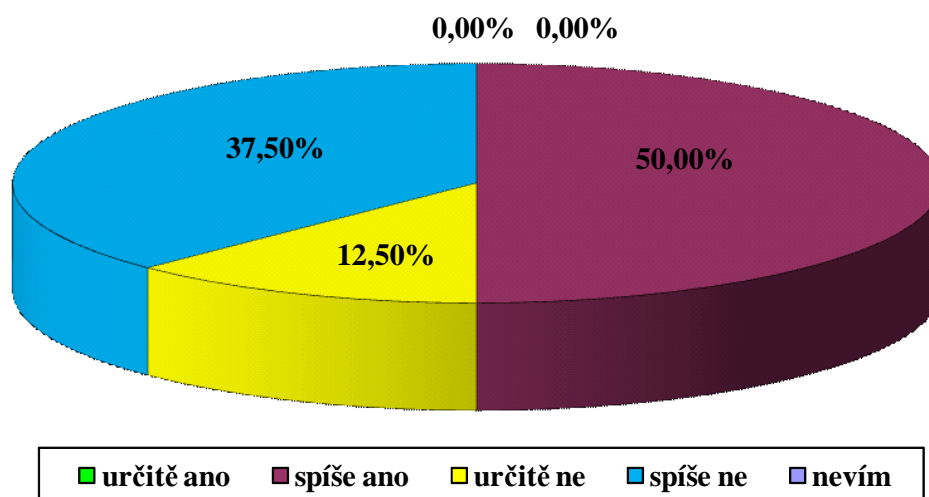
Graf č. 15 Rozdělení sociálních pracovníc podle výkonu profese v náhradní rodinné péči

Pracovní předpoklad č. 1.: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů považuje systém pomoci a podpory pěstounským rodinám za spíše dostatečný.

K pracovnímu předpokladu se vztahují otázky č. 5, 6, 7 a 8.

Otázka č. 5. „Jste spokojeni se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče?“

Postoje sociálních pracovníc na kvalitu legislativní úpravy náhradní rodinné péče jsou rozděleny na dvě názorová seskupení. 8 (50,00 %) sociálních pracovníc uvedly, že jsou spíše spokojeny s nastavenými zákonnými podmínkami týkající se náhradní rodinné péče. V opozici proti pozitivnímu zhodnocení stávajícího právního nastavení náhradní rodinné péče stojí 2 (12,50 %) sociální pracovnice, které určitě nejsou s touto oblastí spokojeny a 6 (37,50 %) sociálních pracovníc, které jsou spíše nespokojeny.

Graf č. 16 Spokojenost sociálních pracovníků se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče

Otázka č. 6. „Pokud jste v předešlé otázce uvedli odpověď ANO, popište, prosím, s čím jste spokojeni. Pokud jste v předešlé otázce uvedli odpověď NE, uveďte, prosím, s jakými nedostatky se při výkonu své profese setkáváte.“

Sociální pracovníce kladně hodnotily provázanost zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů, se zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů, a se zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších právních předpisů.

Jako nedostatky uvedly například následující skutečnosti:

„Zdlouhavá legislativa, dlouhodobý proces. Zájemce již odradí vyplnění tiskopisů, které dostane při prvním kontaktu.“

„Řízení je zdlouhavé, mnohdy délka řízení a čekací doby odradí potenciální žadatele.“

„Častý výběr nekvalitních pěstounů, kteří se zajímají hlavně o finance.“

„Nedostatečná kontrola pěstounů a poručníků, která by měla oporu v zákoně a byla striktní ve prospěch dětí.“

Otázka č. 7. „Považujete pomoc pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče za dostatečnou?“

Celkem 13 (81,25 %) sociálních pracovníků hodnotilo pomoc pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče za dostatečnou. Z toho 7 (43,75 %) sociálních pracovníků se domnívalo, že podpora pěstounským rodinám je určitě dostatečná a 6 (37,50 %) sociálních pracovníků připustilo, že tato pomoc je spíše dostatečná. Blíže odůvodnily sociální pracovníce svá kladná mínění například těmito odpověďmi:

„Pravidelné návštěvy v náhradních rodinách, dávky pěstounské péče, úzká spolupráce s rodinami, možnost poradenství.“

„Pěstounské rodiny jsou zabezpečeny dávkami státní sociální podpory. Veškeré problémy s dětmi mohou řešit prostřednictvím sociální pracovnice, jak na oddělení, tak ve své domácnosti. Jsme jim nápomocni při sepisování návrhů, zprostředkování odborného poradenství, atp.“

„Pro pěstounské rodiny existují různá sdružení, kde se mohou stýkat a předávat si informace, mohou se zúčastňovat různých školení, kde jim poradí v případě problémů.“

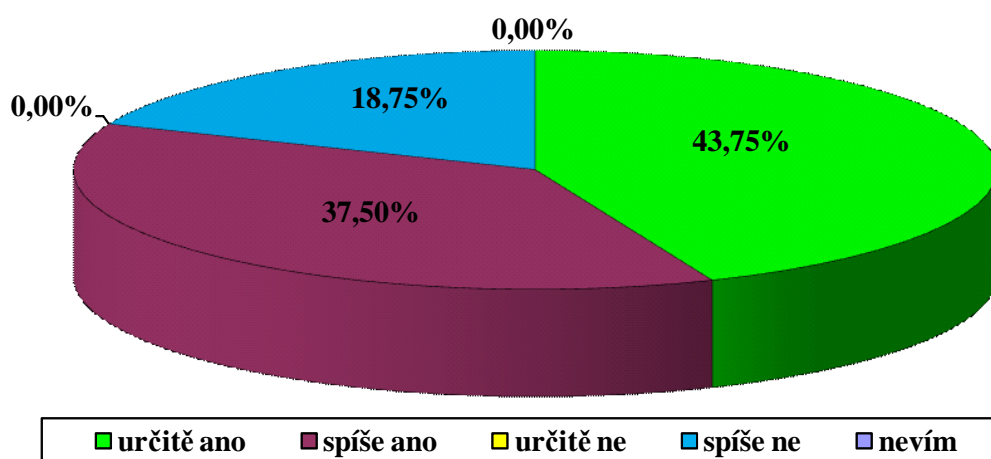
„Pěstouni mají možnost navazovat mezi sebou kontakty, jednak prostřednictvím klubů pěstounů, internetových portálů, rodinných poraden, avšak existuje i určité množství odborníků z řad psychologů, psychiatrů.“

V opozici stály 3 (18,75 %) sociální pracovnice, které považovaly podporu těmto rodinám v systému náhradní rodinné péče spíše za nedostatečnou. Svůj postoj odůvodnily takto:

„Pěstounskou péči považuji za předimenzovanou na úkor od ostatních dětí se zvýšenými potřebami. Obrovské finanční dotace těchto rodin jsou často zneužívány a jsou zbytečným plýtváním státními prostředky na úkor ostatních rodin.“

„Pěstouni žijící mimo větší města mají horší přístup k poradenským službám i k odborným lékařům.“

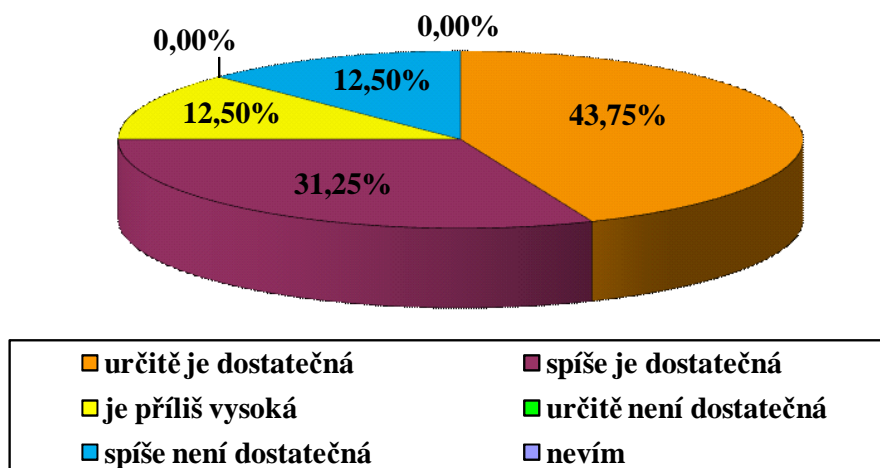
„Mělo by být větší poradenství pro pěstounské rodiny.“

Graf č. 17 Spokojenost sociálních pracovnic s poskytováním pomoci pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče

Otázka č. 8. „Domníváte se, že finanční podpora vyplácena pěstounským rodinám je dostatečná?“

Reakce sociálních pracovníků na tuto otázku je výrazně pozitivní. 7 (43,75 %) sociálních pracovníků se vyjádřilo, že finanční podpora vyplácena pěstounským rodinám je určité dostatečná a 5 (31,25 %) se domnívalo, že finanční podpora je spíše dostatečná. 2 (12,50 %) sociální pracovníci odpověděly, že finanční pomoc je příliš vysoká. 2 (12,50 %) sociální pracovníci vyslovily, že peněžní podpora pěstounské péče je spíše nedostatečná.

Graf č. 18 Spokojenost sociálních pracovníků s finanční podporou poskytovanou pěstounským rodinám

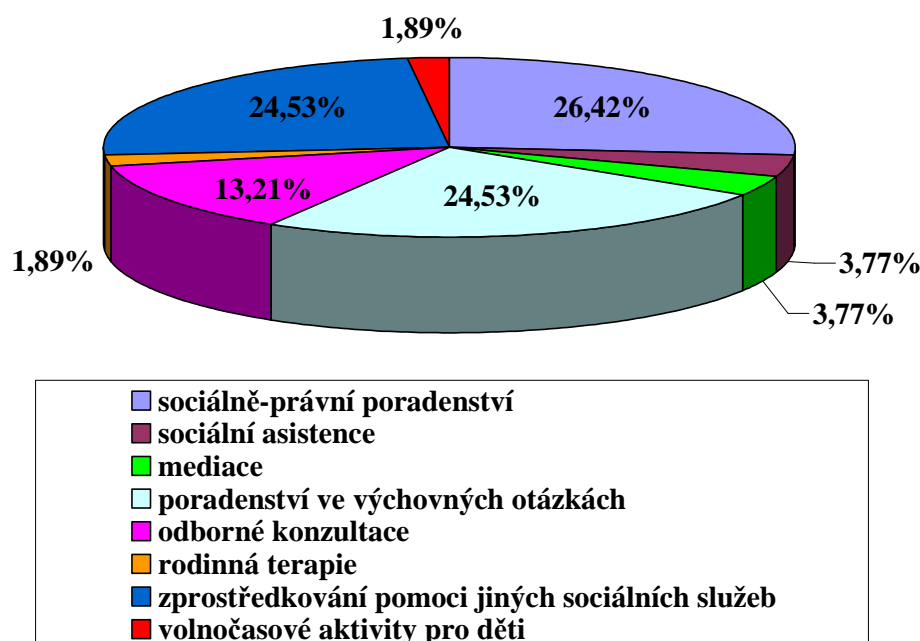
Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 13 (81,25 %) sociálních pracovníků hodnotilo pomoc pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče za dostatečnou. Z toho 7 (43,75 %) sociálních pracovníků se domnívalo, že podpora pěstounským rodinám je určité dostatečná a 6 (37,50 %) sociálních pracovníků připustilo, že tato pomoc je spíše dostatečná. **Pracovní předpoklad č. 1. byl tedy potvrzen.** Spokojenost sociálních pracovníků se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče není jednoznačně vyhraněna a je rozdělena na dva protichůdné názorové seskupení. Názorová jednotnost převažuje na otázku finančních podpor vyplácených pěstounským rodinám. 12 sociálních pracovníků (75,00 %) je přesvědčeno, že tato peněžní podpora je dostatečná.

Pracovní předpoklad č. 2.: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů poskytuje služby, pomoc a podporu pěstounským rodinám.

K pracovnímu předpokladu se vztahují otázky č. 10 a 11.

Otázka č. 10. „*Jaké služby, pomoc a podporu poskytujete pěstounským rodinám? Můžete zvolit i více možností.*“

Celkem bylo zjištěno 53 odpovědí (100 %). Sociální pracovníce poskytují nejčastěji pěstounským rodinám sociálně-právní poradenství (14 odpovědí, tj. 26,42 %). Poté následuje udělování poradenství ve výchovných otázkách (13 odpovědí, tj. 24,53 %), a zprostředkování pomoci jiných sociálních služeb (13 odpovědí, tj. 24,53 %). Rovněž je také využívána možnost odborných konzultací (7 odpovědí, tj. 13,21 %). V minimální míře jsou využívány služby sociální asistence (2 odpovědi, tj. 3,77 %), a mediace (2 odpovědi, tj. 3,77 %). A v úplně mizivém rozsahu jsou poskytovány rodinná terapie (1 odpověď, tj. 1,89 %), a zajišťování volnočasových aktivit pro děti z pěstounských rodin (1 odpověď, tj. 1,89 %).

Graf č. 19 Služby, pomoc a podpora poskytovaná pěstounským rodinám orgánem sociálně-právní ochrany dětí

Otázka č. 11. „Uved'te, prosím, kolik hodin týdně věnujete vyjmenovaným úkonům, které se týkají náhradní rodinné péče. Pokud Vás napadají ještě jiné úkony, uveďte je prosím.“

Časové dotace jednotlivých pracovních úkonů sociálních pracovníců byly na úseku náhradní rodinné péče zprůměrnovány. Z výpočtů vyplývá, že pracovní činnost sociálních pracovníců v průběhu pracovního týdne je relativně vyvážená. V průměru 5,15 hodin týdně se sociální pracovníci věnují vedení spisové dokumentace. Poté následuje jednání s jinými institucemi (školy, lékaři, poradny), a to v časovém fondu 5,00 hodin týdně a poskytování poradenství v čase 4,57 hodin týdně. Dále v průměru 4,69 hodin týdně vyražejí sociální pracovníci na sociální šetření. Průměrně 4 hodiny týdně tráví svůj pracovní čas u soudních jednání. V rozsahu 3,64 hodin týdně se sociální pracovníci zabývají sepsáním písemných

záznamů a 3,44 hodin týdně zpracováním zpráv pro instituce. A dále 3,13 hodin týdně jednají v prostředí úřadu s pěstounskými rodinami, a 2,69 hodin týdně se žadateli o pěstounskou péči.

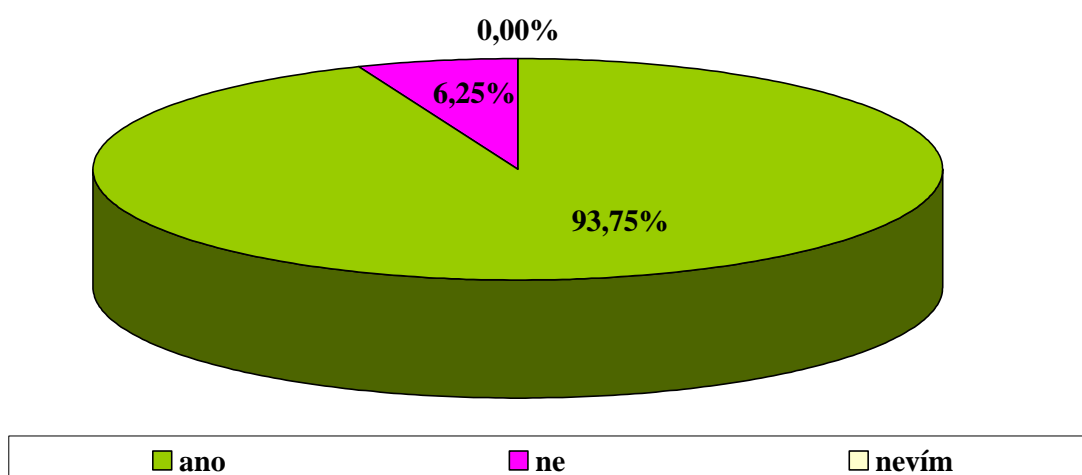
Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že sociální pracovníce nabízí a realizují pěstounským rodinám poskytování širokého spektra služeb, pomoci a podpory. Nejvíce převažuje poskytování sociálně-právního a výchovného poradenství. Poté následuje zprostředkování pomoci jiných sociálních služeb. Z výsledků je patrné, že činnost sociálních pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče zahrnuje úkony týkající se poskytování sociálně-právního poradenství, zprostředkování sociálních služeb a jednání s institucemi, jako jsou zdravotnická zařízení, poradny, školy. **Pracovní předpoklad č. 2 byl tedy potvrzen.**

Pracovní předpoklad č. 3.: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů spolupracuje s institucemi a odborníky v oblasti pěstounské péče.

K pracovnímu předpokladu se vztahují otázky č. 13, 14 a 15.

Otázka č. 13. „*Spolupracujete s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče? Pokud ano, vyberte, prosím, s jakými. Můžete zvolit i více možností.*“

15 (93,75 %) sociálních pracovníků uvedlo, že spolupracuje s odbornými institucemi a odborníky specializujícími se na oblast pěstounské péče. Pouze 1 (6,25 %) sociální pracovníce odpověděla, že s nikým takovým nespolečně. Vyplývá, že kooperace s odbornými institucemi v oblasti pěstounské péče je důležitá, nezbytná a nepostradatelná.

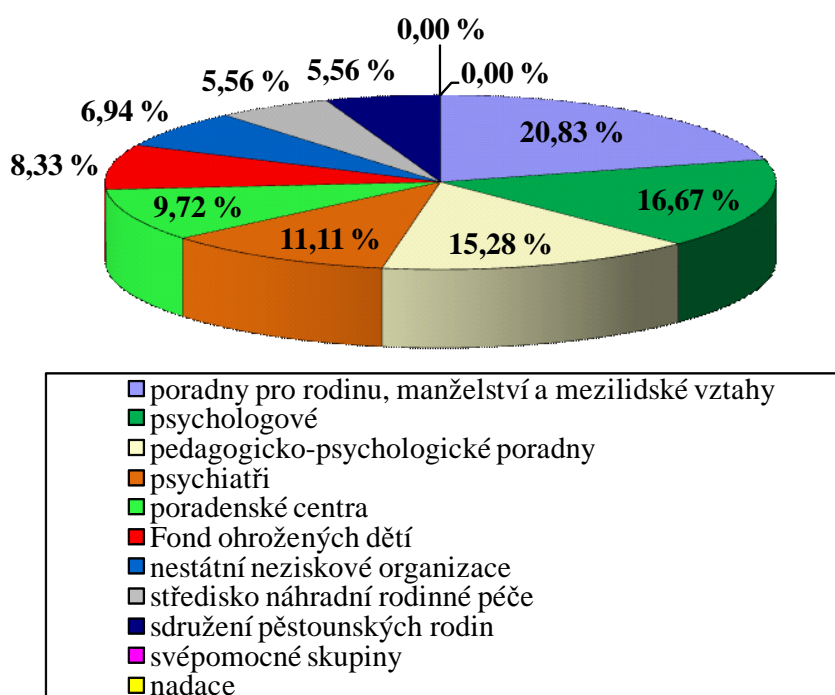

Graf č. 20 *Spolupráce s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče*

V případě, že se sociální pracovníce vyjádřily kladně, byly vyzvány, aby sdělily, s jakými konkrétními organizacemi kooperují. Celkem bylo zaznamenáno 72 odpovědí

(100 %). V oblasti pěstounské péče sociální pracovníce spolupracují nejvíce s poradnami pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy (15 odpovědí, tj. 20,83 %). Poté se také hojně obrazejí na psychology (12 odpovědí, tj. 16,67 %) a pedagogicko psychologické poradny (11 odpovědí, tj. 15,28 %). Rovněž využívají odborných rad psychiatrů (8 odpovědí, tj. 11,11 %) a poradenských center (7 odpovědí, tj. 9,72 %). Méně již vyhledávají odbornou pomoc nestátních neziskových organizací, střediska náhradní rodinné péče, sdružení pěstounských rodin. V žádném z případů nespolupracují se svépomocnými skupinami a nadacemi.

Graf č. 21 Spolupráce s konkrétními institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče

Otázka 14. „V případě, že spolupracujete s jinými dalšími institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče, uveďte, prosím, s jakými?“

Sociální pracovníce na tuto otázku neodpověděly.

Otázka č. 15. „Jakou známkou hodnotíte spolupráci s následujícími zainteresovanými subjekty v oblasti pěstounské péče (1 - výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 - dostatečná, 5 - nedostatečná). V případě, že spolupracujete s jinými dalšími institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče, uveďte, prosím, s jakými.“

Sociální pracovníce pouze ohodnotily známkou instituce, které jim byly předloženy. Z jejich jednotlivých hodnocení byla vypočtena průměrná známka. Průměrnou známkou 1,69 hodnotí spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Dále následuje spolupráce

s lékaři s průměrným hodnocením, 1,75, součinnost se školami s průměrným hodnocením 1,81 a kooperace s Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí s průměrným hodnocením 1,88. Průměrnou známku 2 přiřadily sociální pracovníce spolupráci se soudy. Spolupráce s Krajským úřadem Moravskoslezského kraje byla hodnocena průměrnou známkou 2,06 a kooperace s nestátními neziskovými organizacemi byla označena průměrnou známkou 2,31. Při výpočtu průměru všech hodnocení byla zjištěna průměrná známka 1,93. Vyplynulo tedy, že spolupráci s vyjmenovanými subjekty zaangažovanými v oblasti pěstounské péče vnímají sociální pracovníce jako velmi dobrou.

Dotazníkovým šetřením bylo shledáno, že 15 (93,75 %) sociálních pracovníc spolupracuje s odbornými institucemi a odborníky specializujícími se na oblast pěstounské péče. V širokém měřítku kooperují s poradnami pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Poté se také hojně obracejí na psychology a pedagogicko psychologické poradny. Rovněž využívají odborných rad psychiatrů a poradenských center. Méně již vyhledávají odbornou pomoc nestátních neziskových organizací, střediska náhradní rodinné péče, sdružení pěstounských rodin. V žádném z případů nežadají o součinnost svépomocné skupiny a nadace. Lze tedy konstatovat, že sociální pracovníce spolupracují se širokým spektrem odborných institucí a poradenských zařízení zabývajících se oblastí pěstounské péče. Vyplývá také, že jejich pole odborné působnosti je dosti široké. **Pracovní předpoklad č. 3 byl tedy potvrzen.**

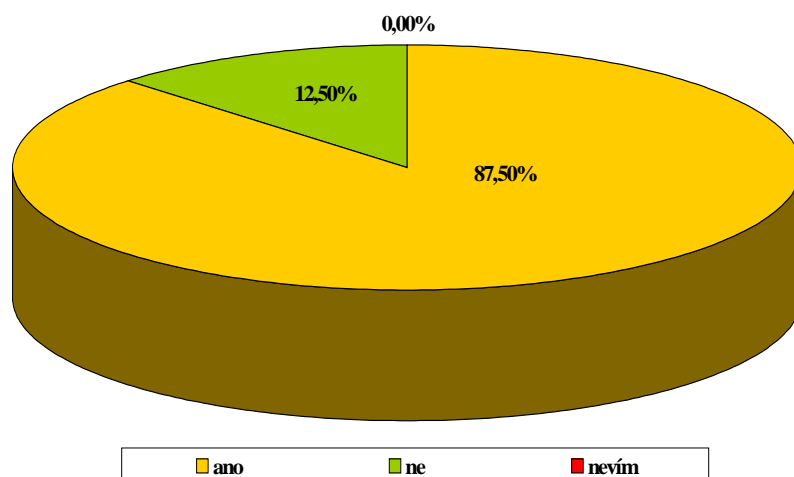
Pracovní předpoklad č. 4.: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů se zúčastňuje vzdělávacích akcí pořádaných krajským úřadem.

K pracovnímu předpokladu se vztahují otázky č. 16, 17 a 18.

Otázka č. 16. „Zúčastňujete se na úrovni státní správy pravidelných vzdělávacích akcí v oblasti náhradní rodinné péče?“

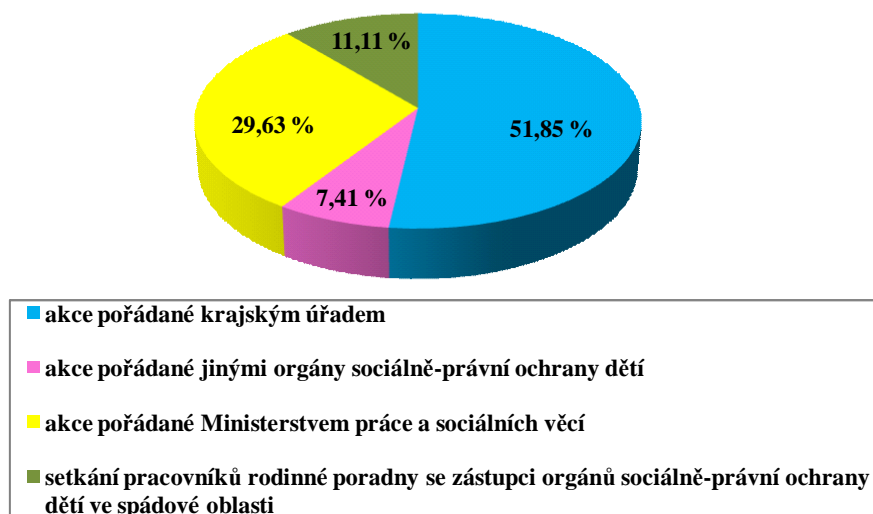
14 (87,50 %) sociálních pracovníc uvedlo, že se pravidelně zúčastňuje vzdělávacích akcí zaměřených na oblast pěstounské péče. Pouze 2 (12,50 %) sociální pracovníce sdělily, že se takových vzdělávacích akcí pravidelně nezúčastňují. Ukazuje se, že sociální pracovníce si zvyšují svou odbornou kvalifikací pravidelnou docházkou na různá školení a semináře.

Graf č. 22 Účast na pravidelných vzdělávacích akcích v oblasti náhradní rodinné péče

Otázka č. 17. „Pokud ano, uveďte, prosím, kde se vzdělávacích akcí zúčastňujete, a jak často? Můžete zvolit i více možností. V případě, že se zúčastňujete i jiných vzdělávacích akcí, uveďte, prosím, jakých.“

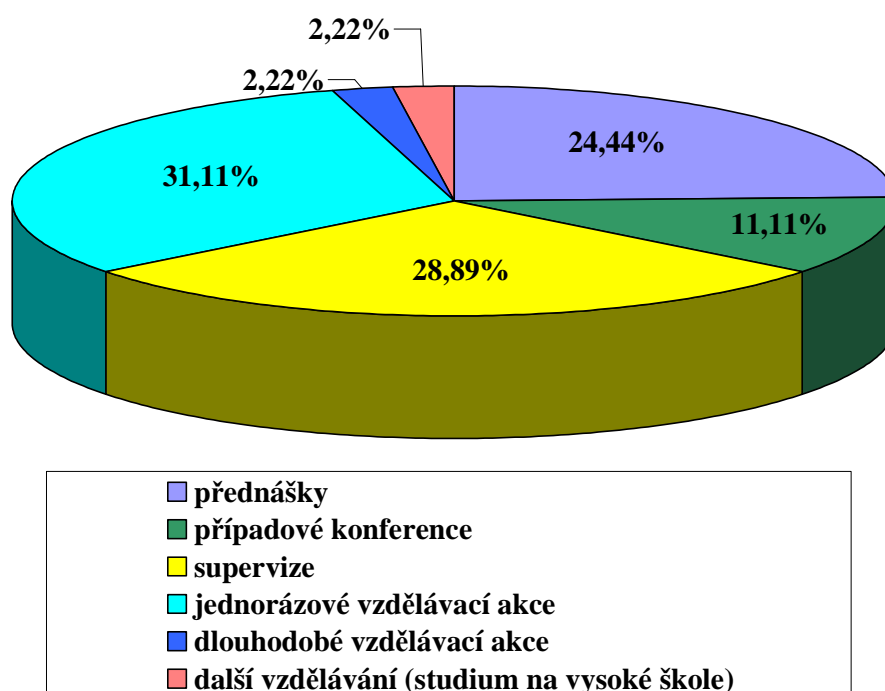
V případě, že se sociální pracovníce vyjádřily kladně, byly požádány o uvedení, jaké vzdělávací akce absolvují. Celkem bylo zaznamenáno 27 odpovědí (100 %). V největším množství sociální pracovníce docházejí na vzdělávací aktivity pořádané krajským úřadem (14 odpovědí, tj. 51,85 %). Dále vyhledávají vzdělávání pořádané Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (8 odpovědí, tj. 29,63 %). V malém rozsahu dochází na setkávání pracovníků rodinné poradny se zástupci sociálně-právních orgánů dětí ve spádových oblastech (3 odpovědi, tj. 11,11 %). A následně, v minimální míře, navštěvují školení pořádané jinými orgány sociálně-právní ochrany dětí (2 odpovědi, tj. 7,41 %). Z uvedeného je zřejmé, že v hojně měřítku převládá účast sociálních pracovníc na školeních a seminářích organizovaných krajským úřadem a Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Graf č. 23 Roční účast na vzdělávacích akcích ve státní správě

Otázka č. 18. „Jakých dalších vzdělávacích akcí se zúčastňujete, a jak často? Můžete zvolit i více možností. V případě, že se zúčastňujete i jiných vzdělávacích akcí, uveďte, prosím, jakých?“

Celkem bylo zaznamenáno 45 odpovědí (100 %). V největším množství se sociální pracovníci zúčastňují jednorázových vzdělávacích aktivit (14 odpovědí, tj. 31,11 %). Dále následuje supervize (13 odpovědí, tj. 28,89 %) a přednášky (11 odpovědí, tj. 24,44 %). Méně již sociální pracovníci absolvují případové konference (5 odpovědí, tj. 11,11 %). Nejméně je pro ně atraktivní dlouhodobé vzdělávání (1 odpověď, tj. 2,22 %) a další vzdělávání (1 odpověď, tj. 2,22 %). Ze zaznamenaných odpovědí vyplývá, že sociální pracovníci dochází nejčastěji na jednorázové vzdělávací školení, semináře a přednášky. Svou odbornou kvalifikaci si rovněž rozšiřují prostřednictvím supervize.

Graf č. 24 Roční účast na dalších vzdělávacích akcích

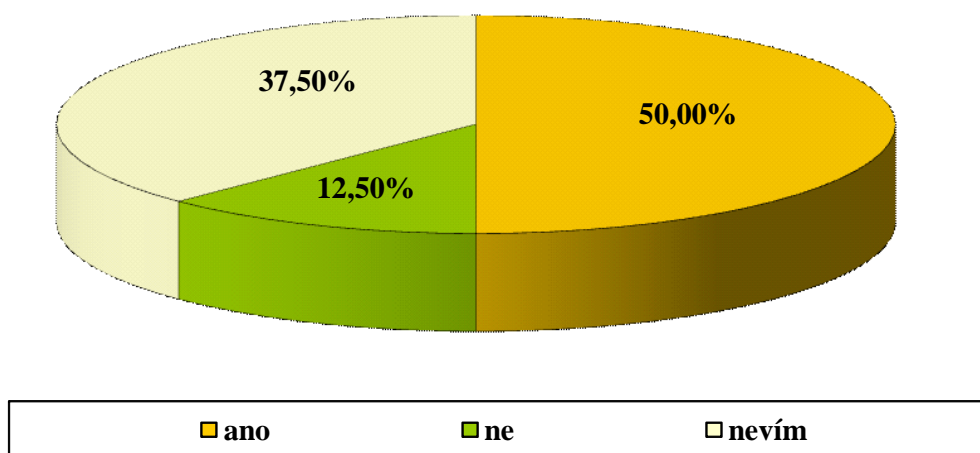
Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že okruh vzdělávání je pro profesní rozvoj sociálních pracovníků velice důležitý. 14 (87,50 %) sociálních pracovníků se pravidelně zúčastňuje vzdělávacích akcí zaměřených na oblast náhradní rodinné péče. Pokud se jedná o druh vzdělávacích aktivit, převyšují takové, které jsou pořádány krajským úřadem (14 odpovědí, 51,85 %) a Ministerstvem práce a sociálních věcí (8 odpovědí, 29,63 %). Je zřejmé, že krajský úřad dostatečně působí v oblasti zvyšování odborných kompetencí sociálních pracovníků v náhradní rodinné péči. **Pracovní předpoklad č. 4 byl tedy potvrzen.**

Pracovní předpoklad č. 5: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů považuje zákonné kompetence v oblasti pěstounské péče za dostačující.

K pracovnímu předpokladu se vztahují otázky č. 24 a 25.

Otázka č. 24. „*Domníváte se, že Vaše kompetence v oblasti pěstounské péče jsou dostačující?*“

8 (50,00 %) sociálních pracovníc bylo přesvědčeno, že jejich kompetence jsou v oblasti pěstounské péče dostačující. 6 (37,50 %) nedokázalo posoudit dostatečnost svých pravomocí. Pouze 2 (12,50 %) sociální pracovnice si myslí, že jejich kompetence jsou nedostačující.

Graf č. 25 Otázka dostatečnosti kompetencí v oblasti pěstounské péče

Otázka č. 25. „*Navrhovali byste změny v oblasti pěstounské péče? Pokud ano, uveďte, prosím, jaké?*“

Otázka byla položena otevřenou formou. Bylo zaznamenáno 8 odpovědí. Ve 2 odpovědích navrhují sociální pracovnice, aby byla pěstounům uložena zákonná povinnost odkládat dětem finanční příspěvky pro zajištění do budoucna. Zajímavý se jeví názor sociální pracovnice, která by posílila právní kompetence pěstounů, tak aby mohli vyřizovat osobní záležitosti za nezletilé děti (například vydání cestovního pasu, udělení souhlasu s nástupem do školy a jiné) a nečekali v této věci na souhlas zákonných zástupců či zdlouhavé rozhodnutí soudu. Dále následují tyto odpovědi:

- „*Pěstounská péče pro děti z dětských domovů – ano. Pěstounská péče příbuzenská – jen v nejnutnějších případech.*“
- „*Větší důraz na výběr pěstounů. Nenadhodnocovat finanční pomoc.*“
- „*Striktní kontrola a postihy. Snížení finanční pomoci.*“

- „Změny by se měly týkat zrychlení procesu přijetí zájemce o pěstounství. Více zapojit orgán sociálně-právní ochrany dětí do procesu přijetí i v době, kdy jsou podklady již předány na krajský úřad.“
- „Navrhovala bych hranici množství dětí přijímaných do náhradních rodin – maximálně 3.“

8 (50,00 %) sociálních pracovníků potvrdilo, že jejich kompetence jsou v oblasti pěstounské péče dostačující. Nejedná se tedy o nadpoloviční většinu. Z dotazníkového šetření vyplývá, že **pracovní předpoklad č. 5 nebyl potvrzen.**

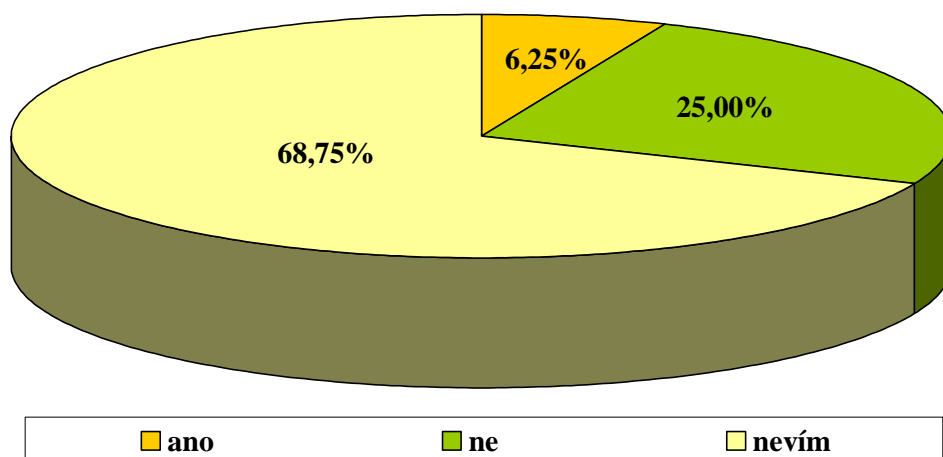
Pp₆: Předpokládáme, že více jak polovina respondentů se domnívá, že připravovaná novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí zefektivní systém náhradní rodinné péče.

K pracovnímu předpokladu se vztahují otázky č. 26 a 29.

Otázka č. 26. „Domníváte se, že připravovaná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012 přispěje, ke zkvalitnění systému náhradní rodinné péče?“

V odpovědích sociálních pracovníků převažuje nevyhraněný názor. 11 (68,75 %) sociálních pracovníků neví, zda dojde v souvislosti s legislativními změnami ke zkvalitnění systému náhradní rodinné péče. 4 (25,50 %) sociálních pracovníků bylo přesvědčeno, že nedojde ke zlepšení stavu náhradní rodinné péče. A pouze 1 (6,25 %) sociální pracovníce se domnívala, že novela zákona č. 359/1999 bude pozitivním přínosem pro oblast náhradní rodinné péče. Sociální pracovníce mohly své postoje písemně vyjádřit. Byly zaznamenány 4 následující komentáře.

- „Není dostatek profesionálních pěstounů a psychologů. Finanční motivace převyší skutečný zájem.“
- „S ohledem na nynější situaci si to nemyslím. Navíc mám za to, že přibude administrativy.“
- „Uvidí se v praxi.“
- „Sepisování dohod a poskytování služeb pro pěstounské rodiny budou muset zajišťovat orgány sociálně-právní ochrany dětí, které zřejmě nebudou personálně posíleny. Služby pro pěstouny budou za úplatu – nebudou je tedy příliš využívat.“

Graf č. 26 Stanovisko k připravované novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012

Otázka č. 29. „*Domníváte se, že profesionální pěstounská péče, která nahradí péči za zrušené kojenecké ústavy, zefektivní systém náhradní rodinné péče?*“

V odpovědích sociálních pracovníků převažuje negativní postoj. Sociálním pracovnícům byla dána možnost své stanovisko písemně odůvodnit. Bylo zaregistrováno 13 komentářů. 5 (31,25 %) sociálních pracovníků spíše nesouhlasí a 3 (18,75 %) sociální pracovníce naprosto nesouhlasí s tvrzením, že profesionální pěstounská péče, která bude alternativou ke zrušeným kojeneckým ústavům, zefektivní systém náhradní rodinné péče. Svě názory odůvodnily takto:

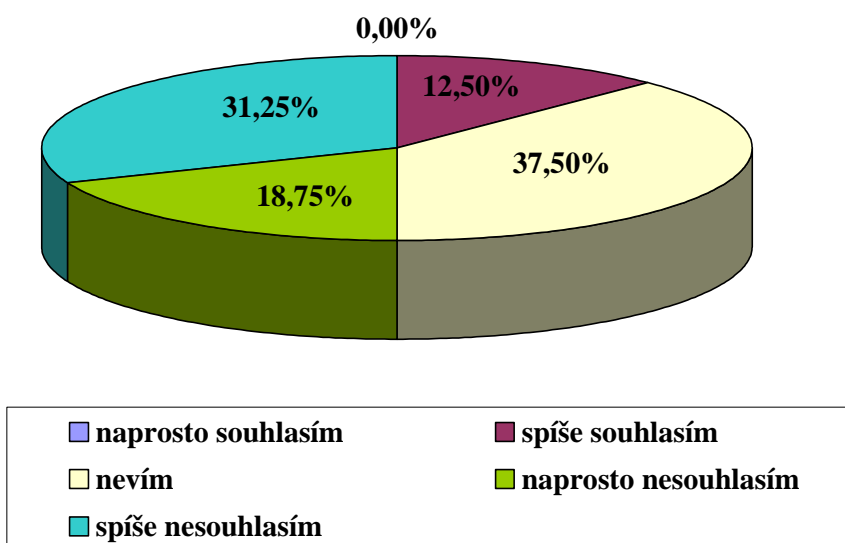
- „*Nevěřím tomu!*“
- „*Mohla by, ale ne v tak krátkém termínu.*“
- „*Orgán sociálně-právní ochrany dětí, který má spolupracovat s profesionálními pěstouny, je zahlcen prací a není schopen, při současném množství pracovníků, zajistit kvalitní spolupráci.*“
- „*Mám pochybnost o kvalitě profesionálních pěstounů a jejich odbornosti a znalostech.*“
- „*Ani nynější pěstouni často situaci nezvládají. Pěstounská péče bude jiný institut, kde bude chybět dostatečná kontrola.*“
- „*Kojenecký ústav spadá do velmi kvalitní a vybavené sítě poskytovaných sociálních služeb, které zajišťují kvalifikovaní a profesionální odborníci.*“
- „*Kojenecké ústavy jsou propracovaným, efektivním systémem se zajištěnou kontrolou, což nelze v jakékoliv rodině zajistit.*“
- „*Nelze získat tolik lidí s tak specifickými vlastnostmi, které musí profesionální pěstoun mít. Vše se odrazí na úkor dětí.*“

6 (37,50 %) sociálních pracovníků nemohly na tuto otázku jednoznačně odpovědět. Uvedly následující:

- „Domnívám se, že nebude dostatek profesionálních pěstounů.“
- „Nelze posoudit, vše záleží na výběru pěstounů, kvalitě služeb, které jim budou k dispozici apod.“
- „Nevím, protože to není odzkoušené. Samozřejmě, že je lepší pro dítě mít a být v rodině, ale stále se domnívám, že profesionálních rodin je nedostatek.“

Pouze 2 (12,50 %) sociální pracovníce se domnívaly, že může dojít tímto krokem ke zlepšení náhradní rodinné péče. Svůj postoj okomentovaly takto:

- „Určitě se v mnohých případech předejde psychické deprivaci dětí.“
- „Lépe je dítěti v rodině, než v ústavní výchově.“

Graf č. 27 Stanovisko k otázce zajištění efektivnosti systému náhradní rodinné péče prostřednictvím profesionální pěstounské péče

Sociální pracovníce nezaujaly k otázce zefektivnění systému sdělit jednoznačně kladné stanovisko. 11 (68,75 %) sociálních pracovníc neví, zda přispěje novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí k pozitivnímu posunu v oblasti náhradní rodinné péče. Pouze 1 (6,25 %) sociální pracovníce je přesvědčena o zefektivnění tohoto systému. Nebylo tedy dosaženo nadpoloviční většiny kladných ohlasů, tudíž **pracovní předpoklad č. 6 nebyl potvrzen.**

SHRNUTÍ

Pracovní předpoklad č. 1. byl potvrzen. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že více jak polovina respondentů považuje systém pomoci a podpory pěstounským rodinám za spíše dostatečný.

Pracovní předpoklad č. 2 byl potvrzen. Bylo zjištěno, že více jak polovina respondentů poskytuje služby, pomoc a podporu pěstounským rodinám. Nabídka a realizace služeb, pomoci a podpory pěstounským rodinám je široce pestrá. Převažuje poskytování sociálně-právního a výchovného poradenství. Poté následuje zprostředkování pomoci jiných sociálních služeb. Z výsledků je patrné, že činnost respondentů v oblasti náhradní rodinné péče zahrnuje úkony týkající poskytování sociálně-právního poradenství, zprostředkování sociálních služeb a jednání s institucemi, jako jsou zdravotnická zařízení, poradny, školy.

Pracovní předpoklad č. 3 byl potvrzen. Bylo prokázáno, že více jak polovina respondentů spolupracuje s institucemi a odborníky v oblasti pěstounské péče. Respondenti kooperují se širokým spektrem odborných institucí a poradenských zařízení zabývajících se oblastí pěstounské péče. Jejich pole odborné působnosti je dosti široké.

Pracovní předpoklad č. 4 byl potvrzen. Bylo shledáno, že více jak polovina respondentů se zúčastňuje vzdělávacích akcí pořádaných krajským úřadem. Převyšují vzdělávací akce, které jsou pořádány krajským úřadem a Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Pracovní předpoklad č. 5 nebyl potvrzen. Dotazníkovým šetřením nebylo potvrzeno, že více jak polovina respondentů považuje zákonné kompetence v oblasti pěstounské péče za dostačující. Pouze polovina respondentů se domnívala, že jejich kompetence jsou dostačující.

Pracovní předpoklad č. 6 nebyl potvrzen. Dotazníkovým šetřením nebylo shledáno, že více jak polovina respondentů se domnívá, že připravovaná novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí zefektivní systém náhradní rodinné péče. Převážná většina respondentů si není jista, zda novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí přinese pozitivní posun v oblasti náhradní rodinné péče.

C KASUISTIKY

Kasuistiky byly vytěženy a následně zpracovány ze spisů Om, které jsou vedeny orgánem sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností. V kasuistikách se zaměřuji na vystižení pozitivní i negativní funkčnosti pěstounské nebo poručenské péče. Celkem bylo vypracováno 5 kasuistik, z nichž 4 charakterizují pozitivní vývoj dětí v pěstounské péči. Poslední z kasuistik detailně popisuje selhání pěstounské péče a následný vývoj dítěte.

KASUISTIKA Č. 1

Následující kasuistika vystihuje aspekt úspěšného fungování dítěte v pěstounské - respektive v poručenské péči. Je názornou ukázkou toho, že podnětné prostředí, byť zabezpečené náhradní rodinou, může být pro dítě přínosné a obohacující v mnoha směrech. Martin, který bude předmětem níže popsané kasuistiky, se v osmi letech dostal do náhradní rodiny, kde se ihned pozitivně zadaptoval. Navázal relativně přirozené vztahy, jak s pěstouny, tak i jejich biologickým synem. Jeho chování je bezkonfliktní a školní prospěch vynikající.

Základní údaje:

jméno:	Martin H.
narozen:	leden 1998
současný pobyt:	v poručenské péči manželů Jaroslava (nar. červenec 1965) a Lenky V. (nar. únor 1969)
biologická matka:	Jana K., vyučena
narozena:	prosinec 1970
biologický otec:	Stanislav D., vyučen
narozen:	leden 1973

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství matky: druhé, bez komplikací

Porod: ve 40. týdnu, bez komplikací, hmotnost 3950g, délka 52 cm

Dosavadní nemoci: nic závažného (pouze běžné dětské nemoci)

Úrazy: žádné

Operace: žádná

Nezl. Martin je naprosto zdravý chlapec. Vyvíjí se zdárně po fyzické a psychické stránce. Neprodělal žádné vážné onemocnění. Neléčí se v žádné specializované zdravotnické ambulanci. Psychologem hodnocen jako dobře se adaptující osobnost.

Rodinná anamnéza:

Martin se narodil z náhodné známosti matky se svobodným mužem. Biologičtí rodiče nikdy spolu nesdíleli společnou domácnost.

Biologická matka nezletilého pochází z neúplné rodiny, je vyučena. Má 3 mladší sourozence, dvě sestry (ročník 1978 a 1982) a jednoho bratra (ročník 1984). Ze studia spisů bylo zjištěno, že bratr matky pobýval do zletilosti v dětském domově.

Matka byla považována za velmi nevyzrálou a nestabilní osobnost, se sklony ke zkratkovitým reakcím, bez uvážení následků svého jednání. Její chování nejevilo znaky dospělého racionálně uvažujícího jedince.

Biologický otec od narození Martina o něj vůbec neprojevil zájem. Se synem se nestýkal, neinformoval se na jeho vývoj. Dárky k obvyklým příležitostem nezakupoval.

Martin má jednoho staršího bratra Milana, ročník 1989. Tento je již samostatný, je absolventem vysoké školy.

Školní anamnéza:

Chlapec si od roku 2004 plní povinnou školní docházku v běžné základní škole. Jedná se o velmi bystrého a chytrého chlapce, který vždy patří mezi nejlepší žáky ve třídě. Je hodně sportovně nadaný. V roce 2010, v 6. třídě přestoupil do sportovně zaměřené základní školy, kde se věnuje závodnímu plavání.

Sociální anamnéza:

Martin byl v **dubnu 1998** svěřen soudem do výchovy matky. Otcí bylo stanoveno na syna výživné. Matka v této době žila s oběma dětmi u své matky. V domácnosti dále vyrůstala nezletilá sestra matky Alžběta, která se připravovala na budoucí povolání.

V **prosinci 1998** přišla na místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí – oznámit nezletilá sestra matky, že matka odešla na diskotéku a po třech dnech se stále nevrátila domů. opustila domácnost a po třech dnech se zatím nevrátila zpět. O děti se stará převážně nezletilá sestra, neboť její matka je vážně nemocná, chodí o francouzských holích a není schopna zajistit péči. Alžběta uváděla, že matka v průběhu těhotenství navštěvovala bary a diskotéky, kouřila a popíjela alkohol. Po třech týdnech po porodu opětovně začala navštěvovat tato zařízení. Spoléhala, že se o její děti postará její matka a nezletilá sestra. Na základě tohoto oznámení a po prošetření sociálních poměrů podal orgán sociálně-právní ochrany dětí k soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu, ve kterém požadoval předání dětí do péče ústavního zařízení. Tomuto návrhu bylo vyhověno. Usnesením byl Martin předán do péče kojeneckého ústavu a jeho bratr Milan do dětského domova. Proti tomuto usnesení se matka odvolala. Soud v přezkumném řízení odvolání matky zamítl a vydané usnesení potvrdil.

Matka o děti v době, kdy pobývaly v ústavním zařízení, projevovala zájem. Měla vytvořeny vhodné podmínky, pro to, aby se děti mohly navrátit zpět. Děti navštěvovala, často telefonovala. V **dubnu 1999** soud rozhodl o zrušení usnesení o nařízení předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu, děti předal do výchovy matky a nad jejich výchovou stanovil dohled.

Do srpna 2001 péče matky vykazovala cyklické výkyvy. Občasně matka konzumovala alkohol. Do bytu si vodila závadovou společnost. Také se stávalo, že opouštěla na několik dnů domácnost a spoléhala, že jí děti pohlídá její sestra Alžběta. Tyto skutečnosti měly stupňující se tendenci. V srpnu 2001 byla matka hospitalizována pro potíže se slinivkou a žlučníkem. O děti se neměl, kdo postarat a děti byly tedy převezeny do krizového centra. Po ukončení hospitalizace si matka děti ze zařízení nevyzvedla a šla raději do restauračního zařízení. Děti si vyzvedla až po opakovaném upozornění krizového centra.

V **říjnu 2001** požádala orgán sociálně-právní ochrany dětí ředitelka mateřské školy, kde docházel Martin, o prošetření poměrů v rodině. Martina vodí do školky převážně jeho starší bratr. Martin chodí do školky nemocný, špinavý, v roztrhaném oblečení. S matkou byla situace probrána a došlo ke sjednání nápravy.

V červnu 2002 upozorňovala orgán sociálně-právní ochrany dětí ředitelka mateřské školy, že matka si Martina několikrát nevyzvedla. Dítě musela dovést domů učitelka. Opětovně bylo na matku apelováno, aby zlepšila své chování. Péče matky o děti se zlepšila.

V únoru 2003 oznámil na orgán sociálně-právní ochrany dětí bratr matky, že tato má v domácnosti tři měsíce odpojený plyn a elektrickou energii. O děti se nestará řádně. Na Vánoce děti neměly ani stromek. Navrhoval nařízení ústavní výchovy. Po prošetření poměrů bylo zjištěno, že matka nehradí Martinovi stravné. Mateřská škola upozorňovala, že dítě je často hladové. Sousedé upozorňovali na špatnou péči matky. Domnívali se, že děti jsou psychicky týrány a jsou hladové. Bylo zjištěno, že matka je často mimo bydliště. O Martina se výhradně staral jeho starší bratr Milan. Dětský pokoj působil nevlídně, v bytě byl zatuchlý zápach, nepořádek a špína. Na základě těchto skutečností podal orgán sociálně-právní ochrany dětí k soudu návrh na vydání předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu, ve kterém požadoval předání dětí do péče ústavního zařízení. Tomuto návrhu bylo vyhověno. Usnesením byly děti předány do péče dětského domova. Obě děti se v dětském domově aklimatizovaly velmi dobře. Matka děti ihned navštívila a dotazovala se, zda bude něco hradit. Na děti se neptala. Byla s nimi asi minutu. S dětmi se nepomazlila, nepřitulila si je k sobě. Působila chladně a vypočítavě.

V květnu 2003 nařídil soud u obou dětí ústavní výchovu. Matka s ústavní výchovou souhlasila. Otec Martina byl v době rozhodování neznámého pobytu.

V srpnu 2003 matka požádala soud o zrušení ústavní výchovy u dětí. Ke svým poměrům sdělila, že žije na ubytovně, je nezaměstnaná, vedena v evidenci úřadu práce. Byla přesvědčená, že má pro děti vytvořeny vhodné podmínky.

V lednu 2004 byl soudem návrh matky zamítnut, jelikož neměla vytvořeny vhodné podmínky pro děti.

V listopadu 2004 zaslal dětský domov na orgán sociálně-právní ochrany dětí žádost o podání soudního návrhu na zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti k Martinovi. Otec o chlapce nejeví nadále žádný zájem, výživné je hrazeno exekučně. Matka naposledy děti navštívila v březnu 2004. Děti jsou inteligentní, nadané. Navrhují, aby Martinovi byla nalezena náhradní rodina. Milan si přeje zůstat v dětském domově.

V prosinci 2004 podal orgán sociálně-právní ochrany dětí k soudu návrh na určení nezájmu rodičů.

V lednu 2005 se dostavila na orgán sociálně-právní ochrany matka, která uvedla, že žije s přítelem v pronajatém rodinném domě. Matka připustila, že děti od března 2004 neviděla, nezakoupila jim žádný dárek k Vánocům či narozeninám.

V únoru 2005 soud rozhodl o určení nezájmu rodičů. Otec o Martina neprojevil do února 2005 žádný zájem. Matka neprojevovala opravdový zájem o syna v době od února 2003 do února 2005.

V červnu 2005 podal orgán sociálně-právní ochrany dětí k soudu návrh na zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti k Martinovi.

V září 2005 byli soudem rodiče zbaveni k Martinovi rodičovské zodpovědnosti.

V lednu 2006 podal orgán sociálně-právní ochrany dětí žádost na krajský úřad o zprostředkování náhradní rodinné péče Martinovi.

V lednu 2006 byli poradním sborem kraje vybráni pro Martina vhodné pěstouni. Jde o manželé Jaroslava V. a Lenku V. Tito si podali v dubnu 2003 žádost na krajský úřad o zprostředkování nezrušitelného osvojení. Manželství uzavřeli v roce 1989, jedná se o manželství první. Pochází z něj dcera Jana, ročník 1991, která tři dny po porodu zemřela pro neprůchodnost střev. V roce 1993 se narodil syn Ladislav. Obě děti se narodily císařským řezem. Další děti již lékaři manželům nedoporučovali. Jaroslav V. je vyučen v oboru mechanik – opravář důlních strojů a zařízení. Pracuje jako horník, je zdravý. Pochází z rozvedené rodiny, má tři sourozence. S otcem se nestýkal. Lenka V. je vyučena v oboru cukrářka, pracovala jako šička, uklízečka. Nyní nezaměstnaná, vedena v evidenci úřadu práce. Je zdravá. Pochází z rozvedené rodiny, má dva sourozence. S otcem se stýkala. Manželé žijí se synem Jaroslavem (ročník 1993) v obecním bytu 3 + 1, I. kategorie. Syn manželů Jaroslav si přál mít sourozence, má výborný prospěch. Manželé jsou vyzrálým párem, zkušenými rodiči, vysoce tolerantní, respektující výchovné postoje, zároveň jsou cílevědomí, zodpovědní a obětaví.

Od února 2006 tráví Martin pěstounů víkendové pobyty.

V březnu 2006 byl Martin na základě správního rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřen do předpěstounské péče manželů Jaroslava V. a Lenky V.

V dubnu 2006 podali manželé k soudu návrh na zrušení ústavní výchovy u Martina a svěřením chlapce do jejich poručenské péče.

V červnu 2006 soud zrušil u Martina ústavní výchovu. Poručníky chlapce se stali manželé Jaroslav V. a Lenka V. Rovněž soud změnil příjmení Martina na příjmení poručníků.

Martin se u náhradních rodičů ihned aklimatizoval velice dobře. Byl velice vřele přijat synem manželů. Oba chlapci mají společný pokoj. Péče poručníků je nadmíru řádná. Tito řádně spolupracují se školou, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a lékařem. Chlapci se hodně věnují. Jezdí na různé výlety a dovolené. Rádi sportují. Považují ho za vlastního.

Zvažují možnost nezrušitelného osvojení. Martin se u poručníků cítí spokojený. Biologičtí rodiče o Martina nejeví žádný zájem. Martin se občasně stýká se svým polorodým bratrem Milanem. Péče o Martina je orgánem sociálně-právní ochrany dětí hodnocena jako řádná. Tento náhradní rodinu v pravidelných intervalech navštěvuje. Také se dotazuje na zdravotní stav a školní prospěch chlapce. Nebyly zaznamenány žádné negativní skutečnosti.

V roce 2011 si manželé Jaroslav V. a Lenka V. podali ke krajskému úřadu žádost o svěření dalšího dítěte do pěstounské péče. V měsíci květnu byli manželé informováni krajským úřadem o vhodnosti stát se pěstouny dvouleté holčičky.

KASUISTIKA Č. 2

Následující kasuistika se zabývá příbuzenskou pěstounskou a následně poručenskou péčí. Jedná se o případ Žanety S., která byla svěřena do péče své sestry Marie G. Dítě se v náhradní rodině vyvíjí zdárně. Má vybudovány přirozené pozitivní vztahy.

Základní údaje:

jméno:	Žaneta S.
narozena:	květen 1999
současný pobyt:	v poručenské péči své sestry Marie G. (ročník 1978)
biologická matka:	Dana V., základní vzdělání
narozena:	duben 1962
zemřela:	leden 2010 (cirhóza jater)
biologický otec:	Daniel B., vyučen
narozen:	říjen 1970

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství matky: třetí, bez komplikací

Porod: druhý, spontánně hlavičkou, v termínu, hmotnost 2540g, délka 45 cm, vrozená srdeční vada, chudokrevnost.

Dosavadní nemoci: korigovaná vrozená srdeční vada

Úrazy: žádné

Operace: žádná

Žaneta je nyní v pořádku. Srdeční vada se s věkem zlepšuje. Dívka dochází na pravidelné kontroly do kardiologické ambulance. Zdárně se vyvíjí po fyzické a psychické stránce.

Rodinná anamnéza:

Žaneta se narodila s nesezdaného soužití rodičů, kteří spolu sdíleli společnou domácnost. Byla nejmladším dítětem, které se matce narodilo.

Rodiče Žanety nadměrně zneužívali alkohol. Jejich postoj k výchově dcery byl víceméně laxní.

Školní anamnéza:

V roce 2004 nastoupila Žaneta do mateřské školy. Ve školním roce 2004/2005 si začala plnit povinnou školní docházku v běžné základní škole.

Žaneta nadále dosahuje ve škole výborného prospěchu. Dochází do pěveckého a tanečního kroužku.

Osobní anamnéza:

V červnu 1999 byla přijata Žaneta do kojeneckého ústavu ze zdravotně – sociálních důvodů. Dítě se narodilo se srdeční vadou, vyžaduje zvýšenou péči. S matkou byla špatná domluva, byla arogantní. Soustavně se domáhala propuštění dítěte na tzv. revers.

V červenci 1999 byla Žaneta z kojeneckého ústavu propuštěna. Matka měla pro dítě vytvořeno potřebné zázemí. Přislíbila, že bude s dítětem docházet pravidelně na kardiologii.

V lednu 2000 informovala dětská lékařka, že matka v listopadu 1999 nedošla s Žanetou do poradny, ani se neomluvila. Lékařka se jí pokoušela opakovaně vyzvat, ovšem bezvysledně. Následně provedl orgán sociálně-právní ochrany dětí sociální šetření. Matka uváděla, že předvolání od lékařky neobdržela. Byla poučena, aby se ihned dostavila s dítětem k dětské lékařce. Matka následně docházela řádně k dětské lékařce, dále také na kardiologii.

V září 2000 oznámila Policie ČR orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že zasahovala na základě anonymního hlášení v domácnosti matky, v nočních hodinách. Bylo zjištěno, že Žaneta byla v bytě sama a křičela. Rodiče odešli do restauračního zařízení. Rodiče byli objeveni v jednom z místních restauračních zařízení. Na popud Policie ČR se vrátili domů. Následně rodiče uvedli orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že Žanetu jim hlídala 13-letá otcova dcera.

V říjnu 2000 sdělila dětská lékařka, že matka dochází s dítětem na prohlídky. Dítě neprospívá tak dobře, ale to je kvůli srdeční vadě.

V listopadu 2001 nastoupil otec Žanety do výkonu trestu odnětí svobody.

V dubnu 2002 dostal orgán sociálně-právní ochrany dětí anonymní podnět, že matka popíjí ve zvýšené míře alkoholické nápoje.

V květnu 2002 byla matka orgánem sociálně-právní ochrany dětí zastižena v podnapilém stavu. Žanetu měla u své zletilé dcery Marie G., která žije ve stejném vchodu. Byla navštívena zletilá dcera matky Marie, u které se Žaneta nacházela. Marie oznámila, že pokud si chce matka „vypít“, tak Žanetu jí dá na hlídání. Matka následně při osobním pohovoru na orgánu sociálně-právní ochrany dětí uvedla, že má dluh na nájmu a bude se stěhovat se Žanetou k dceři Marii.

V říjnu 2002 byla matka zastižena orgánem sociálně-právní ochrany dětí opakovaně v podnapilém stavu. S péčí o dceru jí vypomáhala vdaná dcera Marie, která měla vychovávala syna Jiřího (ročník 1999).

V lednu 2003 hovořil orgán sociálně-právní ochrany dětí s Marií G. a jejím manželem Jiřím G. (ročník 1978). Tito se prakticky o Žanetu starají, když její matka požívá ve zvýšené míře alkoholické nápoje. Zvažovali, že by dceru převzali do své péče. Matka závislost na alkoholu popírala.

V březnu 2003 podal orgán sociálně-právní ochrany dětí k soudu návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu, neboť matka odešla z domácnosti a ponechala Žanetu naprosto bezprizorní. Žaneta byla svěřena do výchovy své sestry Marie a jejího manžela.

V dubnu 2003 podali manželé Marie G. a Jiří G. k soudu návrh na svěřeni Žanety do své péče.

V květnu 2003 opustila matka Žanety definitivně domácnost dcery Marie. Marie umožňovala matce kontakt se Žanetou. Ovšem matka chodila v podnapilém stavu a byla často vulgární. Změna výchovného prostředí Žanetě prospěla. Ta byla při kontaktu přátelská, veselá a povídavá. Kardiologická vada se zlepšila.

V červenci 2003 byla Žaneta soudem svěřena do výchovy manželů Marie G. a Jiřího G. Matka i otec Žanety s tímto souhlasili. Rodičům výživné nebylo stanoveno.

V letech 2004 a 2005 matka o Žanetu jevila nepravdivý zájem. Pokud přišla, tak byla v podnapilém stavu. Sestra s manželem se o Žanetu starají řádně.

V březnu 2006 podali manželé Marie G. a Jiří G. návrh k soudu na svěřeni Žanety do pěstounské péče. Rodiče dívky nepracují, žijí spolu v lese. Přijdou tak dvakrát až třikrát za rok. Dítě po nich neteskní. Bylo zjištěno, že manželé Marie G. a Jiří G. jsou podmíněně odsouzeni za úvěrový podvod. U Jiřího G. se jednalo o opakovanou trestnou činnost. **V září 2006** vzali manželé G. svůj návrh zpět.

V roce 2007 se otec nezajímá o Žanetu tři roky. Matka občas dceru navštíví, stále konzumuje alkohol. Renáta má výborný prospěch. Péče je řádná.

V říjnu 2007 podali manželé G. opětovný návrh k soudu na svěřeni Žanety do pěstounské péče manželů. Nicméně péče o dívku je řádná.

V listopadu 2007 byla Žaneta soudem svěřena do pěstounské péče své sestry, Marie G. Matka s rozhodnutím souhlasila. Otec se k jednání nedostavil, ačkoliv byl vyrozuměn, neomluvil se. Rodičům nebylo stanoveno k rukám úřadu práce výživné.

V roce 2009 se dcera Marie G. pokoušela matce nezl. Žanety pomoci, vzala si jí k sobě, ovšem tato nebyla schopna respektovat pravidla a domácnost po několika dnech opustila.

V listopadu 2010 podala Marie G., pro dlouhodobý nezájem otce o Žanetu (4 roky) k soudu, návrh na zbavení otce rodičovské zodpovědnosti. Otec žil neznámo kde, byl bezdomovec.

V březnu 2001 byl otec soudem zbaven rodičovské zodpovědnosti k Žanetě.

V březnu 2011 podala Marie G. k soudu návrh na ustanovení poručníka Žanetě.

V květnu 2011 byla Žaneta svěřena soudem do poručenské péče své sestry Marie G.

Žaneta se stále nachází v příbuzenské poručenské péči své sestry Marie G. Po zesnutí matce pobírá sirotčí důchod. Žaneta prospívá u své sestry po všech stránkách dobře. Školní prospěch má dobrý, nečiní výchovných problémů. Spolupráce Marie G. se školou a lékaři je vynikající. Marie G. jsou s manželem nezaměstnaní, vedeni v evidenci úřadu práce. Manžel byl uznán invalidním důchodcem. Jelikož nesplňoval potřebnou dobu pojištění, nevznikl mu nárok na výplatu invalidního důchodu. Syn manželů G., Jiří se rovněž vyvíjí dobře. Řádně dochází do školy, nečiní výchovných problémů. Žaneta pojímá Jiřího jako svého bratra.

KASUISTIKA Č. 3

Následující kasuistika je popisem zdárného vývoje dítěte v pěstounské rodině. Jedná se o dívku, která má diagnostikován Downův syndrom. I přes tento handicap se daří pěstounce zajišťovat Janě řádnou a podnětnou péči. Dívka prospívá v pěstounské rodině velmi dobře. V rámci svých možností se rozvíjí.

Základní údaje:

jméno:	Jana D.
narozena:	červen 2001
současný pobyt:	v pěstounské péči Libuše Z. (nar. červen 1944). Pěstounka pochází ze tří dětí, je dvakrát rozvedená. Z prvního manželství, které trvalo 6 let, neměla děti. Z druhého manželství, které trvalo 24 let, se narodily celkem čtyři děti. Po rozvodu měla od roku 1992 přítele, který v roce 2001 zemřel. Pěstounka má základní vzdělání. Pracovala jako pěstounka, pečovatelka, uklízečka, kuchařka, prodavačka, svačkářka. Nekouří, nepožívá alkoholické nápoje.
biologická matka:	Ilona R., základní vzdělání
narozena:	květen 1975
biologický otec:	Pavel V., vyučen
narozen:	říjen 1958
zemřel:	rok 2010 (infarkt)

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství matky:	první
Porod:	ve 40. týdnu, bez komplikací, hmotnost 3350g, délka 50 cm
Diagnóza:	Morbus Down, těžká mentální retardace
Dosavadní nemoci:	nic závažného (pouze běžné dětské nemoci)
Úrazy:	žádné

Operace: žádná

Jana je pravidelně sledována v neurologické ambulanci. Je pravidelně rehabilitována.

Rodinná anamnéza:

Jana D. se narodila jako prvorozené dítě z nesezdaného partnerského vztahu, který trval do roku června 2003. Rodiče o Janu nejeví prakticky od jejího narození žádný zájem.

Jana má bratra Richarda, který se narodil v březnu 2003. Tento byl v listopadu 2003 svěřen do výchovy matky. Otcí bylo stanoveno na chlapce výživné. Chlapec je zdravý, plní si povinnou školní docházku.

Školní anamnéza:

Jana docházela **od září 2007 do června 2008** do přípravného stupně speciální základní školy.

V září 2009 nastoupila do prvního ročníku speciální základní školy, kde je vzdělávána podle vzdělávacího programu „Pomocná škola a přípravný stupeň pomocné školy“.

Dívka je vyučována podle individuálního vzdělávacího plánu, který je pololetně vyhodnocován. Má asistentku pedagoga. Jana částečně zvládá předkládané úkoly, pracuje s trvalou pomocí. Pro zvládnutí úkolu vyžaduje nácvik a časté opakování. V dětském kolektivu je spokojená. Účastní se školních akcí. Domácí úkoly má vypracované s pečlivou dopomocí. Má školní pomůcky nad rámec povinné výbavy. Pěstounka pravidelně konzultuje pokroky dítěte a společně se radí o vhodném dalším postupu. Zajímá se o prospěch dítěte. Absence je minimální. Veškerou absenci má dívka omluvenou.

Sociální anamnéza:

Od července 2001 do května 2002 pobývala Jana v kojeneckém ústavu. Zde byla umístěna na základě písemné dohody uzavřené s matkou. Důvodem uzavření dohody byl zdravotní stav dítěte – Downův syndrom. Matka se obávala, že by péči o takto znevýhodněné dítě sama nezvládla.

V červnu 2002 byla Jana přemístěna do dětského domova pro postižené děti, a to ze zdravotně – sociálních důvodů, na žádost rodičů. Matka nadále uváděla, že by péči

o handicapovanou Janu nezvládala. Širší rodina děvče odmítla. Rodiče o dceru nejevili žádný zájem.

V březnu 2003 dali rodiče před orgánem sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností souhlas s umístěním dcery do pěstounské péče. Oba rodiče byli přesvědčeni, že by péči o Janu nezvládli.

V srpnu 2003 byla poradním sborem kraje vybrána k Janě vhodná pěstounka. Jednalo se o Libuši Z., ročník 1944. V pěstounské péči již měla Dominika, ročník 1997, který byl rovněž zdravotně znevýhodněný – těžká psychomotorická retardace. S chlapcem žila sama v obecním bytě o velikosti 3 + 1, I. kategorie. Její zdravotní stav byl dobrý. Nikdy nebyla trestána ani řešena přestupkovou komisí. Péči o Dominika zvládala bez problémů.

V srpnu 2003 si Libuše Z. převzala „na zkoušku“ Janu do své péče.

V září 2003 byla Jana správním rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřena do předpěstounské péče Libuše Z. Jana si vytvořila velmi pozitivní citový vztah k Libuši Z. Libuše Z. dospěla po zralé úvaze k závěru, že si nezl. Janu ponechá, bude ji vychovávat.

V listopadu 2003 podala Libuše Z. k soudu návrh na svěřením Jany D. do pěstounské péče. Jana prospívala u Libuše Z. dobře po všech stránkách, začínala samostatně chodit, komunikovat. Cítila se v domácnosti spokojená. Byla krmena, celodenně užívala pleny. Neprodělala žádné závažné onemocnění. Libuše Z. s dětmi jezdila na výlety. Zprvu na Janu žárilil, nyní již je vše v pořádku. Jana navštěvovala denní stacionář pro handicapované děti. Dítě je řádně naočkováno.

V listopadu 2004 byla Jana soudem svěřena do pěstounské péče Libuše Z.

V prosinci 2004 bylo otci soudem stanoveno výživné pro nezl. Janu ve výši 400 Kč měsíčně, a to na účet úřadu práce. Matce výživné stanoveno nebylo.

V listopadu 2010 převzala Libuše Z. do poručenské péče Hanu (ročník 2004). Tato je mentálně handicapovaná. Pobírá příspěvek na péči ve výši 9000 Kč měsíčně.

Jana je tichá, klidná a nekonfliktní dívka. Řádně si plní povinnou školní docházku. Pěstounka řádně spolupracuje se školou a lékaři. S dívkou má velkou trpělivost. Je patrné, že jí na Janě moc záleží. Pěstounka se nejen Janě, ale i Dominikovi a Haně hodně věnuje, jezdí společně na výlety. Její péče o děti je excelentní.

Jana nosí pleny, musí být krmena. Zná jen pár jednoduchých slov, neartikuluje. Vyžaduje celodenní dohled. Jana je poživatelkou příspěvku na péči ve výši 6.000 Kč měsíčně.

Po dobu, kdy je Jana svěřena do pěstounské péče, se ani otec ani matka o dívku nezajímali. Otec Jany zemřel v roce 2010 na infarkt.

KASUISTIKA Č. 4

Tato kasuistika popisuje okolnosti, kdy může být využita příbuzenská pěstounská péče. Jedná se o situaci, kdy se matce - mentálně handicapované uživatele domova pro osoby se zdravotním postižením, narodilo dítě, o něž se není schopna postarat. S největší pravděpodobností je domnělým otcem uživatel stejného ústavního zařízení, kde pobývá matka. Tento ovšem v rodném listu nefiguruje.

Základní údaje:

jméno: Kateřina J.
narozena: listopad 2011
současný pobyt: v pěstounské péči prarodičů Zdeňky O. (nar. říjen 1968) a Lubomíra O. (nar. září 1964)

biologická matka: Pavlína O., základní vzdělání
narozena: leden 1989

biologický otec: neuveden, pravděpodobně uživatel domova pro osoby se zdravotním postižením, kde pobývá matka

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství matky: první
Porod: ve 40. týdnu, císařským řezem, hmotnost 3250g, délka 48 cm
Diagnóza: genetická vada
Dosavadní nemoci: nesnášenlivost laktózy
Úrazy: žádné
Operace: žádná

U Kateřiny byla v průběhu těhotenství genetickým vyšetřením zjištěna ztráta genetického materiálu v oblasti krátkého raménka 16. chromozomu, která se obvykle projevuje vývojovým opožděním a mentálním postižením různého stupně. Mohou se také vyskytnout některé rysy poruch autistického spektra. Jana je pravidelně sledována v neurologické ambulanci. Je pravidelně rehabilitována. Znamky a příznaky postižení jsou velmi variabilní. Vývoj Kateřiny bude nadále sledován genetickými vyšetřeními.

V dubnu 2012 podstoupila Kateřina genetické vyšetření. Je zdravá, vyvíjí se zcela standardně. Prozatím je vše v pořádku. Uvidí se, jak bude pokračovat její další vývoj.

Školní anamnéza:

Kateřina není doposud školou povinné dítě.

Rodinná anamnéza:

Matka má diagnostikovanou lehkou mentální retardaci s poruchami chování. Dále trpí myopií a skoliózou. Je absolventkou zvláštní školy, vyučila se kuchařkou, od listopadu 2008 plně invalidní. Od dětství léčena v psychiatrické ambulanci, klidná, simplexní osobnost. Není schopna samostatné existence, sociální selhávání. Zcela odkázána na pomoc pečující osoby. Tento stav je trvalý, nelze očekávat budoucí zlepšení. Je nestarší ze šesti sourozenců (mladší bratr je také mentálně handicapovaný a pobývá v ústavním zařízení), poté následují tři mladší sestry a nejmladší bratr.

Prarodiče Kateřiny žijí v obecním bytu o velikosti 4 + 1, I. kategorie. Domácnost je absolutně v pořádku. Kateřina zde má vytvořeno veškeré potřebné zázemí. Prarodičům se celkem narodilo šest dětí. Prarodiče vychovávají doposud tři děti, a to Miroslava (ročník 2006), Šárku (ročník 1998) a Ninu (ročník 1994). Dále v jejich domácnosti žila zletilá dcera Petra (ročník 1992). Syn Jaroslav, ročník 1990 – žije v domově pro osoby se zdravotním postižením. Prarodiče jsou zdraví. Dědeček Kateřiny je zaměstnán jako obráběč kovů. Jako bývalý horník pobírá rentu. Oba nebyli nikdy soudně trestáni.

Sociální anamnéza:

V říjnu 2011 se na orgán sociálně-právní ochrany dětí obrátila babička tehdy ještě nenarozené Kateřiny. Uvedla, že má mentálně handicapovanou dceru Pavlínou O., která pobývá v domově pro osoby se zdravotním postižením. Dcera otěhotněla v tomto ústavním zařízení s jedním uživatelem. Dcera se není schopna o dítě starat. Proč nedošlo k ukončení těhotenství v raném stádiu, není ve spise uvedeno. Zdeňka O. uvedla, že dceru mají nyní doma. Na začátku listopadu 2011 má dcera nastoupit do porodnice, kde jí bude vykonán porod císařským řezem. Prarodiče mají zájem převzít dítě po narození do své péče. Zdeňka O. nastoupí společně s dcerou do nemocnice. Při této příležitosti jí bude vykonána sterilizace a zastavena laktace. Sterilizace byla indikována a schválena psychiatrem.

Paní Zdeňka O. sdělila, že pracovala jako ostraha. V práci dala výpověď, aby mohla pečovat o narozené dítě. Kateřinu. Dcera Pavlína O. není zbavena ani omezena ve způsobilosti k právním úkonům.

V listopadu 2011 se prarodiče dostavili na orgán sociálně-právní ochrany dětí. Uvedli, že se jim narodila vnučka Kateřina. Jejich dceru Pavlína O. ví, že porodila dceru. Občas se na Kateřinu přijede podívat, a to je vše. U Pavlíně O. se vyskytly poporodní deprese. Byla zahájena psychiatrická intervence a nasazena příslušná medikace. S prarodiči byly probány možné varianty úpravy výchovy a výživy ke Kateřině.

V polovině listopadu 2011 byl s matkou Pavlínou O. sepsán na orgánu sociálně-právní ochrany dětí protokol, ve kterém uvedla, že se nemůže o Kateřinu starat. Souhlasí, aby péči o Kateřinu převzali její rodiče.

Prarodiče podali **v polovině listopadu 2011** návrh k soudu na nařízení předběžného opatření dle § 74 občanského soudního řádu. Požadovali, aby Kateřina byla předběžně předána do jejich péče. V této době si prarodiče k soudu podali návrh na svěření Kateřiny do pěstounské péče.

Na konci listopadu 2011 nahlásila Zdeňka O. orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že hovořila se sociální pracovnící ústavního zařízení, kde nyní pobývá Pavlína O., o jejím omezení způsobilosti k právním úkonům. Ústavní zařízení údajně není nakloněno k této záležitosti. Vedou uživatele k co největší samostatnosti a nehodlají je nikterak omezovat.

V lednu 2012 provedl orgán sociálně-právní ochrany dětí u prarodičů sociální šetření. Babička uvedla, že domnělý otec zaslal Kateřině svou fotku a balíček k vánocům. Zdeňka O. s tímto mužem hovořila. Je si vědom toho, že není uveden v rodném listu Kateřiny. Sdělil,

že by nebyl schopen se o Kateřinu postarat. Zdeňka O. byla orgánem sociálně-právní ochrany dětí poučena o určení otcovství a právních důsledcích.

V lednu 2012 byla Kateřina soudem svěřena do pěstounské péče Zdeňky O. a Lubomíra O. Matka se osobně dostavila k jednání v přítomnosti sociální pracovnice. S výrokem rozsudku souhlasila.

Kateřina v pěstounské péči prarodičů prospívá velmi dobře. Zatím se po zdravotní stránce vyvíjí dobře. Prarodiče svou pěstounskou roli zvládají výborně. Babička je s děvčátkem na rodičovské dovolené. Oba prarodiče řádně spolupracují s lékaři a orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

KASUISTIKA Č. 5

Tato kasuistika popisuje příběh chlapce Tomáše, který byl v roce 2002 svěřen do poručenské péče, kde pobýval do roku 2007. Na základě přání poručnice byla u chlapce v roce 2007 zrušena poručenská péče a nařízena ústavní výchova. Pro chlapce se v této době zhroutil celý svět. Odchod z náhradní rodiny se projevil negativně na jeho psychickém stavu. Dodnes je opakovaně hospitalizován v psychiatrických léčebnách. Při každých návštěvách, které provádí orgán sociálně-právní ochrany dětí, se chlapec dotazuje na „matku“ (bývalou poručnici).

Lze tedy říci, že došlo k absolutnímu selhání pěstounské – respektive poručenské péče. Vyvstává otázka, zda tento stav byl způsoben vlivem poručnice nebo vlivem dítěte. Ovšem poručnice by měla být natolik zdatná, aby případné problémy dítěte zvládla, případně se obrátila na příslušné instituce a využila jejich pomoci. Toto z celé situace nevyplývalo. V chování poručnice byl cítit emoční chlad, lhostejnost a nezájem řešit problémy s Tomášem.

Pro dokreslení celého případu stojí za zmínku uvedení, že o pěstounech již bylo psáno v kapitole 2.9 - Zánik pěstounské péče (viz. případ Heleny A.).

Základní údaje:

jméno: Tomáš D.
narozen: září 1993

současný pobyt: prodloužena ústavní výchova do 19 let věku, svěřen do domova pro osoby se zdravotním postižením, nyní pobývá v psychiatrické léčebně.

biologická matka: Ludmila D., základní vzdělání
narozena: srpen 1956

biologický otec: Maxmilián D., základní vzdělání
narozen: březen 1949
zemřel: rok 2006

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství matky: dítě ze sedmého těhotenství, předcházely dva porody a čtyři interrupce. Průběh těhotenství není znám. Lze však předpokládat, že matka požívala alkohol.

Porod: porod v termínu, překotný, zkalena plodová voda, alterace ozev, novorozenec asfyktický, cyanotický, hypotonický, Apgar score 3,6,8. Porodní váha 3.300 g a výška 49 cm. Pro podezření na adnátní pneumonii přeložen na dětskou kliniku. Propuštěn v říjnu 1993 s dg. DSK, stenozie plicnice, hypocalcémie, draft. Claviculae l.sin, pedes calcaneovalgi, zhoršující se srdeční vada.

Psychomotorický vývoj do 3 let: do 1 roku: značné opoždění
do 2 let: přetrvává velké opoždění z důvodu srdeční vady, pouze sedí, když se snaží lézt, je ihned unavený, cyanotický
do 3 let: po rekonvalescenci dochází ke zlepšení ve vývoji, hlavně v hrubé a jemné motorice.

Úrazy: žádné

Operace: v roce 1996 operace Fallotovy tetralogie (radikální korekce s použitím transanulární záplaty)

Psychiatrické hodnocení: **Rok 2008** - chlapec je hysterický, nezvládnutelný, agresivní projevy vůči ostatním dětem, nižší frustrační tolerance, zlostné reakce, v afektu opozičnictví, neochota se podřizovat, tendence nerespektovat pravidla a hranice, sklon k agresivitě verbální i brachiální, emočně deprivovaný,

nerovnoměrný vývoj, mentální retardace, opakovaně fyzicky napadal personál. Dg. Jiné problémy spojené s výchovou – institucionální (ústavní) výchova,. Medikován. Doporučeno zvážit školní docházku a integraci tak, aby dítě nemuselo střídat více prostředí – dětský domov s internátem.

Rok 2009 – chlapec poznamenán chronickou emoční deprivací. Mezi vrstevníky se projevuje značnou sociální neobratností, na podkladě smyslového defektu s výrazným opožděním vyjadřovacích schopností a také emoční deprivace trpí nutkavou dotekovou aktivitou. Pro osahávání je v kolektivu odmítán. Snažil se neustále získávat jakoukoliv pozornost i negativní, stával se tak snadným terčem šikany. Značná afektivní labilita s náhlými výkyvy bez adekvátního spouštěcího impulsu. Není schopen seberegulace na rozumové úrovni. Medikován. Pracuje se léčebnými prostředky na snížení instability, impulzivity a eliminace agresivity. Není schopen samostatného života.

Současná diagnóza: stav po poporodní dětské mozkové obrně, střední mentální retardace spojená s poruchami chování, smíšená porucha chování a emocí, porucha aktivity a pozornosti s agresí, nedoslýchavost, vada výslovnosti a srdeční onemocnění zvaným Fallotova tetralogie (stav po operaci).

Chlapec vyžaduje intenzivní odbornou zdravotní péči. Z výše uvedených důvodů není schopen samostatného života a je odkázán na pomoc a péči cizích osob. Poživatel plného invalidního důchodu a příspěvku na péči.

Rodinná anamnéza:

Manželství rodičů bylo rozvedeno v roce 1993 rozvedeno, tedy ještě před narozením Tomáše. Po rozvodu manželství byla Johana svěřena do výchovy matky. Jelikož se chlapec narodil po rozvodu manželství, a to v zákonem stanovené lhůtě splňující domněnku otcovství, byl otcem chlapce do rodného listu zapsán bývalý manžel matky.

Tomáš je nejmladším z dětí, které se narodily matce. Bližší podrobnosti o všech sourozencích nebyly zjištěny. Pouze bylo vyčteno, že Tomáš má bratra Jana (ročník 1982), který pobýval z důvodů výchovných problémů v dětském domově a sestru Johanu (ročník

1989), u které byla nařízena ústavní výchova a pobývala v dětském domově. Oba dva sourozenci byli podle dokumentace zdraví.

Oba rodiče byli hodnoceni jako simplexní osobnosti s nadměrným abusem alkoholu.

Školní anamnéza:

Tomáš byl v roce 2001 zařazen do přípravného stupně ve zvláštní škole internátní pro sluchově postižené. Ve škole pobýval od pondělí do pátku. Učivo zvládal dobře, měl potíže s jemnou motorikou. Často se dožadoval pozornosti dospělých, obtížně navazoval kamarádské vztahy, občas býval vznětlivý. Neomluvenou absenci neměl.

Ve školním roce 2004/2005 vyučován doma poručnicí. Změna mu prospěla.

Ve školním roce 2005/2006 docházel do 5. třídy běžné základní školy v místě bydliště. Jeho prospěch byl průměrný. Měl důtku třídního učitele za nekázeň.

Ve školním roce 2006/2007 došlo ve škole k výraznému zhoršení prospěchu. Chlapec se nezačlenil do kolektivu, měl velké adaptační problémy. Objevily se výkyvy v chování dítěte, velké problémy s docházkou do i ze školy – toulal se, domů docházel často až večer.

Ve školním roce 2010/2011 si Tomáš plnil devátý rok povinné školní docházky.

Ve školním roce 2011/2012 nastoupil do prvního ročníku praktické školy při výchovném ústavu pro mentálně znevýhodněnou mládež. Docházku do školy ukončil v měsíci březnu 2012, neboť byl přemístěn do domova pro osoby se zdravotním postižením.

Sociální anamnéza:

V říjnu 1994 svěčil soud Tomáše do výchovy matky. Nad výchovou Tomáše a Johany byl stanoven soudní dohled, neboť v péči matky byly konstatovány nedostatky. Již v této době matka nadměrně požívala alkohol.

Tomáš s Johanou byli matce odebráni z péče **v listopadu 1994**, a to na základě soudem vydaného předběžného opatření dle § 76a občanského soudního řádu. Orgánem sociálně-právní ochrany dětí bylo zjištěno, že matka zanedbávala péči o děti. V bytě byl nepořádek, zápach, sousedé si na chování matky neustále stěžovali. Matka byla často opilá. Chlapec byl umístěn do nemocnice, neboť bylo zjištěno, že má na těle hematomy, oděrky a trpěl infekčním zánětem. Po uzdravení byl ještě téhož měsíce předán do péče dětského domova.

V březnu 1995 soud nařídil u Tomáše a Johany ústavní výchovu, neboť se matce nepodařilo do této doby uspořádat si své poměry tak, aby převzala děti zpět. Matka

s navržením ústavní výchovy nesouhlasila, otec navrhl nařídit ústavní výchovu. Oba rodiče nadměrně zneužívali alkohol. Otec se živil převážně krádežemi, vozil odpadní suroviny do sběru. Chlapec byl přemístěn do speciálního domova pro zdravotně znevýhodněné děti. Johana byla umístěna do dětského domova pro „zdravé děti. Sourozenci byli tedy rozděleni. V době, kdy bylo rozhodováno o výchově Tomáše a Johany, pobýval již jejich bratr Jan, důvodů výchovných problémů, v dětském domově.

V roce 1998 doporučili psycholog a dětský lékař svěřit Tomáše do pěstounské péče, zejména pro pěstouny trpělivé, obětavé a ochotné k další spolupráci s odborníky (dětskými lékaři, psychology, pedagogy, logopedy a jinými). Je nutné počítat s omezenými možnostmi dítěte.

V roce 1998 podal orgán sociálně-právní ochrany dětí žádost na krajský úřad o zprostředkování náhradní rodinné péče Tomášovi.

V srpnu 2001 byli poradním sborem krajského úřadu vybráni pro Tomáše vhodní pěstouni. Jednalo se o manželé Jindřicha L. (ročník 1943) a Martu L. (ročník 1945). Šlo o zkušené pěstouny, kteří od roku 1980 vykonávali funkci pěstounů v zařízení pro výkon pěstounské péče, které provozovali ve vlastním rodinném domě. Jindřich L. měl středoškolské vzdělání s maturitou, mimo zaměstnání pěstouna byl i osobou samostatně výdělečně činnou. Marta L. měla středoškolské vzdělání s maturitou, poživatelka starobního důchodu. Manželství uzavřeli v roce 1965, ze kterého se narodily dvě děti (syn – ročník 1966, dcera – ročník 1969). V roce 2001 zajišťovali pěstouni péči o dvě dívky, které jim byly jako nezletilé svěřeny do pěstounské péče (ročník 1982, ročník 1983), které se připravovaly na své budoucí povolání. Dále měli v pěstounské péči nezletilou Petru (ročník 1986) a nezletilého Romana (ročník 1988). Mimo jednu dívku byly všechny děti zdravotně znevýhodněné. Orgán sociálně-právní ochrany dětí hodnotil péči pěstounů o děti jako řádnou. Nikdy nebyli trestně stíháni ani projednávání pro spáchání přestupku. Vztah s dětmi měli vždy dobrý.

V srpnu 2001 si převzali pěstouni Tomáše. Chlapec se sžil s pěstounskou rodinou velmi dobře. Pěstouny nazýval „maminko a tatínku“.

V září 2001 byl Tomáš na základě správního rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřen do předpěstounské péče manželů Jindřicha L. a Marty L.

V lednu 2002 podali manželé k soudu návrh na zrušení ústavní výchovy u Tomáše a svěřením chlapce do jejich pěstounské péče.

V listopadu 2002 soud zrušil u Tomáše ústavní výchovu. Chlapec byl svěřen do výchovy pěstounů Jindřicha L. a Marty L.

V září 2003 podali pěstouni k soudu návrh na zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti k Tomáši, neboť biologičtí rodiče nejevili o chlapce žádný zájem, žádným způsobem se nekontaktovali. Biologický otec nikdy syna neviděl.

V únoru 2004 rozhodl soud o jejich zbavení rodičovské zodpovědnosti k Tomáši. Oba rodiče s návrhem pěstounů souhlasili.

V dubnu 2004 přijela Tomáše navštívit na dva dny jeho sestra Johana. Zda se sestra nadále stýkala s Tomášem, není již uvedeno.

V květnu 2004 byli poručníky Tomáše soudem ustanoveni pěstouni, Jindřich L. a Marta L.

V červnu 2004 poručník Tomáše, Jindřich L. náhle zemřel. Po smrti manžela pečovala nadále o děti Marta L.

V roce 2005 poručnice začíná na Tomáši pozorovat, že bývá bezdůvodně arogantní a vznětlivý. **V červnu 2005** poručnice oznámila, že výkyvy chování se u Tomáše již nevyskytují. Chlapec je zvědavý, snaživý, pozitivně naladěný. Je zdravý, v pořádku.

V květnu 2006 poručnice uvedla, že chlapec se zhoršil ve škole, jinak bylo vše v pořádku.

V listopadu 2006 poručnice oznámila orgánu sociálně-právní ochrany dětí, že Tomáš začíná být údajně velice zvláštní a problémový. Sdělila, že je často hysterický, jedná nepřiměřeně. Měla za to, že k jejich rodině nepřilnul, nazývala jej „stádové dítě“, kterému je nejlépe ve velkém kolektivu dětí, kde zapadne. Dle ní je chlapec snadno ovlivnitelný, myslela si, že jí nerespektuje. Hodnotila ho jako „vlezlého a dotěrného“ člověka, který se neumí chovat. Obávala se, že jí párkrát odcizil drobné peníze z peněženky. Poručnice uvedla, že se zkontaktovala se střediskem výchovné péče, kde plánuje pro Tomáše diagnostický pobyt. Zvažovala podání návrhu na zproštění funkce poručnice. Jakémukoliv námětu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k možnému řešení problému nebyla přístupná. Na svém rozhodnutí nehodlala nic měnit.

V prosinci 2006 podala poručnice návrh k soudu na zproštění této funkce. Poručnice uváděla, že chlapec je sociálně nezralý, stále je u něj patrný vliv psychické deprivace z dřívější doby, kdy pobýval v ústavním zařízení. Je intelektově podprůměrný, je u něj velice potlačena citová stránka. Údajně nemá nikoho z pěstounské rodiny rád. Občas lže, nepřipouští si neúspěchy, je snadno ovlivnitelný. Sdělila, že Tomáš je citově oploštělý, lhostejný. Oznámila, že o pobyt chlapce ve středisku výchovné péče již nemá zájem. Měla za to, že chlapec odchodem z rodiny nebude nijak citově strádat. Orgán sociálně-právní ochrany dětí za těchto okolností navrhoval, aby návrhu poručnice bylo vyhověno.

V květnu 2007 byla soudem poručnice zproštěna výkonu této funkce. Poručníkem nezletilého byl ustanoven městský úřad. U Tomáše byla nařízena ústavní výchova. Rozsudek nabyl právní moci v červnu 2007.

V červnu 2007 poručnice urgovala umístění dítěte do dětského domova. Dítě do dětského domova umísťovala sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jednalo se o velmi vypjatou situaci, kdy chlapec nechtěl opustit domácnost bývalé poručnice. Poručnice byla naprosto chladná, bez emocí. S chlapcem se ani nerozloučila. Chlapec se z celé situace psychicky zhroutil.

Tomáš byl **v červnu 2007** umístěn do dětského domova, kde pobýval **do ledna 2008**. Poté byl pro nezvládatelné chování, agresivitu a záchvaty hospitalizován na dětském oddělení psychiatrické léčebny. Zde pobýval **do března 2008**. Následně byl převezen do dětského diagnostického ústavu. **V dubnu 2008** byl přemístěn do dětského domova se školou. Od této doby byl Tomáš pro psychické obtíže střídavě hospitalizován ve třech psychiatrických léčebnách, s tím, že **od března 2010** „zakotvil“ v dětské psychiatrické léčebně v Čechách. Zde pobýval **do července 2011**. Poté byl převezen zpět do dětského domova se školou, kde byl do dovršení dospělosti.

V únoru 2011 podal poručník k soudu návrh na zbavení Tomáše způsobilosti k právním úkonům.

O Tomáše v době jeho pobytu v ústavním zařízení nikdo nejevil zájem. Matka ani sourozenci za chlapcem nedojížděli. Orgán sociálně-právní ochrany dětí se snažil chlapci nalézt vhodné sociální zařízení, kde by mu mohla být, vzhledem k jeho zdravotnímu znevýhodnění, poskytnuta odpovídající péče. Byly podány žádosti do domovů pro osoby se zdravotním postižením. Kapacita těchto ústavních zařízení byla v roce 2011 zcela naplněna.

V květnu 2011 se podařilo orgánu sociálně-právní ochrany dětí nalézt pro Tomáše zařízení – výchovný ústav pro mentálně znevýhodněnou mládež, kde by mohl pobývat alespoň do 19 let a nastoupit i do praktické školy. Podmínkou pobytu bylo podání návrhu k soudu na prodloužení ústavní výchovy u chlapce do 19 let.

V červnu 2011 podal orgán sociálně-právní ochrany dětí návrh na prodloužení ústavní výchovy. Ještě týž měsíc bylo návrhu soudem vyhověno.

V září 2011 byl chlapec převezen do výchovného ústavu pro mentálně znevýhodněnou mládež.

V únoru 2012 se podařilo Tomáši nalézt odpovídající zařízení, kde by mohl již natrvalo „zakotvit“. Jednalo se o domov pro osoby se zdravotním postižením. Zde byl chlapec **v březnu 2012** převezen.

V březnu 2012 nabylo právní moci soudní rozhodnutí o zbavení Tomáše způsobilosti k právním úkonům. O opatrovnictví chlapce zatím nebylo soudem rozhodnuto.

V domově pro osoby se zdravotním postižením se chlapec aklimatizoval dobře. **V květnu 2012** byl pro vyhrocený konflikt s jedním uživatelem hospitalizován v psychiatrické léčebně. Jakmile bude v pořádku, vrátí se opětovně do domova pro osoby se zdravotním postižením. Orgán sociálně-právní ochrany dětí bude na vývoj Tomáše dohlížet do nabytí 19-ti let. Poté převezme za chlapce veškerou zodpovědnost opatrovník, kterým bude s nejvyšší pravděpodobností městský úřad.

SHRNUTÍ

Kasuistika č. 1 vystihuje aspekt úspěšného fungování dítěte v pěstounské - respektive v poručenské péči. Je názornou ukázkou toho, že podnětné prostředí, byť zabezpečené náhradní rodinou, může být pro dítě přínosné a obohacující v mnoha směrech. Martin H. se pozitivně zadaptoval v pěstounské rodině, zde se zdárně vyvíjí. Jeho chování je bezkonfliktní a školní prospěch vynikající.

Kasuistika č. 2 se zabývá příbuzenskou pěstounskou a následně poručenskou péčí. Jedná se o případ Žanety S., která byla svěřena do péče své sestry Marie G. Dítě se v náhradní rodině vyvíjí zdárně. Má vybudovány přirozené pozitivní vztahy.

Kasuistika č. 3 je popisem zdárného vývoje Jany D. v pěstounské rodině. Jedná se o dívku, která má diagnostikován Downův syndrom. I přes tento handicap se daří pěstounce zajišťovat Janě řádnou a podnětnou péči. Dívka prospívá v pěstounské rodině velmi dobře. V rámci svých možností se rozvíjí.

Kasuistika č. 4 popisuje okolnosti, kdy může být využita příbuzenská pěstounská péče. Jedná se o situaci, kdy se matce - mentálně handicapované uživatele domova pro osoby se zdravotním postižením, narodila Kateřina J., o níž se není schopna postarat. S největší pravděpodobností je domnělým otcem uživatel stejného ústavního zařízení, kde pobývá matka. Tento ovšem v rodném listu nefiguruje.

Kasuistika č. 5 popisuje příběh chlapce Tomáše D., který byl svěřen do pěstounské péče, která se následně přetransformovala do poručenské péče. Na základě přání poručnice,

aniž by předcházela intervence či pomoc orgánu sociálně-právní ochrany dětí, byla u chlapce v roce 2007 zrušena poručenská péče a nařízena ústavní výchova. Následovalo psychické zhroucení chlapce. Odchod z náhradní rodiny se projevil negativně na jeho psychickém stavu. Dodnes je opakovaně hospitalizován v psychiatrických léčebnách.

D ROZHOVOR SE SOCIÁLNÍ PRACOVNICÍ NA ÚSEKU NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE KRAJSKÉHO ÚŘADU MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

O rozhovor byla požádána sociální pracovnice Odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, která je zde zaměstnána na Oddělení sociální ochrany, konkrétně na úseku náhradní rodinné péče, kde se zabývá oblastí pěstounské péče.

Otázka č. 1. „Jak dlouho pracujete v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a na úseku náhradní rodinné péče?“

„V oblasti sociálně-právní ochrany jsem zaměstnána 6 let, z toho na úseku náhradní rodinné péče pracuji přes 5 let.“

Otázka č. 2. „Jste spokojena se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče?“

„Se současným stavem legislativy v oblasti náhradní rodinné péče jsem spíše nespokojena. Pokládám si často otázku, jak vymáhat po rodičích nebo lidech, co mají dítě v péči, jejich povinnosti k dětem? Většina zná a domáhá se svých práv, ale občas zapomínají na své povinnosti a zodpovědnost za dítě. Je velmi jednoduché odložit dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo do dětského domova. Rodičům to taky často časem vyhovuje, za dětmi si zajdou a stará se o ně někdo jiný. Dále bych poukázala na dlouhé soudní řízení než je rozsudek pravomocný – např. dvouměsíční nezájem od narození dítěte (rozsudek je pravomocný, když je chronologický věk dítěte 6 - 9 měsíců ne-li více).“

Otázka č. 3. „Považujete pomoc pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče za dostatečnou?“

„Pomoc pěstounským rodinám považuji za nedostatečnou. Není dostatečná síť doprovodných a odborných služeb pro náhradní rodiny. Chybí doprovázení rodin při seznamování a přechodu dítěte do náhradní rodiny, kdy je toto velmi kritická a zlomová doba. Není zajištěna supervize náhradních rodičů, doprovodné služby – odlehčovací služby (hlídání dětí, volnočasové aktivity), adekvátní vzdělávání, rodinné terapie, kvalitní odborníci na asistované kontakty při styku dítěte s původní rodinou...“

Otázka č. 4. „Domníváte se, že finanční podpora vyplácena pěstounským rodinám je dostatečná?“

„Finanční podporu, která je poskytována pěstounským rodinám, vnímám jako spíše nedostatečnou.“

Otázka č. 5. „Jaké služby, pomoc a podporu poskytujete pěstounským rodinám?“

„Pěstounským rodinám poskytujeme sociálně-právní poradenství, odborné konzultace. V případě potřeby pěstounů, zprostředkováváme pomoc jiných sociálních služeb.“

Otázka č. 6. „Jakou známkou hodnotíte proces přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči? (1 – výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 – dostatečná, 5 – nedostatečná).“

„Pokud posoudím vše co proces přípravy přináší, ohodnotila bych ho známkou 3, tedy jako dobrý. Ovšem příprava by mohla být i delší, více sebezkušenostních cvičení, setkávání s již zkušenými náhradními rodiči. Ale někdy je zařazení lidí na hranici únosnosti náhradní rodinné péče – problém proč nezařadit, jen jemné náznaky, ale není patologie. Problém je jakmile jsou zařazeni do evidence a čekají na zprostředkování – „vzduchoprázdno“ bez aktivit.“

Otázka č. 7. „Jak často se v průběhu roku setkává poradní sbor.“

„Poradní sbor se schází minimálně jedenkrát měsíčně, v případě dle potřeby případů dětí a jejich řešení.....“

Otázka č. 8. „Jaké je složení poradního sboru?“

„Poradní sbor je složen z následujících členů:

předseda: vedoucí odboru sociálních věcí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje,

předsedkyně: psycholog Centra psychologické pomoci, p. o., metodik náhradní rodinné péče Centra psychologické pomoci, p. o., zástupce ředitele Centra psychologické pomoci, p. o.,

tajemník: referent sociálně právní ochrany dětí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje,

ostatní členové:

ředitelka dětského domova,

ředitel dětského centra a pediatr zároveň,

klinická psychologka dětského centra,

sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zároveň metodik náhradní rodinné péče,

etoped diagnostického centra,

vedoucí odboru sociálního na obci s rozšířenou působností,

osoby přizvané k jednání poradního sboru:

2 referenti sociálně právní ochrany dětí Krajského úřadu Moravskoslezského kraje (agenda náhradní rodinné péče - děti a žadatelé),

zástupci ze zařízení, kde jsou děti umístěny (ředitel, sociální pracovník, vychovatel, psycholog),

psychologové z Centra psychologické pomoci, p. o.,

sociální pracovník dítěte z evidence náhradní rodinné péče.“

Otázka č. 9. „Spolupracujete s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče? Pokud ano, s jakými?“

„Ano, spolupracujeme, například s poradnami pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, se středisky náhradní rodinné péče, psychology, se sdružením pěstounským rodin, nestátními neziskovými organizacemi. Dále spolupracujeme s odbornou veřejností, která je přizvána k jednání poradního sboru, se zaměstnanci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětských center a dětských domovů, zkrátka se všemi osobami, které se podílejí na přípravě dětí do náhradní rodinné péče.“

Otázka č. 10. „Jakou známkou hodnotíte spolupráci s následujícími zainteresovanými subjekty v oblasti pěstounské péče (1 - výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 - dostatečná, 5 - nedostatečná).“

„Domnívám se, že spolupráce s obecními úřady obcí s rozšířenou působností je na velmi dobré úrovni. Také bych touto známkou ohodnotila součinnost s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Co se týče hodnocení Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně a nestátních neziskových organizací, tak tyto instituce bych ohodnotila známkou 3, tedy dobrou. Spolupráci se soudy či školami vidím na dostatečně úrovni. Jako nedostatečnou posuzuji spolupráci s lékaři.“

Otázka č. 11. „Zúčastňujete se na úrovni státní správy pravidelných vzdělávacích akcí v oblasti náhradní rodinné péče? Pokud ano, jakých, a jak často?“

„Zúčastňuji se pouze jednou ročně školení, které je organizováno Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.“

Otázka č. 12. „A jakých dalších vzdělávacích akcí se zúčastňujete, a jak často?“

„Dále absolvuji jedenkrát ročně přednášky a jednorázové vzdělávací akce. Pětkrát ročně docházím na supervizi. A individuálně se účastním případových konferencí (přibližně pětkrát ročně).“

Otázka č. 13. „Pořádáte pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí vzdělávací akce či setkávání?“

„Ano, pořádáme pravidelně metodické porady pro orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.“

Otázka č. 14. „Zabýváte se publikační činností v oblasti náhradní rodinné péče?“

„Ne, nezabýváme.“

Otázka č. 15. „Pořádáte pro pěstounské rodiny nějaké akce?“

„Ano, pořádáme pro tyto rodiny čtyřikrát ročně víkendové setkávání pěstounských rodin.“

Otázka č. 16. „Navrhovala byste změny v oblasti pěstounské péče? Pokud ano, uveďte, prosím, jaké?“

„Domnívám se, že dnes je příliš málo pracovníků na velký počet zprostředkování a náhradních rodin, ztrácí se individuální přístup.“

Navrhovala bych pro sociální pracovníky a další odborníky v oblasti náhradní rodinné péče, pravidelné setkávání a výměnu zkušeností, supervize pro odborníky. V oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče pořádání případových konferencí a následné vyhodnocování párování. Dále bych navrhovala zavedení dostatečné sítě doprovodných a odborných služeb pro náhradní rodiny. Chybí doprovázení rodin při seznamování a přechodu dítěte do náhradní rodiny, kdy je toto velmi kritická a zlomová doba. Není zajištěna supervize náhradních rodičů, doprovodné služby – odlehčovací služby (hlídání dětí, volnočasové aktivity), adekvátní vzdělávání, rodinné terapie, kvalitní odborníci na asistované kontakty při styku dítěte s původní rodinou, psychohygienu náhradních rodičů...“

Otázka č. 17. „Domníváte se, že připravovaná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012 přispěje, ke zkvalitnění systému náhradní rodinné péče?“

„To zatím nevím. Stále není definitivní verze novely, takže se i těžko vyjadřuje k této problematice. Připravovaná novela přináší dobré myšlenky a změny, ale neřeší síť služeb, finance a regiony mimo větší města, kde není dostatek služeb a organizací. Nebude navýšení“

pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí a jiných odborníků (psychologové, terapeuti, atd.) pro problematiku náhradní rodinné péče.

Není stále oddělena problematika rozvodů a styků dítěte v porozvodových konfliktech, která nadměrně zatěžuje práci orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Mělo by to být předmětem mediace, placených služeb a soudních řízení. Soukromá a placená služba a ne státní, bezplatná, často zneužívaná a neustále se opakující cyklus stížností, dotazů atd.“

Otázka č. 18. „Souhlasíte se zrušením kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013?“

„Děti v kojeneckých zařízeních jsou většinou zde umístěny ze sociální indikace a ne ze zdravotní. Pokud je to zdravotnické zařízení mají zde být děti nemocné, potřebující zdravotnickou péči a ne děti, o které se nemohou postarat vlastní rodiče a širší rodina. Přežitek z dob minulých, dávno překonaný názorově, potřeba individuální péče a ne kolektivního zařízení, kde je velký počet stejně starých dětí na jednu pečující osobu. Děti by měly být v systému, který co nejvíce napodobuje „rodinnou péči“ tedy v současnosti pěstounskou péči na přechodnou dobu (rodina – dospělí a co nejméně dětí v různém věkovém složení, ideálně dvě pečující osoby na jedno dítě nebo sourozence).

Odborníci z kojeneckých ústavu by mohli nadále pracovat ambulantně a jako terénní pracovníci (např. model terénní služby rané péče – odborníci jezdí do rodin) – služby, poradenství, terapie, rehabilitace, atd. Částečně kojenecké ústavy (dětské centra) budou muset být zachovány pro děti zdravotně postižené (upoutané na lůžko), handicapované, atd., které potřebují odbornou nepřetržitou zdravotnickou pomoc.“

Otázka č. 19. „Domníváte se, že se podaří státu zajistit do této doby dostatek profesionálních pěstounů, kteří budou schopni zajistit pěstounskou péči?“

„Domnívám se, že se to státu do této doby nepodaří. Stát nereagoval s dostatečným předstihem, nevedla se celostátní kampaň na osvětu náhradní rodinné péče i pro laickou veřejnost a nábor vhodných pěstounů na přechodnou dobu. Není připravená síť doprovodných služeb a odborníků na náhradní rodinnou péči (doprovázení, asistence, odlehčovací služby, atd.). Není zajištěna komunikace a spolupráce mezi odborníky z různých odvětví (soudnictví, zdravotnictví - pediatři, zdravotní pojišťovny, externí psychologové, atd.). Kdo to bude dělat a jak se to bude financovat? Jak bude vypadat koordinování na obcích a krajích, popřípadě nestátních neziskových organizací (dohody s náhradními rodinami) –

koordinátor (finanční gramotnost, organizace, znalost náhradní rodinné péče, sociální práce, atd.).“

Otázka č. 20. „Domníváte se, že profesionální pěstounská péče, která nahradí péči za zrušené kojenecké ústavy, zefektivní systém náhradní rodinné péče?“

„Spíše souhlasím. Děti by neměly být tak citově deprivovány, jako děti z kolektivních zařízení, vzor „rodinného modelu“ (teta a strýc, popřípadě další děti – starší). Individuální péče o dítě a jeho větší znalost, předání informací a postupný přesun dětí buď zpět do biologické rodiny nebo do náhradní rodinné péče trvalejšího charakteru.

Možnost problematičtější spolupráce s institucemi a dalšími odborníky z hlediska statusu instituce erudovaného kojeneckého ústavu oproti statusu pěstouna na přechodnou dobu (především pečující osoba a ne vysokoškolský odborník).“

SHRNUTÍ

Krajský úřad spolupracuje v oblasti náhradní rodinné péče s poradnami pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, se středisky náhradní rodinné péče, psychology, se sdružením pěstounským rodin, nestátními neziskovými organizacemi. Dále kooperuje s odbornou veřejností, která je přizývána k jednání poradního sboru, se zaměstnanci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětských center a dětských domovů, zkrátka se všemi osobami, které se podílejí na přípravě dětí do náhradní rodinné péče.

Pro orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností pořádá krajský úřad pravidelně metodické porady. Pro pěstounské rodiny pořádá čtyřikrát ročně víkendové setkávání.

Se současným stavem legislativy v oblasti náhradní rodinné péče byla sociální pracovnice krajského úřadu spíše nespokojena. Pomoc pěstounským rodinám považuje za nedostatečnou. Vnímá nedostatečnou síť doprovodných a odborných služeb pro náhradní rodiny, chybí doprovázení rodin při seznamování a přechodu dítěte do náhradní rodiny. Není zajištěna supervize náhradních rodičů, doprovodné služby – odlehčovací služby (hlídání dětí, volnočasové aktivity), adekvátní vzdělávání, rodinné terapie, kvalitní odborníci na asistované kontakty při styku dítěte s původní rodinou. psychohygienu náhradních rodičů.

Pro sociální pracovníky a další odborníky v oblasti náhradní rodinné péče by sociální pracovnice navrhovala pravidelné setkávání a výměnu zkušeností a supervize. V oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče by bylo vhodné pořádání případových konferencí

a následné vyhodnocování párování, zavedení dostatečné sítě doprovodných a odborných služeb pro náhradní rodiny.

Nebyla si jistá, zda připravovaná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012 přispěje ke zkvalitnění systému náhradní rodinné péče. Připravovaná novela dle jejího hodnocení přináší dobré myšlenky a změny, ale neřeší síť služeb, finance a regiony mimo větší města, kde není dostatek služeb a organizací. Na profesionální pěstounskou péči nahlížela pozitivně. Děti by měly být vychovávány prostřednictvím tzv. rodinného modelu.

Domnívala se, že se státu nepodaří zajistit do konce roku 2013 dostatek profesionálních pěstounů. Stát nereagoval s dostatečným předstihem, nevedla se celostátní kampaň na osvětu náhradní rodinné péče i pro laickou veřejnost a nábor vhodných pěstounů na přechodnou dobu. Není připravená síť doprovodných služeb a odborníků na náhradní rodinnou péči (doprovázení, asistence, odlehčovací služby, atd.). Není zajištěna komunikace a spolupráce mezi odborníky z různých odvětví (soudnictví, zdravotnictví - pediatři, zdravotní pojišťovny, externí psychologové, atd.).

5.5 Výzkumné závěry

Prostřednictvím výzkumného šetření bylo dosaženo naplnění hlavního cíle, který byl zaměřen na vystižení vzájemné provázanosti příslušných orgánů Moravskoslezského kraje v oblasti pěstounské péče. Realizace, vznik, fungování pěstounské péče bylo zprostředkováno prostřednictvím statistických analýz, dotazníkového šetření, kasuistik a v neposlední řadě rozhovoru.

Statistické analýzy se zaměřily na vývoj a stav pěstounské péče v porovnání s dalšími typy náhradní rodinné péče, jak v Moravskoslezském kraji, tak i ve Městě Orlová. V obou lokalitách bylo zjištěno, že převažuje vysoký počet dětí s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou. Děti se daří obtížně umísťovat do náhradní rodinné péče. Z nejčastějších důvodů, kdy dochází k ukončení nařízené ústavní výchovy či uložené ochranné výchovy, je paradoxně stav dosažení zletilosti dětí. Pokud se zaměříme na žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče, mají žadatelé v první linii zájem o osvojení, které pro ně představuje dosažení relativně přirozeného rodinného svazku. Pěstounská péče je volena jako druhá v pořadí. V obou lokalitách převažuje u pěstounské péče počet podaných žádostí nad počtem uspokojených žádostí. Toto může být způsobeno složitým a časově náročným postupem při realizaci pěstounské péče. V Orlové bylo zjištěno, že zájem o zprostředkování pěstounské péče je poměrně nízký. Jednou z příčin může být například nízká osvěta orgánů sociálně-právní ochrany dětí v oblasti náhradní rodinné péče.

Sondáž, která byla provedena prostřednictvím dotazníkového šetření, se zabývala zjištěním postojů sociálních pracovníků OSPOD na obecních úřadech obcí III. typu k současné legislativě v oblasti náhradní rodinné péče. Vyšlo najevo, že sociální pracovníci vnímají systém pomoci a podpory pěstounským rodinám, včetně finančního zabezpečení, spíše za dostatečný. Sociální pracovníci kladně hodnotily stávající legislativní provázanost zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů, se zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů a se zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších právních předpisů. OSPOD nabízí a realizují pěstounským rodinám poskytování širokého spektra služeb, pomoci a podpory. Nejvíce převažuje poskytování sociálně-právního a výchovného poradenství. Poté následuje zprostředkování pomoci jiných sociálních služeb. Z výzkumu vyplynulo, že spolupráci se zaangażovanými subjekty v oblasti pěstounské péče vnímají sociální pracovníci jako velmi dobrou. Pole odborné působnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí

je dosti široké, zaměřené na spolupráci s odbornými institucemi a odborníky specializujícími se na oblast pěstounské péče, s poradnami pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Poté se také hojně obracejí na psychology a pedagogicko psychologické poradny. Rovněž využívají odborných rad psychiatrů a poradenských center. Méně již vyhledávají odbornou pomoc nestátních neziskových organizací, střediska náhradní rodinné péče, sdružení pěstounských rodin. V žádném z případů nežádají o součinnost svépomocné skupiny a nadace. To je v neprospěch orgánů sociálně-právní ochrany dětí, neboť nestátní neziskové organizace či svépomocné skupiny by mohly přinést nový neotřelý přístup či obohacující poznatky k problematice pěstounské péče.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že okruh vzdělávání je pro profesní rozvoj sociálních pracovníků velice důležitý. K otázce dostatečnosti svých zákonem svěřených odborných kompetencí, se sociální pracovníci nedokázaly jednoznačně vyjádřit. Byly nespokojeny s časově zdlouhavým řízením v oblasti uskutečnění pěstounské péče. Na co také poukázovaly, že v současné době neukládá legislativa pěstounům povinnost odkládat dětem svěřeným do pěstounské péče finanční prostředky na zabezpečení v dospělosti. Což také mohu z praxe potvrdit. Dětem spoří pouze uvědomělí pěstouni, kterým není lhostejný následný život dětí v dospělosti.

Sociální pracovníci byly také požádány, aby se vyjádřily k připravované novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochrany dětí. Nedokázaly jednoznačně sdělit, zda novela přinese zefektivnění systému náhradní rodinné péče. Polovina dotázaných sociálních pracovníků nebyla přesvědčena o zkvalitnění systému náhradní rodinné péče prostřednictvím profesionální pěstounské péče nahrazující péči za kojenecké ústavy.

Kasuistiky prokázaly, že k zásadním vlivům v oblasti fungování pěstounské péče patří pozitivní osobnostní nastavení pěstounů a jejich empatický vztah ke svěřenému dítěti. Tyto faktory by měly být orgánem sociálně-právní ochrany dětí podporovány a pozitivně rozvíjeny správným postupem a neustálým doprovázením.

Rozhovorem se sociální pracovníci vyplynulo, krajský úřad pořádá pro orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností pravidelně metodické porady. Pro pěstounské rodiny pořádá čtyřikrát ročně víkendové setkávání. Vystalo, že je nedostatečná síť doprovodných a odborných služeb pro náhradní rodiny, chybí doprovázení rodin při seznamování a přechodu dítěte do náhradní rodiny. Není zajištěna supervize náhradních rodičů, doprovodné služby – odlehčovací služby (hlídání dětí, volnočasové aktivity), adekvátní vzdělávání, rodinné terapie, kvalitní odborníci na asistované kontakty při styku dítěte s původní rodinou. psychohygienu náhradních rodičů. Připravovaná novela

přináší dobré myšlenky a změny, ale neřeší síť služeb, finance a regiony mimo větší města, kde není dostatek služeb a organizací. Vystala obava, že se státu nepodaří zajistit do konce roku 2013 dostatek profesionálních pěstounů. Stát nereagoval s dostatečným předstihem, nevedla se celostátní kampaň na osvětu náhradní rodinné péče i pro laickou veřejnost a nábor vhodných pěstounů na přechodnou dobu.

Co změna zákona č. 359/1999 Sb. přinese je opravdu těžké předjímat. Domnívám se, že Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR by mělo ve větším rozsahu informovat o změnách, které novela zákona vyvolá. Mělo by působit osvětově, nejen na odbornou veřejnost, ale i na širokou populaci. Jsem přesvědčena, že současná kampaň týkající se profesionální pěstounské péče prezentována MPSV ČR v médiích, je bídná, nevýrazná a snadno přehlédnutelná.

Bylo by zajímavé a podnětné porovnat v průběhu následujících let původní systém náhradní rodinné péče se systémem, který by měl nastat v roce 2013.

ZÁVĚR

Orgány sociálně-právní ochrany dětí zabývající se náhradní rodinnou péčí představují instituty, které mohou potencionálním rodičům naplnit jejich psychickou potřebu zajistit péči potřebným, bezprizorním a opuštěným dětem.

Pro děti je náhradní rodinná péče záchranným institutem řešení jejich nepříznivé situace, kdy jim dává možnost prožít dětství a mládí v alternativně vytvořeném rodinném prostředí.

Je důležité, aby jednotlivé zaangažované orgány sociálně-právní ochrany dětí plnily své kompetence, které jim byly vymezeny legislativou tak, aby zprostředkování náhradní rodinné péče a následný přechod dítěte do náhradní rodiny byl co nejvíce hladký a snadný. V oblasti pěstounské péče sledují průběh vývoje dítěte v náhradní rodině, kterou doprovází, poskytují cenné rady, pomoc a podporu. Je podstatné, aby využívaly své pravomoci a tím přispívaly ke zdárnému průběhu pěstounské péče.

Diplomovou prací byly naplněny, jak stanovené hlavní cíle, tak i dílčí cíle. Práce seznámila se systémem kompetencí orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice v oblasti náhradní rodinné péče. Vymezila pěstounskou péči jako jednu z forem pomoci dítěti v ohrožení. Charakterizovala kompetence státní orgánů v oblasti realizace pěstounské péče. Výzkum poukázal na vzájemnou provázanost příslušných orgánů Moravskoslezského kraje v oblasti pěstounské péče. Pěstounská péče byla vymezena jako jedna z nepostradatelných forem dítěte v ohrožení. Prostřednictvím statistické analýzy došlo k nastínění vývoje pěstounské péče Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010. Statistická analýza ve Městě Orlová se soustředila na porovnání pěstounské péče s dalšími typy náhradní rodinné péče za období 2007 až 2011. Sondáž, která byla provedena prostřednictvím dotazníkového šetření se zaměřila na zjištění stanovisek a postojů sociálních pracovníků OSPOD na obecních úřadech obcí III. typu k současné legislativě v oblasti náhradní rodinné péče. Diplomovou práci dokreslují kasuistiky zachycující vliv pěstounské péče na vývoj dítěte a rozhovor se sociální pracovnící na úseku náhradní rodinné péče Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

Z výzkumu je patrné, že náhradní rodinná péče a potažmo pěstounská péče je živý organismus, který se neustále vyvíjí a nabírá určité směry a trendy. Při legislativním prohlubování systému náhradní rodinné péče je nutné především vycházet z podnětů orgánů sociálně-právní ochrany, které přímo pracují se žadateli o náhradní rodinnou péči

a náhradními rodiči, neboť tyto instituce jsou nejbližší lidem a jejich skutečným potřebám, tužbám a přáním.

Na orgánu sociálně-právní ochrany dětí se věnuji oblasti příbuzenské náhradní rodinné péče. Předpokládám, že diplomovou práci využiji jako vhodný didaktický materiál pro výuku studentů, kteří zde pravidelně vykonávají odbornou praxi. Výstupem diplomové práce bude i tvorba letáku a informační brožury o pěstounské péči, která bude nejen přístupná široké veřejnosti, ale i odborníkům zabývajícím se oblastí náhradní rodinné péče. Vzhledem k tomu, že jsem tajemnicí komise pro sociálně-právní ochranu dětí, kde také pravidelně vystupuji se svými příspěvky, předpokládám, že její jednotlivé členy seznámím s empirickou částí diplomové práce. Výsledky diplomové práce budou nabídnuty k zapracování do Komunitního plánování ve Městě Orlová.

„Člověk je na této planetě zajisté nejúspěšnějším živočišným druhem. Příroda ho stvořila nedokonalým, ale několikrát ho pojistila. Když selže vlastní rodičovství, nenechá lidské potomstvo na holičkách, nýbrž pojistí je rodičovstvím novým, stejně biopsychickým jako to vlastní, stejně přírodním a přirozeným, stejně pravým – ba pravějším, neboť pomáhajícím a vpravdě záchranným.“

Zdeněk Matějček

SEZNAM ZKRATEK

Atd.	A tak dále
Apod.	A podobně
ČR	Česká republika
Kraj	Moravskoslezský kraj
Např.	Například
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
Pp.	Pracovní předpoklad
Tj.	To je

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: Sociální práce s dysfunkčními rodinami*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

BUBLEOVÁ, V., L.VRÁNOVÁ, A. VÁVROVÁ a J. FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.

BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie: pro střední školy a vyšší odborné školy*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-304-3.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1993. ISBN 80-85605-28-7.

GEORGE, Victor. *Foster care: theory and practice*. London: Routledge, 1998. ISBN 0-415-17649-2.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOLUB, Milan a Hana NOVÁ. *Zákon o rodině a předpisy související: podle stavu k 1.4.2000*. Praha: Linde, 2000. ISBN 80-7201-209-6.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita: Doplněk, 2006. ISBN 80-7239-192-5.

KONEČNÁ, Hana. *Reprodukční zdraví: co dělat, aby člověk měl děti, když a až je bude chtít mít*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2007. ISBN 978-80-7040-966-4.

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-181-6.

KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Aspi, a. s., 2006. ISBN 80-7357-214-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1056-6.

MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon, 1981.

MATĚJČEK, Zdeněk a KOL. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Slon, 1995. ISBN 0-85850-08-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MOTEJL, O., I. ČERNÁ, K. PANOVSKÁ a P. MATYÁŠOVÁ. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv: Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. ISBN 978-80-254-1750-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-58-X.

NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.

NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojení dětí*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-86131-56-4.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.

SAUER, Stefanie. *Zusammenarbeit von Pflegefamilie und Herkunftsfamilie in dauerhaften Pflegeverhältnissen: Widersprüche und Bewältigungsstrategien doppelter Elternschaft*. Leverkusen: Verlag Barbara Budrich, 2007. ISBN 978-3-86649-124-3.

SCHOOLEROVÁ, Jane E. *Adopce: vztah založený na slibu*. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7.

ŠMOLKA, Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-448-9.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-86131-61-0.

TOKÁROVÁ, Anna a KOL. *Sociálna práca: Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov: Akcent print, 2007. ISBN 978-80-969419-8-8.

Legislativa

ČESKO. Zákon č. 1 ze dne ze dne 16. 12. 1992 Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 3 - 16. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 2 ze dne ze dne 16. 12. 1992 Listina základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 17 - 23. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 26. 02. 1964 občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1964, částka 19, s. 201 – 248. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1964&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 94 ze dne 04. 12. 1963 o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 53, s. 339 – 350. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=94/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 99 ze dne 04. 12. 1963 občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1963, částka 56 s. 383 – 428. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 104 ze dne 06. 02. 1991 úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 22, s. 502 – 512. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=104/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. 03. 2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257 – 1289. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 110 ze dne ze dne 14. 03. 2006 o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1300 - 1304. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 111 ze dne ze dne 14. 03. 2006 o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1305 - 1328. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=111/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. 05. 1995 o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31, s. 1634 – 1653. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 312 ze dne 13. 06. 2002 o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 114, s. 6598 – 6612. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=312/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 329 ze dne 13. 10. 2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 115, s. 3970 – 3994. ISSN 1211-1244. Dostupný také

z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=329/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 09. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 111, s. 7662 – 7681. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Zákon č. 500 ze dne ze dne 24. června 2004 správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 174, s. 9782 - 9827. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=500/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO. Směrnice Ministerstva práce a sociálních věcí č. j. 21-42246/2002 ze dne 29. 10. 2002, kterou se mění Instrukce MPSV č. j. 21-12242/2000 ze dne 15. 03. 2000, kterou se stanoví rozsah evidence dětí a obsah spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálněprávní ochrany dětí a obsah spisové dokumentace o žadatelích o osvojení a o svěření dítěte do pěstounské péče. In: *Věstník vlády pro orgány krajů, okresní úřady a orgány obcí České republiky*. 2002, částka 6, s. 165 – 202. ISSN 1213 - 4317. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/vestnik/2002/vest_6.pdf.

Internetové zdroje

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Organizační struktura Ministerstva práce a sociálních věcí *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/cs/1856>.

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ: Úvodní strana/Moravskoslezsko. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.msregion.cz/>.

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ: Zařízení pro výkon pěstounské péče. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zarizeni-pro-vykon-pestounske-pece-13069/>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Statistický bulletin - Moravskoslezský kraj 1. až 4. čtvrtletí 2011. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: [http://www.ostrava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60023F641/\\$File/80130211q4b01.pdf](http://www.ostrava.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B60023F641/$File/80130211q4b01.pdf).

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Demografická ročenka Moravskoslezského kraje 2001 až 2010. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2012-05-26]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/BF00208D23/\\$File/40271114.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/BF00208D23/$File/40271114.pdf).

Další zdroje

BUBLEOVÁ, Věduna, Jana FRANTÍKOVÁ a Lucie VRÁNOVÁ. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2011.

BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, J. FRANTÍKOVÁ a M. VANČÁKOVÁ. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2010.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2011*. Ostrava: Český statistický úřad, 2011. ISBN 978-80-250-2126-2.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Metodické doporučení MPSV č. 5/2009 k návazné péči o náhradní rodinu po přijetí dítěte*. MPSV, 2009.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Metodické doporučení MPSV č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu*. MPSV, 2009.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Průvodce pro náhradní rodičovskou péči*. MPSV, 2009.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Národní zpráva o rodině*. Praha: MPSV, 2004. ISBN 80-86878-18-X.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2005*. Praha: MPSV, 2006. ISBN 80-86878-38-4.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2006*. Praha: MPSV, 2007. ISBN 978-80-86878-54-6.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2007*. Praha: MPSV, 2008. ISBN 978-80-86878-83-6.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2008*. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-7421-004-4.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2009*. Praha: MPSV, 2010. ISBN 978-80-7421-022-8.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2010*. Praha: MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-027-3.

MĚSTO ORLOVÁ: *Ročenka města Orlové 2010*. Orlová: Město Orlová, 2011.

SOS DĚTSKÉ VESNIČKY: *SOS Dětské vesničky: Příručka Sdružení SOS dětských vesniček*. Praha: SOS Dětské vesničky, 2004.

VÁVROVÁ, Alena a Věduna BUBLEOVÁ. *Pěstouni mají právo na služby: Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči*. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, 2007

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Motivace vedoucích k rozhodnutí vstoupit do procesu zprostředkování náhradní rodinné péče dle ŠKOVIERY	41
Tabulka č. 2 Časový plán realizace výzkumu.....	79
Tabulka č. 3 Přehled počtu dotazníků pro sociální pracovníky na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností – na orgánech sociálně-právní ochrany dětí v Moravskoslezském kraji a jejich návratnost	179
Tabulka č. 4 Spokojenost sociálních pracovníků se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče	179
Tabulka č. 5 Spokojenost sociálních pracovníků s poskytováním pomoci pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče	179
Tabulka č. 6 Spokojenost sociálních pracovníků s finanční podporou poskytovanou pěstounským rodinám	180
Tabulka č. 7 Služby, pomoc a podpora poskytována pěstounským rodinám orgánem sociálně-právní ochrany dětí	181
Tabulka č. 8 Hodnocení procesu přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči.....	183
Tabulka č. 9 Spolupráce s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče ..	184
Tabulka č. 10 Spolupráce s konkrétními institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče	184
Tabulka č. 11 Účast na pravidelných vzdělávacích akcích v oblasti náhradní rodinné péče ..	185
Tabulka č. 12 Roční účast na vzdělávacích akcích ve státní správě.....	185
Tabulka č. 13 Roční účast na dalších vzdělávacích akcích	185
Tabulka č. 14 Pořádání vzdělávacích akcí pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí.....	186
Tabulka č. 15 Publikační činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí v oblasti náhradní rodinné péče	187
Tabulka č. 16 Pořádání akcí pro pěstounské rodiny orgánem sociálně-právní ochrany dětí..	188
Tabulka č. 17 Otázka dostatečnosti kompetencí v oblasti pěstounské péče	189
Tabulka č. 18 Stanovisko k připravované novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012.....	189
Tabulka č. 19 Stanovisko k otázce zrušení kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013	191
Tabulka č. 20 Stanovisko k zajištění dostatečného množství profesionálních pěstounů.....	192
Tabulka č. 21 Stanovisko k otázce zajištění efektivnosti systému náhradní rodinné péče prostřednictvím profesionální pěstounské péče	193

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Rodičovský vztah	12
Obrázek č. 2 Typy náhradní rodinné péče	21
Obrázek č. 3 Základní druhy pěstounské péče	36
Obrázek č. 4 Potřeby osob vedoucí k rozhodnutí mít děti dle MATĚJČKA	39
Obrázek č. 5 Zprostředkování pěstounské péče	58
Obrázek č. 6 Osobnost sociálního pracovníka.....	60
Obrázek č. 7 Oblasti zájmu sociálního šetření	66
Obrázek č. 8 Spolupráce sociálního pracovníka s pěstounskou a biologickou rodinou.....	67
Obrázek č. 9 Multidisciplinární spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany dětí.....	69
Obrázek č. 10 Mapa Moravskoslezského kraje	72
Obrázek č. 11 Administrativní členění Moravskoslezského kraje	74

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010.....	81
Graf č. 2 Počet žádostí o náhradní rodinnou péči v Moravskoslezském kraji za období 2005 až 2010.....	82
Graf č. 3 Umísťování dětí a mladistvých do náhradní rodinné, ústavní a ochranné výchovy v Moravskoslezském kraji v letech 2005 – 2010.....	83
Graf č. 4 Počet dětí v náhradní rodinné péči v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010	84
Graf č. 5 Počet pěstounských rodin v Moravskoslezském kraji v letech 2005 až 2010.....	85
Graf č. 6 Počet zařízení pro výkon pěstounské péče v Moravskoslezském kraji za období 2005 – 2010.....	85
Graf č. 7 Počet dětí s nařízenou ústavní a uloženou ochrannou výchovou ve Městě Orlová za období 2007 – 2011	86
Graf č. 8 Počet žádostí o náhradní rodinnou péči ve Městě Orlová za období 2007 až 2011 ..	87
Graf č. 9 Umísťování dětí a mladistvých do náhradní rodinné ve Městě Orlová za období 2007 – 2011.....	88
Graf č. 10 Pěstounská péče ve Městě Orlová za období 2007 – 2011.....	89
Graf č. 11 Počet pěstounských rodin ve Městě Orlová v letech 2007 až 2011.....	89
Graf č. 12 Rozdělení sociálních pracovníků podle věku.....	91
Graf č. 13 Rozdělení sociálních pracovníků podle dosaženého vzdělání	92
Graf č. 14 Rozdělení sociálních pracovníků podle výkonu profese v sociálně-právní ochraně dětí.....	92
Graf č. 15 Rozdělení sociálních pracovníků podle výkonu profese v náhradní rodinné péči.....	93
Graf č. 16 Spokojenost sociálních pracovníků se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče.....	94
Graf č. 17 Spokojenost sociálních pracovníků s poskytováním pomoci pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče.....	95
Graf č. 18 Spokojenost sociálních pracovníků s finanční podporou poskytovanou pěstounským rodinám	96
Graf č. 19 Služby, pomoc a podpora poskytovaná pěstounským rodinám orgánem sociálně-právní ochrany dětí	97
Graf č. 20 Spolupráce s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče	98

Graf č. 21 Spolupráce s konkrétními institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče	99
Graf č. 22 Účast na pravidelných vzdělávacích akcích v oblasti náhradní rodinné péče	100
Graf č. 23 Roční účast na vzdělávacích akcích ve státní správě.....	101
Graf č. 24 Roční účast na dalších vzdělávacích akcích	102
Graf č. 25 Otázka dostatečnosti kompetencí v oblasti pěstounské péče.....	103
Graf č. 26 Stanovisko k připravované novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012.....	105
Graf č. 27 Stanovisko k otázce zajištění efektivnosti systému náhradní rodinné péče prostřednictvím profesionální pěstounské péče.....	106
Graf č. 28 Výskyt jednotlivých příčin vedoucí k použití institutu náhradní rodinné péče	181
Graf č. 29 Hodnocení procesu přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči	183
Graf č. 30 Pořádání vzdělávacích akcí pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí.....	186
Graf č. 31 Publikační činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí v oblasti náhradní rodinné péče	187
Graf č. 32 Pořádání akcí pro pěstounské rodiny orgánem sociálně-právní ochrany dětí	188
Graf č. 33 Výskyt problémů v pěstounských rodinách.....	189
Graf č. 34 Stanovisko k otázce zrušení kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013.....	191
Graf č. 35 Stanovisko k zajištění dostatečného množství profesionálních pěstounů	193

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1   Dotazník
- Příloha 2   Pracovní náplň sociální pracovnice na oddělení sociálně-právní ochrany dětí,
Odboru sociálního a zdravotního Městského úřadu v Orlové
- Příloha 3   Orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou
působností v Moravskoslezském kraji
- Příloha 4   Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči v Moravskoslezském kraji
- Příloha 5   Výsledky dotazníkového šetření

DOTAZNÍK

Vážené kolegyně a kolegové,

dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí empirické části mé diplomové práce. Cílem výzkumu je zmapovat kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí v systému náhradní rodinné péče, se zaměřením na pěstounskou péči v Moravskoslezském kraji.

Zvolené odpovědi označte křížkem. Pokud jste tázáni, své odpovědi, prosím blíže rozveďte.

Děkuji Vám za ochotu, čas a spolupráci.

Lenka Ziembinská, DiS.

studentka oboru: Pedagogika – sociální práce, Pedagogická fakulta, UP Olomouc

1. Pohlaví

muž	☐	žena	☐

2. Věk

do 29 let	☐	30 - 39	☐	40 - 49	☐	nad 50let	☐

3. Dosažené vzdělání

středoškolské v oboru sociální práce	☐
středoškolské mimo obor sociální práce	☐
vyšší odborné v oboru sociální práce	☐
vysokoškolské bakalářské v oboru sociální práce	☐
vysokoškolské magisterské v oboru sociální práce	☐
vysokoškolské mimo obor sociální práce	☐

4. Délka výkonu profese v oblasti sociálně-právní ochrany dětí

do 5 let		6 - 10		11 - 20		21 - 30		přes 30let	

Uved'te, prosím, kolik let pracujete na úseku náhradní rodinné péče .....

5. Jste spokojeni se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče?

určitě ano	
spíše ano	
určitě ne	
spíše ne	
nevím	

6. Pokud jste v předešlé otázce uvedli odpověď ANO, popište, prosím, s čím jste spokojeni:

.....
.....
.....

Pokud jste v předešlé otázce uvedli odpověď NE, uveďte, prosím, s jakými nedostatky se při výkonu profese setkáváte:

.....
.....
.....

7. Považujete pomoc pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče za dostatečnou?

určitě ano	
spíše ano	
určitě ne	
spíše ne	
nevím	

Svou odpověď, prosím, blíže rozved'te:

.....

.....

.....

8. Domníváte se, že finanční podpora vyplácena pěstounským rodinám je dostatečná?

určitě je dostatečná	
spíše je dostatečná	
je příliš vysoká	
určitě není dostatečná	
spíše není dostatečná	
nevím	

9. Označte, prosím, křížkem častost výskytu jednotlivých příčin, které vedou u dětí k použití institutu náhradní rodinné péče. Pokud Vás napadají jiné příčiny, uveďte je prosím, a vyznačte častost jejich výskytu.

Příčiny	mimořádně často se vyskytující	velmi často se vyskytující	často se vyskytující	zřídka se vyskytující	nevyskytující se vůbec
osiření dítěte					
prostituce matky					
trestná činnost rodičů					
týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte					
nezvládnutelná výchova dítěte					
nízká sociální a ekonomická úroveň rodiny					
alkoholismus či jiné závislosti rodičů					
jiné (jaké):					
jiné (jaké):					

10. Jaké služby, pomoc a podporu poskytujete pěstounským rodinám? Můžete zvolit i více možností.

sociálně-právní poradenství	
sociální asistence	
mediace	
poradenství ve výchovných otázkách	
odborné konzultace	
rodinná terapie	
zprostředkování pomoci jiných sociálních služeb	

V případě, že poskytujete ještě jiné služby, uveďte, prosím, jaké:

.....

.....

.....

11. Uveďte, prosím, kolik hodin týdně věnujete vyjmenovaným úkonům, které se týkají náhradní rodinné péče. Pokud Vás napadají ještě jiné úkony, uveďte je prosím.

Úkony	hodin týdně
sociální šetření	
poradenství	
vedení spisové dokumentace	
jednání na úřadu se žadateli o pěstounskou péči	
jednání na úřadu s pěstouny	
zpracování písemných záznamů	
zpracování zpráv pro instituce	
jiné (uveďte)	
jiné (uveďte)	

12. Jakou známkou hodnotíte proces přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči? (1 – výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 – dostatečná, 5 – nedostatečná).

Známka	1	2	3	4	5

Svou odpověď, prosím, blíže rozved'te:

.....
.....
.....

13. Spolupracujete s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče?

Pokud ano, vyberte, prosím, s jakými. Můžete zvolit i více možností.

ano	☐	ne	☐	nevím	☐

Instituce	
pedagogicko-psychologické poradny	☐
poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy	☐
poradenské centra	☐
středisko náhradní rodinné péče	☐
psychologové	☐
psychiatři	☐
svépomocné skupiny	☐
Sdružení pěstounských rodin	☐
nestátní neziskové organizace	☐
nadace	☐
Fond ohrožených dětí	☐

14. V případě, že spolupracujete s jinými dalšími institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče, uveďte, prosím, s jakými:

.....
.....
.....

15. Jakou známkou hodnotíte spolupráci s následujícími zainteresovanými subjekty v oblasti pěstounské péče (1 - výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 - dostatečná, 5 - nedostatečná). V případě, že spolupracujete s jinými dalšími institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče, uveďte, prosím, s jakými.

Instituce	1	2	3	4	5
Krajský úřad Moravskoslezského kraje					
Ministerstvo práce a sociálních věcí					
Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí					
soudy					
lékaři					
školy					
nestátní neziskové organizace					

16. Zúčastňujete se na úrovni státní správy pravidelných vzdělávacích akcí v oblasti náhradní rodinné péče?

ano		ne		nevím	

17. Pokud ano, uveďte, prosím, kde se vzdělávacích akcí zúčastňujete, a jak často. Můžete zvolit i více možností. V případě, že se zúčastňujete i jiných vzdělávacích akcí, uveďte, prosím, jakých.

Druh akce	Označte křížkem	Účast (ročně)
akce pořádané krajským úřadem		
akce pořádané jinými OSPODy		
akce pořádané Ministerstvem práce a sociálních věcí		
akce pořádané jinými orgány státní správy (uveďte jaké):		
akce pořádané jinými orgány státní správy (uveďte jaké):		

18. Jakých dalších vzdělávacích akcí se zúčastňujete, a jak často? Můžete zvolit i více možností. V případě, že se zúčastňujete i jiných vzdělávacích akcí, uveďte, prosím, jakých.

Druh akce	Označte křížkem	Účast (ročně)
přednášky		
případové konference		
supervize		
jednorázové vzdělávací akce		
dlouhodobé vzdělávací akce		
další vzdělávání (uveďte jaké):		
další vzdělávání (uveďte jaké):		

19. Pořádáte pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí vzdělávací akce či setkávání?

ano		ne		nevím	

20. Pokud jste v předešlé otázce uvedli odpověď ANO, uveďte, prosím, jaké.

.....

.....

.....

21. Zabýváte se publikační činností v oblasti náhradní rodinné péče?

ano		ne		nevím	

22. Pořádáte pro pěstounské rodiny nějaké akce?

ano		ne		nevím	

Pokud ano, vyberte, prosím, jaké. Můžete zvolit i více možností. V případě, že pořádáte i jiné akce, uveďte, prosím, jaké.

Druh akce	Označte křížkem	Frekvence konání (ročně)
poradenství		
semináře, přednášky pro pěstouny		
vzdělávací programy pro pěstouny		
tábory pro děti z pěstounských rodin		
výlety, zábavné hry pro děti z pěstounských rodin		
víkendové setkávání pěstounských rodin		
relaxačně-terapeutické pobyty pro pěstounské rodiny		
jiné (uveďte)		
jiné (uveďte)		

23. Označte, prosím, křížkem častost výskytu problémů v pěstounských rodinách?

Pokud Vás napadají i jiné problémy, uveďte je prosím, a vyznačte častost jejich výskytu.

Problémy	mimořádně často se vyskytující	velmi často se vyskytující	často se vyskytující	zřídka se vyskytující	nevyskytující se vůbec
výchovné					
finanční					
vztahové problémy (pěstoun a dítě)					
vztahové problémy (pěstoun a biologický rodič)					
špatné prospívání dítěte ve škole					
nezvládnutelná výchova dítěte					
nepřijetí pěstounské rodiny sociálním okolím					
zdravotní problémy dítěte					
jiné (jaké):					
jiné (jaké):					

24. Domníváte se, že Vaše kompetence v oblasti pěstounské péče jsou dostačující?

ano		ne		nevím	

25. Navrhovali byste změny v oblasti pěstounské péče? Pokud ano, uveďte, prosím, jaké?

.....

.....

.....

26. Domníváte se, že připravovaná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012 přispěje, ke zkvalitnění systému náhradní rodinné péče?

ano		ne		nevím	

Zdůvodněte, prosím, svou odpověď:

.....

.....

.....

27. Souhlasíte se zrušením kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013?

naprosto souhlasím	
spíše souhlasím	
nevím	
naprosto nesouhlasím	
spíše nesouhlasím	

Zdůvodněte, prosím, svou odpověď:

.....

.....

.....

28. Domníváte se, že se podaří státu zajistit do této doby dostatek profesionálních pěstounů, kteří budou schopni zajistit pěstounskou péči?

ano		ne		nevím	

Zdůvodněte, prosím, svou odpověď:

.....
.....
.....

29. Domníváte se, že profesionální pěstounská péče, která nahradí péči za zrušené kojenecké ústavy, zefektivní systém náhradní rodinné péče?

naprosto souhlasím	
spíše souhlasím	
nevím	
naprosto nesouhlasím	
spíše nesouhlasím	

Zdůvodněte, prosím, svou odpověď:

.....
.....
.....

Pracovní náplň sociální pracovnice na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, Odboru sociálního a zdravotního Městského úřadu v Orlové

- zajišťování odborného servisu při realizaci sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinné péče,
- vyhledávání ohrožených dětí,
- soustavné nebo skupinové uplatňování metod sociální práce (socializace, resocializace, majetkoprávní záležitosti),
- poskytování sociálně-právního poradenství rodinám,
- zabezpečování a zprostředkování poradenství a pedagogické činnosti ve vztahu k rodinám, dětem, tj. postup při vedení dítěte, sledování úspěšnosti výchovných postupů ve spolupráci s ostatními institucemi,
- zajišťování sociálně-právního poradenství ve vztahu k ostatním institucím (školy a školská zařízení, zdravotnická zařízení, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, nestátní subjekty),
- provádění odborného servisu při realizaci sociální práce v rodinách (uplatňování metod sociální pedagogiky v rámci prováděných šetření),
- průběžné provádění potřebných sociálních šetření v rodinách,
- diagnostická činnost, analýza příčin výskytu problémů v rodinách,
- navrhování příslušných opatření, prognostických záměrů pro další práci s rodinou, včetně dlouhodobé komplexní péče,
- sledování adekvátního biopsychosociálního vývoje dětí,
- vedení spisové dokumentace dětí, kterých se dotýká sociálně-právní ochrana dětí a náhradní rodinná péče,
- zpracovávání písemných podkladů pro jiné státní orgány na úseku sociálně-právní ochrany dětí,
- jednání s institucemi spolupracujícími s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (lékaři, psychologové, psychiatři, školy a školské zařízení, poradenská zařízení, služby sociální prevence a služby sociální péče, ústavní zařízení, atd.), získávání informací o stavu a vývoji dítěte.

- zpracovávání odborných materiálů, podkladů a zpráv pro soudy a instituce (Policie ČR, přestupková komise, státní zastupitelství, lékaře, zdravotnická zařízení, školy, školská zařízení, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy, atd.),
- vykonávání činností vyplývajících z funkce kolizního opatrovníka dle zákona č. 64/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů,
- zastupování dítěte v postavení poškozeného v trestním řízení,
- vykonávání úkonů spojených s funkcí poručníka dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů. Výkon této funkce zákonného zástupce, kterým byl ustanoven Městský úřad Orlová, zahrnuje sociálně-právní úkony týkající se nezletilých dětí s nařízenou ústavní výchovou pobývajících v Domově pro osoby se zdravotním postižením Benjamín, p. o. v Petřvaldu u Karviné. U těchto dětí byli rodiče zbaveni soudem rodičovské zodpovědnosti, neboť neprojevovali opravdový zájem,
- provádění sociální a výchovné terapie v rodinách (v rámci sociálních šetření, pohovorů, doporučení a podnětů),
- realizace preventivních opatření – realizace komplexu preventivních metod sociální práce,
- navrhování, prosazování a uskutečňování sociálních a výchovných opatření,
- plnění úkolů souvisejících s ústavní výchovou dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění,
- sledování úspěšnosti výchovných postupů ve spolupráci s ostatními institucemi,
- zpracovávání návrhů k soudu na vydání usnesení o předběžném opatření (včetně komplexní realizace usnesení), návrhů na úpravu výchovy a výživy k nezletilým dětem, návrhů na nařízení výchovných opatření, ústavní výchovy, pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti a dalších návrhů týkajících se nezletilých dětí,
- podávání podnětů na zahájení trestního stíhání rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte při podezření ze spáchání trestného činu proti dítěti,
- výkon funkce tajemnice Komise pro sociálně-právní ochranu dětí Města Orlové dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v platném znění (funkce tajemníka zahrnuje administrativně-správní úkony, koordinační snahy při svolávání členů komise k jednotlivým jednáním, přínosné profesní postřehy k rozborům kasuistik,

zpracovávání zobecněných postupů pro řešení určitých okruhů problémů ohrožených dětí, které přispívají k rozvíjení interdisciplinárního přístupu),

- zaznamenávání a vykazování statistických údajů sociálně-právní ochrany dětí.
- **Dále v oblasti náhradní rodinné péče:**
- vyhledávání dětí vhodných ke svěření do náhradní rodinné péče a osob pěstounské péče, tak i osoby vhodné k získání statusu osvojitele či pěstouna,
- poskytování sociálně-právního poradenství lidem mající zájem o náhradní rodinnou péči,
- evidence dětí vhodných ke svěření do pěstounské péče, tak i žadatelů o zprostředkování pěstounské péče,
- vedení spisové dokumentace dětí vhodných ke svěření do náhradní rodinné péče,
- evidence žádostí o zprostředkování pěstounské péče,
- jednání se žadateli o náhradní rodinnou péči,
- průběžné provádění potřebných sociálních šetření v rodinách (sociální šetření u žadatelů o náhradní rodinnou péči, pravidelné a opakované sociální šetření v domácnosti pěstounských rodin),
- správní řízení v oblasti svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče fyzických osob, které mají zájem stát se pěstouny,
- sledování plnění podmínek nutných k osvojení, projednávání s rodiči udělení souhlasu k osvojení dítěte a obstarávání důkazních materiálů týkajících se soudního určení nezájmu rodičů,
- sociálně-výchovné aktivity směřující k rozvoji pěstounských rodin,
- spolupráce s krajským úřadem v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v Moravskoslezském kraji

Obec s rozšířenou působností	Adresa	Telefon
Bílovec	Městský úřad Bílovec, odbor sociálních věcí, 17. listopadu 411, 743 01 BÍLOVEC	556 312 155
Bohumín	Městský úřad Bohumín, odbor sociálních věcí, Masarykova 158, 735 81 BOHUMÍN	596 092 218 596 092 170
Bruntál	Městský úřad Bruntál, odbor sociálních věcí, Nádražní 20, 792 01 BRUNTÁL	554 706 153
Český Těšín	Městský úřad Český Těšín, odbor sociálních věcí, Nám. ČSA 1, 737 01 ČESKÝ TĚŠÍN	553 035 780
Frenštát pod Radhoštěm	Městský úřad Frenštát p. R., odbor sociálních věcí, Náměstí Míru 1, 744 01 FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM	556 833 177 556 833 179
Frýdek-Místek	Městský úřad Frýdek-Místek, odbor sociálních služeb, Radniční 1148, 738 02 FRÝDEK-MÍSTEK	558 609 335 558 609 334
Frýdlant nad Ostravicí	Městský úřad Frýdlant n. O, odbor sociálních věcí, Dvořáková 780, 739 11 FRÝDLANT NAD OSTRAVICÍ	558 604 177
Havířov	Magistrát Města Havířova, odbor sociálních věcí, Svornosti 2, 736 31 HAVÍŘOV	596 803 456 596 803 466
Hlučín	Městský úřad Hlučín, odbor sociálních věcí, Mírové náměstí 24, 748 01 HLUČÍN	595 020 305 595 020 234
Jablunkov	Městský úřad Jablunkov, odbor sociálních věcí, Dukelská 144, 739 91 JABLUNKOV	558 340 651
Karviná	Magistrát města Karviné, odbor soc. právní ochrany, Zakladatelská 974, Karviná - Nové Město	596 389 221 596 389 352
Kopřivnice	Městský úřad Kopřivnice, odbor sociálních věcí, Zahumenní 1152, 742 21 KOPŘIVNICE	556 879 461 556 879 472
Kravaře	Městský úřad Kravaře, odbor sociálních věcí, Náměstí 23, 748 01 KRAVAŘE	553 777 924 553 777 928
Krnov	Městský úřad Krnov, odbor sociálních věcí, Hlavní nám.1, 794 00 KRNOV	554 697 236
Nový Jičín	Městský úřad Nový Jičín, odbor sociálních věcí, Masarykovo nám.1, 741 01 NOVÝ JIČÍN	556 768 335 556 768 336
Odry	Městský úřad Odry, odbor sociálních věcí, Masarykovo nám. 25, 742 35 ODRY	556 768 140
Opava	Magistrát Města Opavy, odbor sociálních věcí, Krnovská 71/C, 746 26 OPAVA	553 756 649 553 756 639
Orlová	Městský úřad Orlová, odbor sociálních věcí, Osvobození 796, 735 14 ORLOVÁ-LUTYNĚ	596 581 455 596 581 462
Ostrava	Magistrát Města Ostravy, odbor soc. věcí a zdrav., odd. SPO, 30. dubna 3130/2D, 730 81 OSTRAVA	599 444 955

Obec s rozšířenou působností	Adresa	Telefon
Rýmařov	Městský úřad Rýmařov, odbor sociálních věcí, Nám. Míru 1, 795 01 RÝMAŘOV	554 254 222
Třinec	Městský úřad Třinec, odbor sociálních věcí, Jablunkovská 160, 739 61 TŘINEC	558 306 336 774 749 873
Vítkov	Městský úřad Vítkov, odbor sociálních věcí, Náměstí Jana Zajíce 4, 749 01 VÍTKOV	556 312 222 556 312 220

Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči v Moravskoslezském kraji

název organizace: **Dotek, o.s.**

adresa: Slezská 7, 737 01 Český Těšín
webové stránky: <http://www.dotek.ic.cz/gbook/index.php>
telefonní kontakt: 723 477 862
e-mail: Smatanek@seznam.cz

Sdružení se zaměřuje na poradenství pěstounům a zájemcům o pěstounskou péči, rozvojové, vzdělávací a osvětové programy v oblasti náhradní rodinné péče, volnočasové aktivity a setkávání pěstounských rodin a spolupráci s odbornou a laickou veřejností.

název organizace: **Filadelfie - Přístav Oldřichovice, o.s.**

adresa: Oldřichovice 249, 739 01 Třinec
telefonní kontakt: 558 348 209
webové stránky: <http://oldrichovice.filadelfie.cz>
e-mail: ddpristav@tiscali.cz

Sdružení se věnuje podpoře náhradní rodinné péče. Vystavělo a provozuje zařízení pro výkon pěstounské péče a pořádá semináře pro náhradní rodiče. Plánuje rozšiřování své činnosti o další aktivity - výstavba dalších zařízení, setkávání pěstounů z regionu za účelem vzájemného poznávání a předávání si zkušeností, rad a poznatků z pěstounské péče, byty pro odcházející plnoleté děti, vytváření sítě hostitelských rodin apod.

název organizace: **Fond ohrožených dětí**

adresa: Osada Míru 313, 747 22 Dolní Benešov
telefonní kontakt: 553 652 162
webové stránky: www.fod.cz
e-mail: klokánek.db@fod.cz

Sdružení se zaměřuje na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem. Poskytuje poradenskou a hmotnou pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi a pořádá poradensko-relaxační pobyty, letní dětské tábory a jednodenní akce pro pěstounské a osvojitelské rodiny. Provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Věnuje se také osvětové činnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a usiluje o změny v legislativě.

název organizace: **Fond ohrožených dětí**

adresa: Zápalovalova 27, 746 01 Opava
telefonní kontakt: 553 616 497
webové stránky: www.fod.cz
e-mail: fod.opava@fod.cz

Sdružení se zaměřuje na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem. Poskytuje poradenskou a hmotnou pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi a pořádá poradensko-relaxační pobyty, letní dětské tábory a jednodenní akce pro pěstounské a osvojitelské rodiny. Provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Věnuje se také osvětové činnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a usiluje o změny v legislativě.

název organizace: **Fond ohrožených dětí**

adresa: Nádražní 66, 702 00 Ostrava
telefonní kontakt: 596 112 341
webové stránky: www.fod.cz
e-mail: fod.ostrava@fod.cz

Sdružení se zaměřuje na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem. Poskytuje poradenskou a hmotnou pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi a pořádá poradensko-relaxační pobyty, letní dětské tábory a jednodenní akce pro pěstounské a osvojitelské rodiny. Provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Věnuje se také osvětové činnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a usiluje o změny v legislativě.

název organizace: **Fond ohrožených dětí**

adresa: Andělská Hora 197
telefonní kontakt: 793 31, 554 725 371
webové stránky: www.fod.cz
e-mail: fod.andelskahora@fod.cz

Sdružení se zaměřuje na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem. Poskytuje poradenskou a hmotnou pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám s dětmi a pořádá poradensko-relaxační pobyty, letní dětské tábory a jednodenní akce pro pěstounské a osvojitelské rodiny. Provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Věnuje se také osvětové činnosti v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a usiluje o změny v legislativě.

název organizace: **Fond ohrožených dětí - Centrum náhradní rodinné péče**

adresa: Bieblova 8, 701 01 Ostrava
telefonní kontakt: 596 111 132
webové stránky: www.fod.cz
e-mail: cnrp.ostrava@fod.cz

Psychologická, právní a sociální poradna pro rodiny z regionu. Věnuje se průběžné podpoře náhradních rodin, organizuje setkávání náhradních rodin a různé aktivity, pobyty a tábory pro rodiny i pro děti. Poskytuje rodinám finanční a materiální podporu. Věnuje se také vzdělávání pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče.

název organizace: **Modrý zvonek, o.s.**

adresa: Malá Morávka 233
telefonní kontakt: 793 36, 554 273 221
e-mail: milenakellerova@seznam.cz

Sdružení se zaměřuje na podporu a rozvoj náhradní rodinné péče. Organizuje aktivity zaměřené na upevňování vztahů mezi dětmi a jejich novou rodinou. Zajišťuje vzdělávací programy, volnočasové aktivity a sportovní a kulturní akce pro děti.

název organizace: **Sdružení pěstounů v Ostravě**

adresa: Bieblova 8, 701 01 Ostrava
telefonní kontakt: 596 111 132
webové stránky: www.sweb.cz/pestouni.ova
e-mail: centrumnrp.ov@seznam.cz

Sdružení vzniklo za účelem vzájemného setkávání, podpory a předávání zkušeností s výchovou a péčí o děti v náhradní rodinné péči. Organizuje společné aktivity pro děti a rodiče - besídky, výlety, plavání a letní tábory. Rodiče se také setkávají na odborných přednáškách a besedách. Cílem sdružení je podpora a propagace pěstounské péče.

název organizace: **Centrum psychologické pomoci**

adresa: Na Bělidle 815, 733 01 Karviná - Fryštát
telefonní kontakt: 596 317 575
webové stránky: www.cepp.cz
e-mail: cepp@cepp.cz

Centrum poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče. Zajišťuje přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči.

název organizace: **Poradna pro NRP**

adresa: Kratochvílova 7, 702 00 Moravská Ostrava
telefonní kontakt: 596 115 943
webové stránky: www.cepp.cz
e-mail: nrp@cepp.cz

Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče. Zajišťuje přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči. Organizuje také setkání pěstounských rodin.

název organizace: **Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy**

adresa: Jiráskova 457, 738 01 Frýdek-Místek
telefonní kontakt: 558 438 600
webové stránky: www.cepp.cz
e-mail: fm@cepp.cz

Poradna poskytuje služby v oblasti náhradní rodinné péče. Zajišťuje přípravu žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníky pro sociální pracovníky na orgánech sociálně-právní ochrany dětí v Moravskoslezském kraji	C e l k e m	
	Absolutní četnost n_i	Relativní četnost (%) f_i
Celkem dotazníků Σ	39	100
Návratnost dotazníků	16	41,03

Tabulka č. 3 Přehled počtu dotazníků pro sociální pracovníky na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností – na orgánech sociálně-právní ochrany dětí v Moravskoslezském kraji a jejich návratnost

Jste spokojeni se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
určitě ano	0	0,00
spíše ano	8	50,00
určitě ne	2	12,50
spíše ne	6	37,50
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 4 Spokojenost sociálních pracovníků se současnou legislativní úpravou náhradní rodinné péče

Považujete pomoc pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče za dostatečnou?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
určitě ano	7	43,75
spíše ano	6	37,50
určitě ne	0	0,00
spíše ne	3	18,75
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

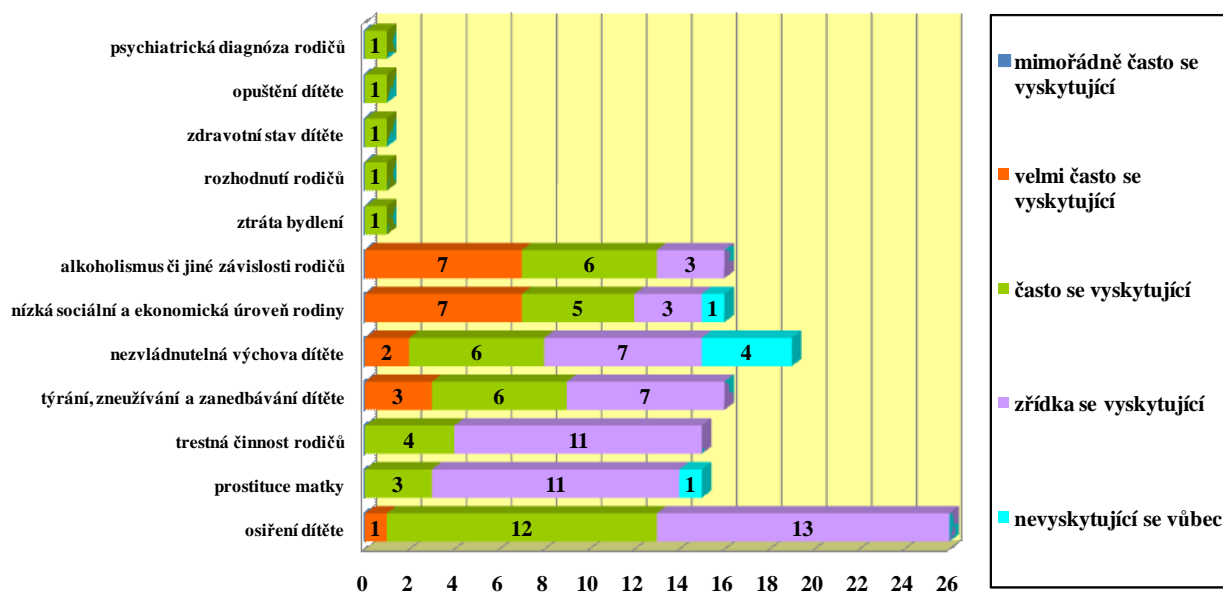
Tabulka č. 5 Spokojenost sociálních pracovníků s poskytováním pomoci pěstounským rodinám v systému náhradní rodinné péče

Domníváte se, že finanční podpora vyplácena pěstounským rodinám je dostatečná?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
určitě je dostatečná	7	43,75
spíše je dostatečná	5	31,25
je příliš vysoká	2	12,50
určitě není dostatečná	0	0,00
spíše není dostatečná	2	12,50
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 6 Spokojenost sociálních pracovníc s finanční podporou poskytovanou pěstounským rodinám

Otázka č. 9 „Označte, prosím, křížkem častost výskytu jednotlivých příčin, které vedou u dětí k použití institutu náhradní rodinné péče. Pokud Vás napadají jiné příčiny, uveďte je prosím, a vyznačte častost jejich výskytu.“

Celkem bylo zvoleno 128 odpovědí (100 %). Ve vybraných odpovědích převažuje názorová nejednotnost na kauzální příčiny vedoucí k aplikaci institutu náhradní rodinné péče. Sociální pracovníce neurčily mimořádnou častost výskytu v žádném z případů zvolených příčin. V možnosti „velmi často se vyskytující“ převažují příčiny jako je nízká sociální a ekonomická úroveň (7 odpovědí, tj. 5,47 %), a alkoholismus či jiné závislosti rodičů (7 odpovědí, tj. 5,47 %). V možnosti „často se vyskytující“ byly vyznačeny příčiny, mezi něž patří osiření dítěte (12 odpovědí, 9,38 %), poté následuje se stejným počtem trojice příčin, a to syndrom CAN (6 odpovědí, 4,69 %), nezvládnutelná výchova (6 odpovědí, 4,69 %), alkoholismus či jiné závislosti rodičů (6 odpovědí, 4,69 %). V možnosti „zřídka se vyskytující“ mají převahu příčiny jako je osiření dítěte (13 odpovědí, 10,16 %), prostituce matky (11 odpovědí, 8,59 %) a trestná činnost rodičů (11 odpovědí, 8,59 %). V možnosti „nevyskytující se vůbec“ byla sociálními pracovníci nejčastěji vybrána příčina nezvládnutelné výchovy dítěte (4 odpovědi, 3,13 %).

Graf č. 28 Výskyt jednotlivých příčin vedoucích k použití institutu náhradní rodinné péče

Jaké služby, pomoc a podporu poskytujete pěstounským rodinám? Můžete zvolit i více možností.	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
sociálně-právní poradenství	14	26,42
sociální asistence	2	3,77
mediace	2	3,77
poradenství ve výchovných otázkách	13	24,53
odborné konzultace	7	13,21
rodinná terapie	1	1,89
zprostředkování pomoci jiných sociálních služeb	13	24,53
volnočasové aktivity pro děti	1	1,89
Celkem Σ	53	100,00

Tabulka č. 7 Služby, pomoc a podpora poskytovaná pěstounským rodinám orgánem sociálně-právní ochrany dětí

Otázka č. 12 „Jakou známkou hodnotíte proces přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči? (1 – výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 – dostatečná, 5 - nedostatečná).“

1 (6,25 %) sociální pracovnice uznala, že tento proces je na výborné úrovni. Svě stanovisko již nijak neokomentovala.

2 (12,50 %) sociální pracovníce poukázaly, že je na velmi dobré úrovni. Své hodnocení blíže specifikovaly následujícími postoji:

„Doposud jsem se nesečkala s negativními reakcemi týkající se přípravy pěstounů a vyhodnocování žadatelů v kompetenci krajských úřadů.“

„Většina pěstounů je kvalitně připravena a zvládají pěstounství.“

8 (50 %) sociálních pracovníc uznalo, že tento proces je na dobré úrovni. 1 ze sociálních pracovníc své hodnocení blíže vysvětlila:

„Spolupráce s krajským úřadem i organizací u nichž je prováděn proces přípravy hodnotím velmi kladně, avšak v průběhu a vyhodnocování žadatelů již nejsem informována.“

2 (12,50 %) sociální pracovníce tento proces vnímaly jako dostatečný. V komentáři uvedly následující:

„Častý výběr nekvalitních pěstounů, kteří se zajímají hlavně o finance, nedostatečná kontrola pěstounů.“

„Myslím, že se moc nehledí na úroveň pěstounů. Hlavní je, aby bylo dítě v rodině, mnohdy je jedno v jaké.“

1 (6,25 %) sociální pracovníce tento proces zhodnotila jako nedostatečný. Uvedla toto:

„Svěřování dětí do rodin, které děti obratem vracejí do zařízení, nemají vhodné podmínky, zneužívají jejich finance, je vysoké.“

(12,50 %) sociální pracovníce se k otázce zhodnocení tohoto procesu nevyjádřily. Sdělily:

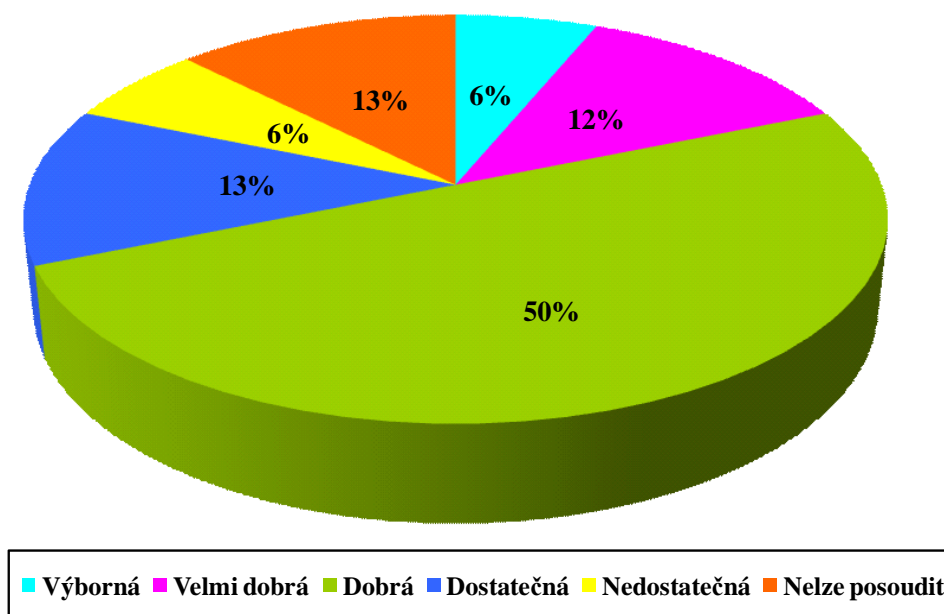
„Nebyla jsem osobně účastna na přípravě žadatelů – nelze posoudit objektivně.“

„Nemohu posoudit – nedělám.“

Z jednotlivých známkových ohodnocení byla vypočtena průměrná známka procesu přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči, která činí 2,63. Lze tedy usuzovat, že proces přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči považují sociální pracovníce za převážně dobrý.

Jakou známkou hodnotíte proces přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči? (1 – výborná, 2 - velmi dobrá, 3 - dobrá, 4 – dostatečná, 5 - nedostatečná).	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
výborná	1	6,25
velmi dobrá	2	12,50
dobrá	8	50,00
dostatečná	2	12,50
nedostatečná	1	6,25
nelze posoudit	2	12,50
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 8 Hodnocení procesu přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči

Graf č. 29 Hodnocení procesu přípravy a vyhodnocování žadatelů o pěstounskou péči

Spolupracujete s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče?	Absolutní četnost (ženy) <i>n_i</i>	Relativní četnost (%) <i>f_i</i>
ano	15	93,75
ne	1	6,25
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 9 Spolupráce s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče

Spolupracujete s institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče? Pokud ano, vyberte, prosím, s jakými. Můžete zvolit i více možností.	Absolutní četnost (ženy) <i>n_i</i>	Relativní četnost (%) <i>f_i</i>
pedagogicko-psychologické poradny	11	15,28
poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy	15	20,83
poradenské centra	7	9,72
středisko náhradní rodinné péče	4	5,56
psychologové	12	16,67
psychiatři	8	11,11
svépomocné skupiny	0	0,00
sdržení pěstounských rodin	4	5,56
nestátní neziskové organizace	5	6,94
nadace	0	0,00
Fond ohrožených dětí	6	8,33
Celkem Σ	72	100,00

Tabulka č. 10 Spolupráce s konkrétními institucemi či odborníky zabývající se oblastí pěstounské péče

Zúčastňujete se na úrovni státní správy pravidelných vzdělávacích akcí v oblasti náhradní rodinné péče?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
ano	14	87,50
ne	2	12,50
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 11 Účast na pravidelných vzdělávacích akcích v oblasti náhradní rodinné péče

Pokud ano, uveďte, prosím, kde se vzdělávacích akcí zúčastňujete, a jak často? Můžete zvolit i více možností. V případě, že se zúčastňujete i jiných vzdělávacích akcí, uveďte, prosím, jakých?“	Absolutní četnost n_i	Relativní četnost % f_i
akce pořádané krajským úřadem	14	51,85
akce pořádané jinými orgány sociálně-právní ochrany dětí	2	7,41
akce pořádané Ministerstvem práce a sociálních věcí	8	29,63
setkání pracovníků rodinné poradny se zástupci orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve spádové oblasti	3	11,11
Celkem Σ	27	100,00

Tabulka č. 12 Roční účast na vzdělávacích akcích ve státní správě

Jakých dalších vzdělávacích akcí se zúčastňujete, a jak často? Můžete zvolit i více možností. V případě, že se zúčastňujete i jiných vzdělávacích akcí, uveďte, prosím, jakých?	Absolutní četnost n_i	Relativní četnost % f_i
přednášky	11	24,44
případové konference	5	11,11
supervize	13	28,89
jednorázové vzdělávací akce	14	31,11
dlouhodobé vzdělávací akce	1	2,22
další vzdělávání (studium na vysoké škole)	1	2,22
Celkem Σ	45	100,00

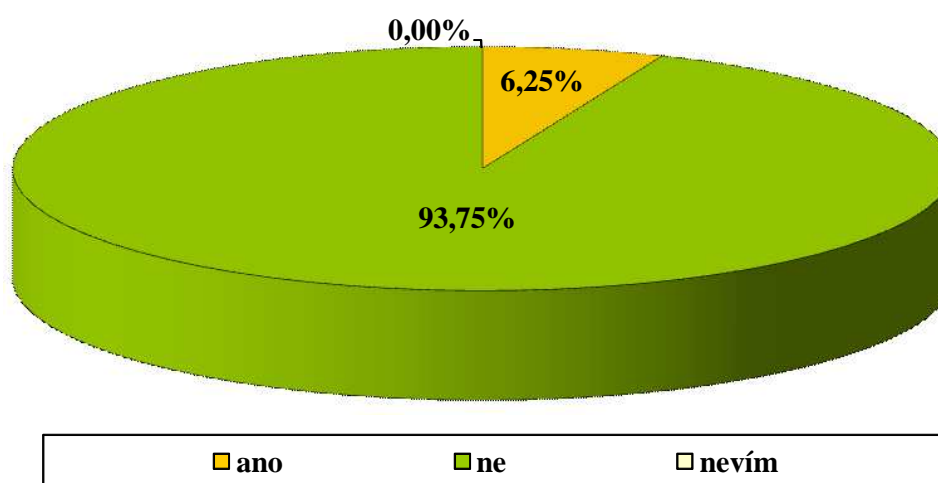
Tabulka č. 13 Roční účast na dalších vzdělávacích akcích

Otázka č. 19. „Pořádáte pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí vzdělávací akce či setkávání?“

15 (93,75 %) sociálních pracovníků uvedlo, že nepořádá pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí vzdělávací akce či setkávání. Pouze 1 (6,25 %) sociální pracovníce odpověděla, že se orgán sociálně-právní ochrany dětí, kde je zaměstnána, zabývá organizováním takovýchto akcí.

Pořádáte pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí vzdělávací akce či setkávání?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
ano	1	6,25
ne	15	93,75
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 14 Pořádání vzdělávacích akcí pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí

Graf č. 30 Pořádání vzdělávacích akcí pro sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí

Otázka č. 20. „Pokud jste v předešlé otázce uvedli odpověď ANO, uveďte, prosím, jaké?“

1 (6,25 %) sociální pracovníce, která na otázku č. 19 odpověděla kladně, specifikovala, že se orgán sociálně-právní ochrany dětí, kde je zaměstnána, zabývá organizováním supervizí setkání pro sociální pracovníky.

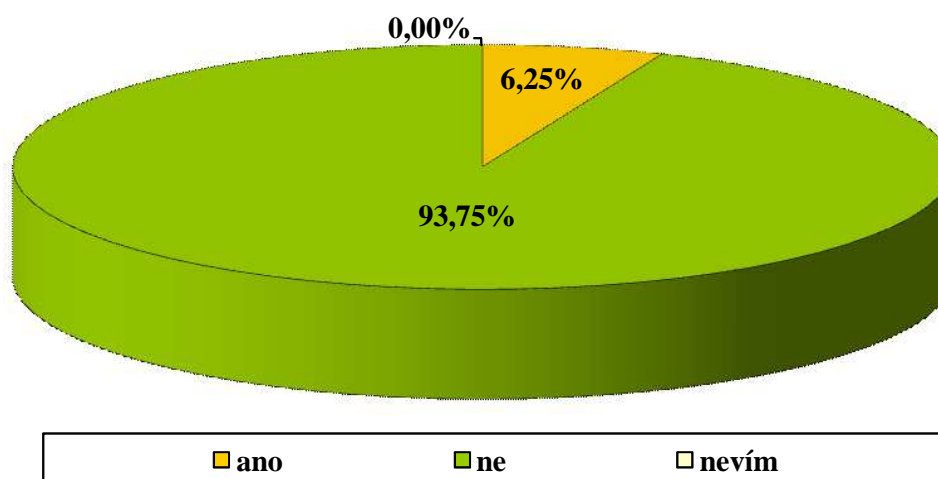

Otázka č. 21. „Zabýváte se publikační činností v oblasti náhradní rodinné péče?“

15 (93,75 %) sociálních pracovníků se vyjádřilo, že se nezabývají publikační činností v oblasti náhradní rodinné péče. Pouze 1 (6,25 %) sociální pracovníce sdělila, že se zabývá ediční činností v oblasti náhradní rodinné péče.

Zabýváte se publikační činností v oblasti náhradní rodinné péče?	Absolutní četnost (ženy) <i>n_i</i>	Relativní četnost (%) <i>f_i</i>
ano	1	6,25
ne	15	93,75
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 15 Publikační činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí v oblasti náhradní rodinné péče

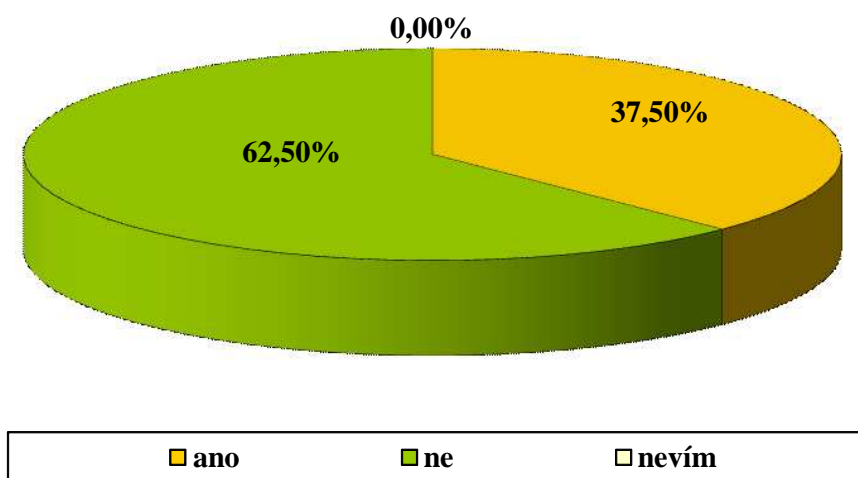
Graf č. 31 Publikační činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí v oblasti náhradní rodinné péče

Otázka č. 22. „Pořádáte pro pěstounské rodiny nějaké akce?“

6 (37,50 %) sociálních pracovníků uvedlo, že mezi jejich pracovní kompetence patří pořádání akcí pro pěstounské rodiny. 10 (62,50 %) sociálních pracovníků se vyslovilo, že se organizováním takovýchto akcí nezabývají.

Pořádáte pro pěstounské rodiny nějaké akce?“	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
ano	6	37,50
ne	10	62,50
nevím	0	0,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 16 Pořádání akcí pro pěstounské rodiny orgánem sociálně-právní ochrany dětí

Graf č. 32 Pořádání akcí pro pěstounské rodiny orgánem sociálně-právní ochrany dětí

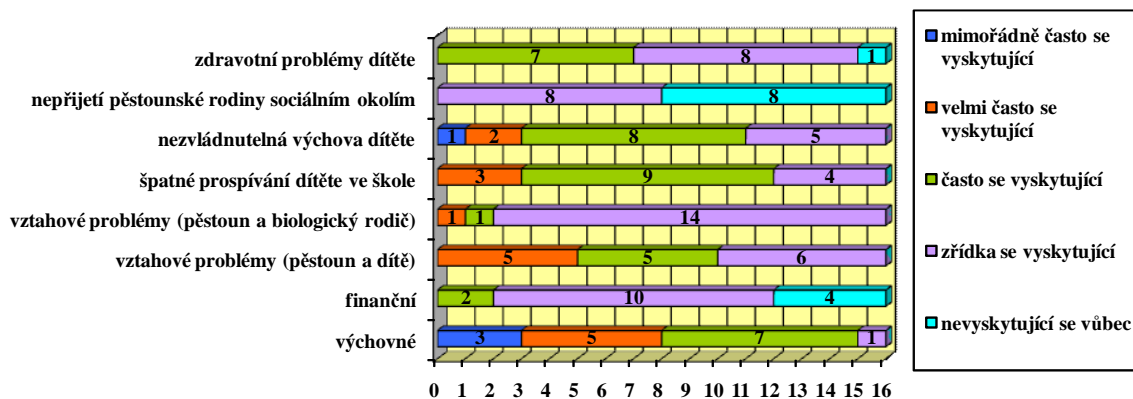
„Pokud ano, vyberte, prosím, jaké. Můžete zvolit i více možností. V případě, že pořádáte i jiné akce, uveďte, prosím, jaké.“

6 (37,50 %) sociálních pracovníc, které sdělily, že organizují akce pro pěstounské rodiny, již blíže nespecifikovalo o jaký druh aktivit se jedná.

Otázka č. 23. *„Označte, prosím, křížkem častost výskytu problémů v pěstounských rodinách? Pokud Vás napadají i jiné problémy, uveďte je prosím, a vyznačte častost jejich výskytu.“*

Celkem bylo zvoleno 128 odpovědí (100 %). Byly vyhodnoceny skupiny jednotlivých problémů a nejvyšší opakovanost jejich výskytu. Často zaznamenávají sociální pracovníce špatné prospívání dítěte ve škole (9 odpovědí, 7,03 %), nezvládnutelnou výchovu dítěte (8 odpovědí, 6,25 %) a výchovné problémy s dětmi (7 odpovědí, 5,47 %). Zřídka se objevují vztahové problémy mezi pěstounem a biologickým rodičem (14 odpovědí, 10,94 %), finanční

problémy (10 odpovědí, 7,81 %) a zdravotní problémy dítěte (8 odpovědí, 6,25 %) a vztahové problémy mezi pěstounem a dítětem (6 odpovědi, 4,69 %). Nepřijetí pěstounské rodiny sociálním okolím se podle sociálních pracovníků objevuje zřídka (8 odpovědí, 6,25 %) či vůbec (8 odpovědí, 6,25 %).

Graf č. 33 Výskyt problémů v pěstounských rodinách

Domníváte se, že Vaše kompetence v oblasti pěstounské péče jsou dostačující?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
ano	8	50,00
ne	2	12,50
nevím	6	37,50
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 17 Otázka dostatečnosti kompetencí v oblasti pěstounské péče

Domníváte se, že připravovaná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012 přispěje, ke zkvalitnění systému náhradní rodinné péče?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
ano	1	6,25
ne	4	25,00
nevím	11	68,75
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 18 Stanovisko k připravované novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2012

Otázka č. 27. „Souhlasíte se zrušením kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013?“

V odpovědích sociálních pracovníků na tuto otázku je jednoznačně negativně zabarvený postoj. Sociálním pracovníkům byla i dána možnost své stanoviska písemně odůvodnit. Bylo zaznamenáno celkem 11 komentářů. 5 (31,25 %) sociálních pracovníků spíše nesouhlasilo a 8 (50,00 %) sociálních pracovníků naprosto nesouhlasilo s plánovaným zrušením kojeneckých ústavů v ČR do konce roku 2013. Své postoje vyjádřily takto:

- „Kojenecké ústavy jsou propracovaným, efektivním systémem se zajištěnou kontrolou, což nelze v jakékoliv rodině zajistit.“
- „Kojenecký ústav spadá do velmi kvalitní a vybavené sítě poskytovaných sociálních služeb, které zajišťují kvalifikovaní a profesionální odborníci.“
- „Není dostatek pěstounů ani zájemců o pěstounskou péči na přechodnou dobu či profesionálních pěstounů.“
- „Myslím si, že kojenecké ústavy jsou velice kompetentní k výkonu své činnosti. Laici nebudou schopni zajistit kvalitní péči o kojence.“
- „Do roku 2013 se podle mě nenajde náhrada za kojenecké ústavy. Proč ničit něco, co do určité míry funguje, je zavedeno.“
- „Nemocné, zdravotně postižené a děti, které matky po porodu opustily, tady budou vždy – budou moci být v nemocnicích?“
- „Budou se vždy vyskytovat děti, pro které nelze najít náhradní rodinu.“
- „Protože ne všichni žadatelé o pěstounskou péči jsou schopni zajistit kvalitní péči dětem do tří let.“
- „Není dostatečně dobrých pěstounů. Slabá propagace a prověřování rodin, které se chtějí stát profesionálními pěstouny.“
- „Pokud by se hledali profesionální pěstouni pro tyto děti od 0 do 3 let, je jich dostatek? Kdo bude zajišťovat péči o tyto děti než se dostanou do rodiny? Myslím, že to dopadne tak, že kojenecké ústavy budou pouze přejmenovány. Jejich funkce a účel zůstanou stejné a bude se tomu říkat „reforma“.“

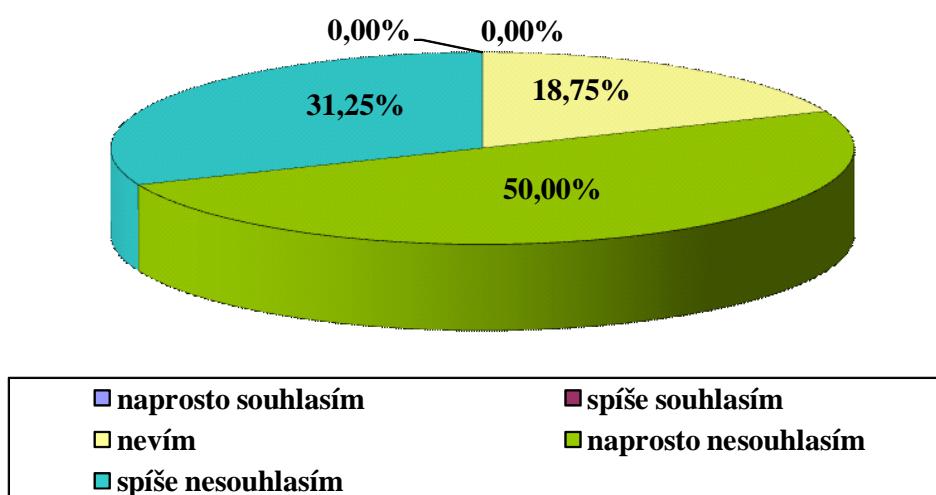
3 (18,75 %) sociální pracovníci se jednoznačně nevyjádřily. Byl zaznamenán k tomuto postoji následující komentář:

- „Nevím, zda by nebylo vhodné některé ponechat v kojeneckých ústavech kvůli různorodosti případů, které se mohou stát, navíc některé děti potřebují speciální zdravotní péči.“

Žádná ze sociálních pracovníc nebyla přesvědčena o prospěšnosti zrušení kojeneckých ústavů.

Souhlasíte se zrušením kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
naprosto souhlasím	0	0,00
spíše souhlasím	0	0,00
nevím	3	18,75
naprosto nesouhlasím	8	50,00
spíše nesouhlasím	5	31,25
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 19 Stanovisko k otázce zrušení kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013

Graf č. 34 Stanovisko k otázce zrušení kojeneckých ústavů v České republice do konce roku 2013

Otázka č. 28. „Domníváte se, že se podaří státu zajistit do této doby dostatek profesionálních pěstounů, kteří budou schopni zajistit pěstounskou péči?“

V odpovědích sociálních pracovníc je jasná převaha negativních postojů. 12 (75,00 %) sociálních pracovníc bylo přesvědčeno, že se do této doby nepodaří zajistit státu dostatek profesionálních pěstounů. Jejich názory jsou následující:

- „Státu se nedaří nic. Vše je šitou horkou jehlou.“

- „Podle mého názoru se jedná o krátký termín pro zajištění profesionálních pěstounů. Musí se jednat o zralé osoby, které musí projít psychosociálním výcvikem. Ne každý může tuto funkci vykonávat.“
- „Možnost přijmou dítě do pěstounské péče existuje i v současné době, přesto je žadatelů málo. Finanční motivace, podle mých dosavadních zkušeností, vydrží pěstounovi krátkodobě a při prvních náročnějších situacích chce pěstoun péči ukončit.“
- „O profesionální pěstounskou péči doposud nebyl zájem.“
- „Již nyní je nedostatek kvalitních pěstounů a hlavním motivem pro nové pěstouny bude převážně finanční podpora státu.“
- „Ze seminářů víme, že je jich nedostatek již nyní.“
- „Ani nynější pěstouni často situaci nezvládají. Pěstounská péče bude jiný institut, kde bude chybět dostatečná kontrola a bude finančně náročný.“
- „Nelze získat tolik lidí s tak specifickými vlastnostmi, které musí profesionální pěstoun mít. Vše se odrazí na úkor dětí.“

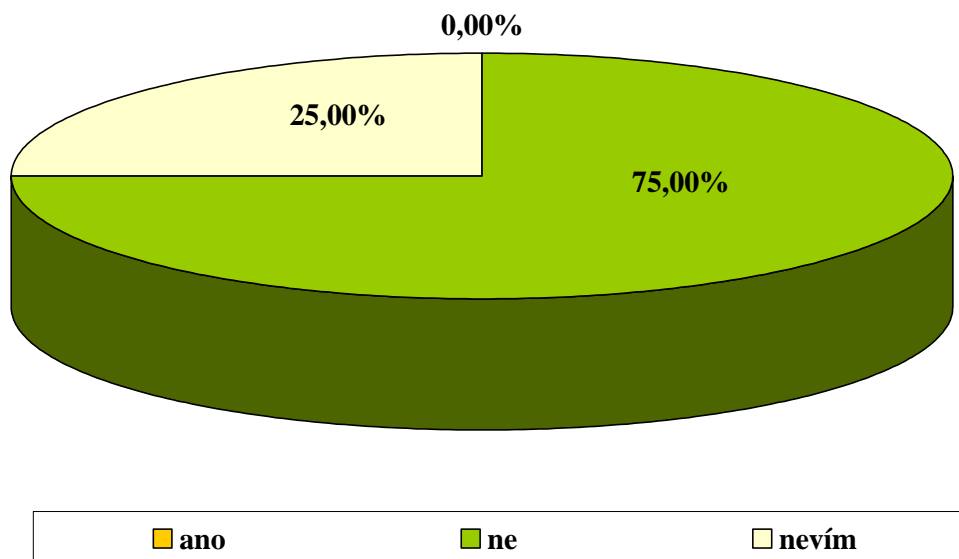
4 (25,00 %) sociální pracovníce nedokázaly jednoznačně zaujmout názor na tuto otázku.

Byly zaregistrovány tyto 2 komentáře:

- „Praxe ukáže. Navíc je zde riziko, že někteří lidé budou chtít pěstounství vykonávat hlavně kvůli financím. A je zde otázka, zda ji budou vykonávat kvalitně.“
- „Možná ano – ale jen proto, že pěstounská péče bude dobře finančně zabezpečena (kvantita na úkor kvality).“

Domníváte se, že se podaří státu zajistit do této doby dostatek profesionálních pěstounů, kteří budou schopni zajistit pěstounskou péči?	Absolutní četnost (ženy) n_i	Relativní četnost (%) f_i
ano	0	0,00
ne	12	75,00
nevím	4	25,00
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 20 Stanovisko k zajištění dostatečného množství profesionálních pěstounů

Graf č. 35 Stanovisko k zajištění dostatečného množství profesionálních pěstounů

Domníváte se, že profesionální pěstounská péče, která nahradí péči za zrušené kojenecké ústavy, zefektivní systém náhradní rodinné péče?	Absolutní četnost (ženy) <i>n_i</i>	Relativní četnost (%) <i>f_i</i>
naprosto souhlasím	0	0,00
spíše souhlasím	2	12,50
nevím	6	37,50
naprosto nesouhlasím	3	18,75
spíše nesouhlasím	5	31,25
Celkem Σ	16	100,00

Tabulka č. 21 Stanovisko k otázce zajištění efektivnosti systému náhradní rodinné péče prostřednictvím profesionální pěstounské péče